Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Trăiască 23 August, Ziua Eliberării Romîniei de sub jugul fascist!

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 17 (128) — 17 AUGUST 1963 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | Apare simbătă, de două ori pe lună — 12 PAGINI — 1,50 lei

ÎNCĂ O TREAPTĂ ÎN NOUA ISTORIE

Nouăsprezece ani sînt încă destul de puțini la număr, dar cît de puternic ne creează ei sentimentul unei istorii de lupte și mari succese realizate sub steagul glorios al partidului!

Tot ceea ce cu ani în urmă era numai un început însuflețitor, capătă aureola duratei, conturul atît de cert, tăiat ca în bronz, al istoriei.

Copiii care abia se nășteau în primele zile ale revoluției noastre au devenit între timp ei înșiși ostași ai acestei revoluții, aflîndu-se la vîrsta primelor șarje de oțel turnate, ai primilor metri de zid înălțați, ai primelor recolte și ai primelor poeme tipărite. Iar cei care pentru prima dată, la chemarea Partidului, luau în acele zile de August 1944 nu numai arma în mînă pentru a elibera țara de fascism, ci însăși soarta unui popor, au devenit veteranii Revoluției noastre socialiste, biografiile lor întrepătrunzîndu-se cu istoricul bătăliilor grele ce s-au dat pentru statornicirea vieții luminoase de azi.

Socialismul are așadar în țara noastră o istorie, un drum strălucitor, străbătut cu pași hotărîți și hotărîtori, călăuziți de încercatul nostru partid leninist, în frunte cu înțeleapta sa conducere.

Avem o istorie nouă și prin aceasta înțelegem o industrie puternică, în plină dezvoltare, care situează țara noastră printre țările înaintate ale lumii, rezultatul consecvenței politicii leniniste de industrializare socialistă, prin dezvoltarea cu precădere a industriei grele cu pivotul ei — construcția de mașini. Harta industrială a țării este aproape complet nouă, coordonatele ei ample cuprinzînd giganți metalurgici ca Hunedoara, cetăți ale chimiei ca Oneștii, pietre de temelie ale electrificării țării cum este Bicazul... Cărbunele și petrolul, oțelul și materialele plastice, tractorul și roata romînească, călătorind cu pas de șapte poți dimensiona de geografia țării, — toate își cer dreptul de a ocupa un loc cît mai de frunte pe această hartă în continuă schimbare, care prefigurează împliniri obiective, precum combinatul siderurgic de la Galați, hidrocentrala „16 Februarie" de pe Argeș, combinatul chimic de lîngă Craiova și cel de hîrtie de la Brăila.

Avem o istorie nouă și spunînd aceasta, în fața noastră apare imaginea radical schimbată a satului contemporan, înflăritoarea noastră agricultură pusă pe temelii noi, socialiste. Istorica victorie a încheierii colectivizării, care a încununat strînsa alianță dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, își confirmă mereu ei înșeși actualitatea, prin succesele tot mai mari repurtate de gospodăriile noastre colective pe drumul întăririi lor economice, al asigurării țării cu produse agro-alimentare tot mai multe. De la plugul de lemn intrat în inventarul multor muzee din țară abia în anii noștri, la puternicul tractor de 65 de cai putere, de la fișa de pămînt a săracului la marile tarlale ale colectivelor, agricultura noastră a făcut un salt cu adevărat epocal.

Mărturia acestor istorice victorii din industrie și agricultură, datorate luptei însuflețite a poporului nostru condus de partid, stă înaintea de toate în traiul tot mai îmbelșugat de care se bucură fiecare om al muncii.

Noua fizionomie spirituală, înaltul simț al demnității și al încrederii, însuși felul de a fi al oamenilor sînt tot atîtea semne că istoria acestui popor cunoaște un curs nou pînă în cele mai intime manifestări ale sale.

Sentimentul acesta al noii istorii parcurse te încearcă la fel de puternic făcînd bilanțul cuceririlor noastre pe tărîmul revoluției culturale, al făuririi științei și culturii socialiste. Îndrumarea de partid, slujirea devotată a intereselor poporului au făcut ca științele și artele să țină pasul alături de muncitori și țărani în acest marș impetuos către socialism și comunism.

Conștientă de misiunea care-i revine în oglindirea cît mai fidelă și mai inspirată a acestei istorii pe care și-o făurește poporul sub conducerea partidului său înțelept, literatura noastră realist-socialistă reprezintă o realitate de necontestat a „zilelor cu adevărat de aur" ale literelor românești. Recunoscătoare grijii și prețuirii pe care le-o arată zi de zi Partidul Muncitoresc Romîn condițiilor minunate de dezvoltare a creației, condeiele noastre, de la cele mai încercate și pînă la cele mai tinere, se străduiesc să treacă în pagina de carte, paginile de istorie pe care le scriu muncitorii și țăranii noștri, învingători deplini și definitivi în statornicirea rînduielilor socialiste. Niciodată în istoria noastră literară scriitorii din cele mai diverse generații nu și-au adunat mai strîns ca acum forțele pentru a cînta măreția prezentului.

Făurirea cu succes a acestei noi istorii de către poporul nostru a fost posibilă deoarece în toate bătăliile, în fruntea poporului s-au aflat fiii săi cei mai devotați — comuniștii. Partidul care s-a acoperit de glorie nepieritoare conducînd lupta poporului pentru eliberarea de sub orice asuprire. — Partidul Muncitoresc Romîn, rațiune înaltă și inimă neobosită a țării, ne conduce astăzi mai departe pe drumul marilor victorii.

Cu aceste înălțătoare sentimente pășim în cel de-al XX-lea an al istoriei noastre, istoria poporului liber și stăpîn pe soarta sa.

„L"

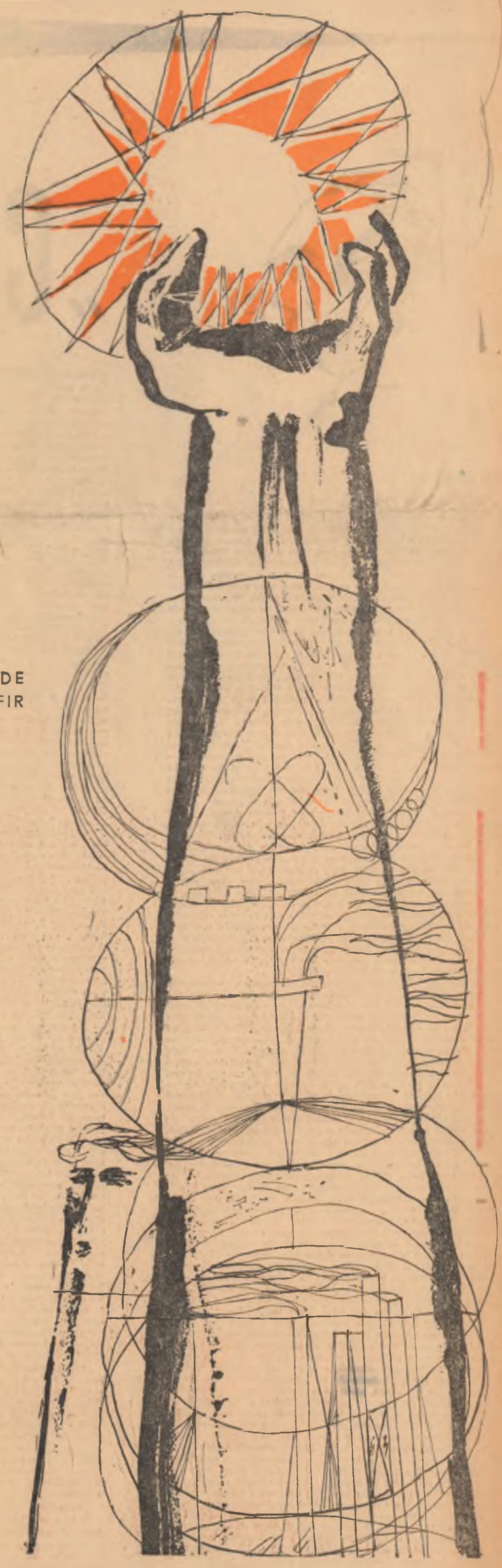

DESEN DE N. ZAMFIR

PE DRUMURILE PATRIEI

Nicolae Stoian

ZBOR ÎN LUMINĂ

Mă-ntorc din țară
și mi-i matca plină
Ca-n prag de-ocean,
venind din munți,
izvorul, —
Delîă de cîntec,
cum e de lumină
Hala cea nouă a uzinelor „Tractorul"
Culorile —
de zîmbete,
de ochi
și de metale —
Intense ard,
pînă la alb,
ca soarele,
Încrucișîndu-se-n văzduhu-acestei hale,
Ca în sărbătoreasca noapte de August,
reflectoarele.
Lumina-n trup pătrunde cu putere,
Rostogolind
din por în por
cascade;
Mercur încins
se sue în artere,
Drept semn al arderii
la mii de grade.
Și-i o lumină-atît de omenească
Și de viață — atît de roditoare
Că și metalul
stă să înflorească,
Ivind
precum un cactus
rara floare.
Lumina dă un foșnet de mătase
Chiar asprului,
metalicului vaer.
Lumină —
muncitorii au
și-n oase,
Ca păsările cerurilor
aer.
E o descătușare imensă-n oameni,
parcă
De o povară
veacuri lungi purtată,
Precum de gravitate
se descarcă,
Imponderabili
devenind deodată.

Florența Albu

EROII

Brațele lor sînt obosite,
la capătul unei zile de lucru,
precum pomilor crengile
încărcate cu fructe.

De-aș scutura aceste trunchiuri,
însemnate de timp și de arderi
cred I — s-ar umple lumea
de fructe și păsări —
și ideile ar stabili
o rețea de comunicație
interastrală!

Dar nu cutez. Seara, întîlnindu-i,
mă intimidează
vocile lor groase și calme,
pasul obișnuit,
mă intimidează hainele de lucru,
decorate de foc și de soare...

Umblu printre ei
și nu găsesc armura eroilor
și nu găsesc nimbul legendar,
în jurul frunții
— Eroilor — vreau să-i opresc —
unde vă sînt însemnele
deosebirii și puterii?

Ei trec,
pașii lor fac pauze
în dreptul florilor,
în dreptul caselor noi,
dau bună ziua vecinilor...

Le caut zalele. Și găsesc
mîinile, frunțile demne;
mîinile miros a pămînt, a cărbune, a pîine...

O, eroii mei pașnici, fără arme la șold —
cum veniți spre casă,
la capătul unei zile de lucru
brațele vi se-ndoaie,
precum crengile pomilor, de prea multe fructe...

Miron Scorobete

PLOUA PE ȘANTIER

Ploua pe șantier și fulgera,
dar parcă fulgera de sub pămînt;
detunătura se consolida
în stîlpii de beton crescînd.

Ploua parcă din veacuri de rutină
și orice clipă dată ploii era furt.
În rațiunea șantierului diamantină
numai furtuna distona absurd.

Ploua și fulgera pe șantier.
Prin stîlpii nou-născuți cîmpiei,
Oltenia se arunca întreagă-n cer
să pună ordine-n balanțele stihiei.

DIN CUPRINS:

ONIȘOR
Fragment de roman de ION BRAD

VETERANII ȘANTIERELOR
de DIONISIE ȘINCAN

Vasile Nicolescu: POEME

Un abur dens, de pămînturi în germinație, plutește deasupra multora din poemele lui Vasile Nicolescu, poet al problemelor mari (pacea, războiul, dragostea, viața pe alte planete etc.), cu o gîndire activă ca un „arc deschis spre taina". Are gustul meditației, extrăgînd de multe ori din noțiuni și concepte acuzate, în genere, de lipsă de poezie, un lirism catifelat. Receptează, de pildă, „germinația tulburătoare a lucrurilor spre zori", sau urmărește procesul complicat al „transfigurării" sîngelui în gînduri. Într-un poem ca „Vase comunicante", una din piesele de rezistență ale volumului, are revelația tulburătoare a fuziunii secrete și universale a fluidului uman:

„Nevăzute vase comunicante ne leagă
de la un capăt la altul al lumii,
de la un capăt la altul al stelelor,
(...) vase comunicante,
prelungiri ale inimii noastre înfocate,
prelungiri ale viselor noastre fără sfîrșit."

Îmi plac gesturile largi, de proporții „cosmice", (un ciclu se intitulează chiar „Aruncatorul de aștri"), unele îndrăznețe de inspirație: legarea versului de coama infinitului:

„Eu ți-am aflat spirala-n care sîntem
fluid și matcă, stea și giuvaer;
cu mîi de ochi ți-am răscolit adîncul
și-alerg cometă-n piscuri de eter.

Și porți de taină-n urmă răsturnînd,
țîșnesc izvoare albastre din pămînt."

(„INFINITULUI")

sau chiar îndrăzneli (poate unele prea mari) de expresie: „vise putrefacte", „stropitoarea curcubeului", „durere de dureri înviate".

Autorul se dorește alergînd „cu toate drumurile în sus" cu „stolul amintirilor înainte" și își încarcă lira de misiunile grave ale timpului nostru. El se simte răspunzător și pentru destine și zămislirii („Mi-aș rupe condeiul, din foi, să-l împlînt / hîrleț înălțăiat în asprul pămînt cu pirul ca gresia / în piatra seacă unde caprele se cațără, / numai să despic rădăcinilor căile"), dar se dorește mai ales:"

„sentinela cumplită în bătaia puștii
căreia
dușmanul îa chipul cîrtiței și fuge
prin crăpăturile pe unde
victoriosul său timp
cu escavatoare de oțel
mușcă zidind".

(„RĂSPUNDERI")

Interesant mi se pare și „Interludiu de război" cu un final de un tragism luminos, dacă se poate spune, ori ca de baladă scandinavă:

„Doar sania tatei cu tutun și scrisori
peste un riu de oglinzi cenușii luneca,
luneca
și gheața-n țăndări amare se sparse,
iar sania încet se-neca.

Într-o hlamidă împărătească, de gheață,
calul murea...
cînd cornul poștașului prin viscol strigînd
lîngă riu delira."

Ciclul „Clavecin" conține cîteva miniaturi frumos cizelate („Profil pierdut", „Cîntec timpuriu" etc.), interpretările din Federico Garcia Lorca și Robert Desnos păstrează parfumul originalului.

Predispoziția către „cerebral", pe lîngă marele avantaj de a te ține mereu la altitudinea ideilor, conține în ea și pericolul abstractizării, al uscăciunii stilistice. Vasile Nicolescu ocolește de cele mai multe ori, așa cum am văzut, această primejdie. Totuși din acel „arc întins spre taine" săgeata versului se înfige uneori, într-un vînat prea fibros, mai mult sau mai puțin viu („Neg stăvilarele lîncede pe care lumea veche / le-așează în cascada istoriei, / neg albeața de hermină a tuturor religiilor, / neg uritul ce se însinuează prin porii lipsei de luciditate" metaforele sînt toate interesante, însă greu de urmărit.)

O pastă mai colorată ar face versul mai accesibil — dînd durității „silexului" acel „foc de meteori" de care vorbește undeva poetul.

Ștefan Iureș: POEMA CITADINĂ

Entuziasmul, patosul, sînt zonele din care Ștefan Iureș și-a extras cît mai adesea minereul poetic. Pe această linie se înscriu și cele mai bune bucăți din cel de-al doilea al său volum de versuri, apărut în 1963. Sînt cîntate aici, cu sinceritate, prefacerile petrecute „într-o clipă, într-un veac", mutațiile materiei („materie, frumoasă putere adormită / prin om / și pentru om / deplin renăști / Comoara din adîncuri servește-n veci smerită / dezrobitorii ei entuziaști"), ori „legătura cu pămîntul" („Spații, timpuri — tăiate-n două de zbor. / Simt arderea cu care însoțim curajoșii / numai dragostea poate dura meteori, / cu viteza corabiei cosmice roșii").

Primul ciclu — „Poema citadină" — e un elogiu orașului contemporan cu șantiere, asfalt, case cu balcon. Din păcate, autorul întîrzie într-o poezie ușor penetrabilă, cam declamativă și uneori aneodotică. Cînd explorează zone mai bogate și mai puțin defrișate, rezultatele sînt relevabile, ca în poeziile pe care le-am citat, sau în cîteva „semitonuri" de o vibrație autentică:

„Am studiat tăcerea
O știu pe dinafară.
Am rarul privilegiu s-aud cum norii
zboară
și ploaia unor raze de lună s-o aud,
subtilă, doar de mine știută Niagară.

(„AM STUDIAT TĂCEREA")

O poezie ca „Vindecare", e susținută de o idee poetică generoasă, (omul se vindecă acum de rănile „de la-nceputul lumii"):

„În locul ăsta Cain mă străpunse
spre-a fi stăpîn și pe avutul meu.
De-atunci pe cîmp sau pe poteci
ascunse
am fost răpus, înjunghiat mereu.

În mine s-au înfipt securi și săbii,
pe jeregi am fost ținut în hart,
am fost bătut cu lanțuri de corăbii
și oasele sub roată mi le-au spart.

(...) prin generații — mii de oameni
teferi
și fericiți — îmi voi găsi balsam
pin-or pieri și ultimii luceferi
care-au știut ce răni adînci aveam".

(„VINDECARE")

Dar de multe ori poetul nu se avîntă prea mult în larg, ca acei buni înotători care dintr-o prudență exagerată fac demonstrații nautice într-o apă mică, uneori ținîndu-se chiar cu mîinile de mal.

„Visînd, deasupra foii străvezii
un arhitect a proiectat o casă
și-a fost în lunecarea mingiioasă
o promisiune zorilor de zi,
că-n fiece dreptunghi schițat vor bate,
odată niște inimi înfocate
...și-o ploaie de lumini cu rigla trase
creionul său de-atunci le hărăzi".

(„O CASĂ")

Întîlnim lucruri netransfigurate suficient, infiltrații de proză. Tonul unor creații e de conversație oarecare:

„Se miră lumea, oaspeții, străinii,
de-această limpezire a luminii.

(...)Cîți au mai fost la noi mai înainte
mărturisesc că n-o păstrau în minte:
— V-ați străinutat pe alte paralele?
Creați culori? Sau vă creează ele?

Surîdem. Șoapta gîndului acela
dusă de vînt învăluiește schela...

(„SE MIRĂ LUMEA")

cu naivități de genul:

„Pentru razele lui,
pentru bunele ploi,
pentru ninsoare,
și pentru nimb,
ce-i dăm noi cerului
înapoi,
ce-i dăm noi oare
în schimb?"

(„CERULUI, DIN PARTEA NOASTRĂ")

E ceva facil în aceste versuri. Nu-i putem pretinde, bineînțeles poeziei de acest fel o notă prea gravă. Ștefan Iureș, care cîntă de multe ori bucuria casnică, „prinde" mai ales latura ușor decorativă a lucrurilor într-un vers sprinten, vioi, ca de toast.

Marin Sorescu

cronica literară

Ion Lăncrănjan „CORDOVANII"

Trilogia lui Ion Lăncrănjan, **Cordovanii**, este o amplă epopee modernă care reface, cu remarcabile mijloace artistice, istoria satului românesc contemporan, urmărind pe planuri multiple transformarea conștiinței individualiste a eroilor într-una socialistă, spargerea orizontului spiritual mărginit și însușirea unei viziuni noi, luminoase, asupra vieții, în stare a înțelege pînă la urmă legile obiective ale noii societăți, caracterul complex al proceselor ce se desfășoară în istoria contemporană. Structura epopeică a cărții lui Ion Lăncrănjan e asigurată de capacitatea ei de a cuprinde viața complexă a unei mari categorii sociale într-o epocă de răscruce a istoriei sale, de caracterul grandios al acțiunii, de proporțiile uriașe pe care le iau uneori gesturile eroilor în momente decisive ale existenței lor, și mai ales de faptul că toți eroii principali sînt călăuziți de o pasiune puternică, obsedantă, căreia îi subsumează întreaga lor existență, străbătînd un drum complicat, în care elemente reacționare ori propria lor mentalitate înapoiată ridică multe și dificile piedici. Drumul acesta dramatic, agitat, frămîntat de patimi și neliniști, întortocheat uneori în prejudecăți și instincte nedesluțite, este străbătut într-un răstimp de aproape două decenii de Lae Cordovanu, împreună cu oamenii din Dunga de Sus. Din unghiul familiei Cordovanilor — și în special din acela al lui Lae Cordovanu — sînt văzute și înfățișate toate întîmplările, transformările politice și sociale din viața satului, toate schimbările și mișcările sufletești ale eroilor în evoluția lor spre o viață nouă. Interesant este faptul că deși Ion Lăncrănian privește permanent lucrurile din interiorul lor și într-un anume fel din perspectiva eroilor, materialul epic e organizat într-o arhitectonică sigură, care-i permite să urmărească procesul dialectic al transformărilor pe coordonatele lui esențiale. De aceea mi se pare că drumul sinuos și contradictoriu al țărănului mijlocaș spre socialism n-a fost redat încă de niment în literatura noastră cu atîta forță și sensibilitate, cu atîta complexă autenticitate. Căci dacă avem lucrări epice de o remarcabilă valoare, consacrate unui aspect sau altul din viața satului, unui anume proces psihologic proiectat pe un eveniment istoric, precum împroprietărirea, intrarea în gospodăria colectivă, desprinderea de o veche mentalitate și însușirea unei morale noi etc., cu cartea lui Lăncrănjan sîntem pentru prima dată în fața unei opere cuprinzătoare care încheagă toate aceste aspecte esențiale, într-un tot unitar, într-o imagine grandioasă, văzîndu-le pe dimensiuni mari în determinările lor dialectice.

Romanul lui Lăncrănian reușește să demonstreze convingător agonia inevitabilă a individualismului, ca atitudine de viață, să sublinieze faptul că el este incompatibil cu noile forme de existență. Destinul Cordovanilor — atît de frămîntat și tragic pînă la un punct — vorbește limpede despre aceasta. Ei nu înțeleg, nu pot înțelege, pînă cînd nu se rup din cătușele unei patimi străvechi pentru pămînt, că eforturile lor de a ajunge la o adevărată fericire individuală, durabilă, se pot realiza numai sub semnul noilor prefaceri sociale. Oricîtă energie ar cheltui Lae Cordovanu, oricît tribut ar plăti „ai săi" urii și înșelătoriei, oricît de scump și-ar vinde sufletul și sentimentele elementar umane pentru a-și mări „mosia", totul ar fi fost zadarnic. Ei înțeleg, pînă la urmă, fie și empiric în unele cazuri, sensurile complexe, salvatoare, ale noilor așezări istorice, definindu-se ca niște tipologii caracteristice.

Sub raportul tipologiilor sociale, autorul a ales calea cea mai dificilă. Cordovanii nu-s oamenii extremelor: sau negativi sau pozitivi sută la sută. Într-un anume fel, ei sînt oamenii cei mai obișnuiți: par toți ciudați și răsuciți sufletește, pentru că îi întîlnim într-un moment de încăierare, care, în naivitatea lor, le poate da iluzia îmbogățirii prin ruinarea altuia. De aici marea complexitate artistică a romanului și a personajelor principale. Oameni reci, tăcuți, morocănoși, ciopliți parcă din piatră tare, Cordovanii moșteniseră din bătrîni un temperament vulcanic cu fierberi în adîncuri de suflet, care se dezvăluie pătimaș, în răstimpuri. Tot neamul lor a avut un destin învolburat. De la dragoste îi s-au tras toate și de la pămînt — mărturisește odată Lae Cordovanu — despre un bunic al său. La început, acțiunea cărții e susținută de lupta pentru avere în familia Cordovanilor, de instinctul pămîntului, care izgonește din sufletul lor orice urmă de sentiment patern, fratern sau filial. Cînd tînărul Lae Cordovanu se întoarce din armată, prin februarie 1945, îl găsește pe fratele său Simion, pe tatăl său și pe Lina, cumnata sa, coalizați împotriva lui pentru a-i zmulge partea de moștenire. Ciocnirile dintre ei iau forma unor înfiorătoare violențe. Dezumanizați de obsesia proprietății individuale, se pîndesc cu instincte pătimașe, își strică noaptea unul altuia semănăturile, se înjură, se bat, se taie cu cuțitele, cu sapa și secureа, unde se întîlnesc: acasă, pe cîmp, pe uliță, ținîndu-se pe ei și pe întregul sat într-o permanentă încordare. Cu trecerea anilor, sub influența vieții proaspăt și sănătos al socialismului, oamenii acestia își vor cîștiga demnitatea pierdută, își vor regăsi existența lor umană, atît de grav amenințată de rămășițele vechii morale. Figura centrală a cărții, Lae Cordovanu, întreprinde o spovedanie de o cutremurătoare sinceritate, într-un ton uneori molcom ca Mureșul, alteori trepidant, cu scăpărări de fulger în cuvinte, totdeauna susținut de o densă participare lirică. Prin acest personaj, acțiunea e urmărită pe trei planuri, bine gîndite sub raportul construcției epice. Unul e erotic și înfățișează pătimașa dragoste dintre Lae și Parasca. Tatăl lui Nicodimu lui Doroaptă. Povestea iubirii lor e de o răscolitoare poezie dramatică și dură, atingînd cele mai variate corzi ale sufletului omenesc. În dragoste, sufletul lui Lae ni se destăinuie din adîncuri, îndurerat și mînios că n-are parte cum trebuie de ea. Cînd cunoaște fericirea dragostei, omul acesta ca un urs dar hăituit ca un cîine de „ai săi", exprimă o filozofie poate curioasă, însă motivată social, printr-o experiență milenară: „Nu se poate!.. Nu se poate!... E prea frumoasă și nu-i a bine!", Parasca întruchipează în destinul ei toate poveștile de dragoste amare și zbuciumate, ale fetelor de la țară, socotite altădată o marfă sau o piesă în inventarul viu al gospodăriei. E de o mare vitalitate, ca și Lae, și de o mare frumusețe morală. Scenele de dragoste dintre ei sînt redate de autor cu o răscolitoare poezie, care culminează în capitolul de la sfîrșitul primului volum. Era seara tîrziu. Pe cîmp. Parasca îngîna un cîntec, ca un blestem. Lae trece cu caii pe cîmp și o aude:

„Pînă atunci n-am crezut că se poate să se învălătucească și să tremure în glasul unui om atîta durere. Parasca nu cînta, asta era. Parasca stătea de vorbă cu holdele cîmpului și cu stelele cerului. Spunea lumii întregi, prin vorbele unui cîntec pe care eu îl mai auzisem și altădată, tot aleanul inimii. Și-mi aducea aminte, fără să-și dea seama de asta, de tot ce fusese între noi, pînă atunci, de serile noastre, de despărțirile noastre, de dragostea noastră neîmplinită și tristă. Murmuram și eu vorbele cîntecului, o dată cu ea, dar puțin mai în urmă și mai încet și vedeam Mureșul curgînd printre pîlcuri de sălcii și de arini. Auzeam șopotul apei, domol, liniștitor, și mi se părea că zăresc într-un luminiș două lumînări aprinse. Flăcăruile pîlpîiau și lăcrimau, iar cîntecul Parascăi se ridica din ce în ce mai înalt, peste tot hotarul, peste toată lumea, filfîind larg, legănîndu-se lin"...

Lăncrănjan știe să analizeze cu o pătrundere rară stările sufletești intime ale țăranului, să-i descopere în taine din adîncuri valori nebănuite de sensibilitate și poezie. Un alt plan este acela al luptei pentru proprietate, pentru pămînt, în familia Cordovanilor, iar al treilea și cel mai cuprinzător se preocupă de viața satului nou, cu toate realizările, conflictele și tendințele care se înfruntă în virtutea principiului dialectic al luptei dintre vechi și nou. La început satul are o înfățișare cam primitivă și tradițională — și autorul a ales bine un asemenea sat, pentru a putea sublinia mai pregnant evoluția socială în care oameni cinstiți, conduși de comunistul Indreiu Susan, luptă pentru o viață mai bună, pentru înființarea și întărirea gospodăriei colective. Satul e prins și el în conflicte puternice, fie în lupta cu dușmanii înrăiți, cu otrepe ale societății, ca legionarul Aurică Aviatorul și banda lui, fie cu chiaburi strecurați la conducerea treburilor satului. Dușmanii încearcă pe toate căile să curme elanul spre mai bine al țărănimii muncitoare. Ei se străduiesc în mod diabolic să subrezească puternica încredere în partid a oamenilor cinstiți. Scenele acestea sînt de un realism crud, apăsător. În luptă cu asemenea elemente se înființează pînă la urmă gospodăria colectivă, oamenii înțelegînd că ea este singura cale spre fericire a țărănimii muncitoare. Reacțiunea născocește tot felul de zvonuri pentru a da oamenilor o imagine falsă despre socialism. Exploatează prejudecățile lor, greșelile unor organe locale, devierile grupului antinartinic în problema țărănească. Gospodăria, în urma unor frămîntări dramatice, e amenințată cu destrămarea. În prezentarea scenelor de masă, în asemenea momente agitate, Ion Lăncrănian se arată un excelent regizor. Pînă și învălmășelile sînt prinse dintr-un unghi care lasă impresia unei remarcabile discipline artistice. Peste toate ostilitățile triumfă încă, pînă la urmă, noul. Oamenii de la Dunga de Sus, după lungi frămîntări și căutări, urmează cu încredere și devotament linia partidului, pășind alături de întreaga țărănime colectivizată spre socialism. Romanul lui Lăncrănian este, astfel, o epopee a țărănimii noastre de la reforma agrară pînă în preajma încheierii colectivizării agriculturii. Autorul nu lasă să-i scape nimic esențial pentru perioada de trecere de la capitalism la socialism, nici un amănunt care ar putea sublinia, într-un fel sau altul, destinul eroilor, conflictul, sensul întîmplărilor, aspecte din domeniul social, politic, etnografic, folcloric, sau care ar putea reliefa mișcările psihice atît de bine intuite și conturate ale eroilor. Toate acestea sînt elemente care ne îndreptățesc să spunem despre cartea lui Ion Lăncrănian că este o epopee zguduitoare a satului ardelean, cu tradițiile, obiceiurile, muncile cîmpului, structura psihică a oamenilor și graiul lor specific de pe valea Mureșului. Totuși, uneori cititorul are senzația unui abuz de termeni dialectali, avînd sentimentul că unii dintre ei nu vor intra niciodată în circulația mai largă a limbii literare. În înfățișarea vieții complexe a satului transilvănean, autorul continuă cele mai bune tradiții ale prozei ardelenești pe linia Slavici, Rebreanu, Agîrbiceanu, Pavel Dan, împletite cu proza sadoveniană de la care Lancrănian a învățat să descrie natura, să participe cu ardere lirică la firul epic al acțiunilor.

Ion Lancrănian face, în această trilogie, dovada unei vii memorii afective ceea ce e un lucru esențial pentru un talent epic. Virtutea aceasta — de care autorul e constient — nu-l împinge însă spre o superficialitate descriptivă. Ochiul și urechea lui nu se opresc la suprafața lucrurilor, ci pătrund în adîncimea lor morală. Peste tot, la Lăncrănian, prezența sentimentului uman în peisaj, în elementele de natură, cu rolul de a-i da profunzimea unei vieți morale, este ușor de identificat.

Iată un fragment din capitolul XIV al primului volum, care e un splendid poem al pămîntului, trăit prin sufletul răscolit al lui Lae Cordovanu, al dragostei lui pentru pămînt:

„Pentru mine pămîntul — glia! — e o ființă vie ca omul. Ca omul se bucură și pămîntul, ca omul se întristează și se ofilește cînd îi secetă și-i pîrjol. Și toț așa se veselește și plînge ca omul. Plînge toamna, în picurul acela nesfîrșit al ploilor, cînd cad prin grădini bănuții de aramă ai frunzelor, geme sub biciuirea viforniteior și se înăbușe în călduriie lui Cuptor. Citeodată, vara, după cîte o vijelie, glia-i liniștită și-mpăcată. Și-i ostenită. Alteori, tot vara, pe vremea cînd încep holdele să albească pe la rădăcină și cucuruzul își scoate cu semeție sulița spicului, în cîte o seară răcoroasă cum îi umbra zăvoaielor, glia răsuflă tihnită, ascultînd cum i se pîrguiește rodul, scăldîndu-se în apele moi ale așteptării...

„Azi-mîine... azi-mîine..."

E în aceste stări ale pămîntului înfrățit cu muncitorul său întregul registru sufletesc al țăranului.

Talent viguros, susținut cu o mare putere de muncă, Ion Lăncrănian se impune chiar de la debutul său editorial cu monumentalul roman „Cordovanii" ca unul dintre cei mai de seamă prozatori ai literaturii noastre contemporane.

Asupra acestei cărți valoroase vom mai reveni pentru a o discuta, după cum merită, și din alte puncte de vedere. Deocamdată am dorit numai să atragem cititorilor atenția asupra importanței ei în cadrul literaturii noastre actuale.

I. D. Bălan

Înșir aceste rînduri, lîngă cele ale colegului meu, cu oarecare tulburare, întîmplîndu-se ca, într-un articol din anul 1954, să iau apărarea unei povestiri semnată de un nume nou, Ion Lăncrănjan, care fusese etichetată intempestiv de cineva ca naturalistă. Povestirea aceea reluată, amplificată și adîncită a ajuns romanul *Cordovanii*.

Între timp, Ion Lăncrănjan a publicat în presă relativ puține bucăți de proză, astfel încît debutul său propriu-zis se fixează la *Cordovanii*. Un debut, dacă stăm să ne gîndim, ieșit din comun, nu numai datorită proporțiilor de fond și de formă ale operei, cît și eforturilor de voință ale unui scriitor tînăr care, refuzîndu-se succeselor imediate, a stăruit asupra lucrului său aproape șapte ani.

Coborînd din ramura viguroasă a prozatorilor ardeleni, Ion Lăncrănjan elaborează îndelung, luptîndu-se cu îndrijire să domine și să modeleze materialul virtos al creației, sau tăind cu dalta, perseverent, preocupat în primul și în primul rînd nu de finisarea fragmentelor — deși găsim în cartea sa suficiente episoade șlefuite cu migală — ci de exprimarea în forme masive, monumentale, a întregului. Spre deosebire de unii autori care prin diferite artificii încearcă să-i lingușească pe cititori, facilitîndu-le lectura, autorul „Cordovanilor" nu se sfiește să folosească pe alocuri și asperități ori cruditățI, credincios țelului său de a comunica cu maximum de veridicitate ideile și icoanele de viață cel urmărește.

Această particularitate se leagă și de viziunea sa artistică ce tinde către sinteză — cum s-a spus, romanul de față rezumă drumul țărănimii noastre pe o perioadă care se întinde de la reforma agrară pînă în preajma încheierii colectivizării totale a agriculturii. (Ori de cîte ori autorul își va propune în alte creații să trateze aspecte neînsemnate din viață care n-au un sens fundamental va trece în zone cu aerul rarefiat, în care aripile talentului său nu-l ascultă).

Prin *Cordovanii*, Lăncrănjan realizează un nou roman — monumental sau roman-epopee (era apt pentru aceasta atît prin viziunea sa poetică iubitoare de spații vaste, cît și prin temperamentul tenace și voința de muncă de-a dreptul atletică) fără să țină seama că astfel era ireverențios cu pronosticurile alarmiste ale unor critici privind viitorul sau actualitatea unor asemenea formule epice ample.

Lectura nu ne creează de altfel nici un moment impresia unei curgeri uniforme și parcă fără de sfîrșit — ca la unele romane-frescă — neîncetat acțiunea fiind atrasă în virtejuri și chiar cataracte... Conflicte care se macină surd pînă în clipa cînd erup, sau altele precipitate, declarîndu-se cu repeziciunea și aprinderea unor fulgere... Întorsături dramatice în destinul unor personaje etc., etc. În ciuda întinderii sale, romanul se află într-o continuă învolburare, punctată și de procedeul compozițional ales, cartea constituindu-se ca monolog al eroului principal (un monolog formidabil de 1500 de pagini!) — prin care se reflectă sinuoasele schimbări ideologice și morale din conștiința țărănimii.

Cine citește atent *Cordovanii* descoperă că folosindu-se mijloace clasice ale epicii se desfășoară o polemică plină de fervoare la adresa individualismului țărănesc ca o concepție asupra vieții — emanație a micii proprietăți agrare. Personaj axiologic este ales Lae Cordovanu care moștenise de la „moșii" săi — aceștia amestecaseră trăsături ale haiducilor cu ale hoților — făloșenia necugetată și spiritul anarhic de voință, alături de setea pentru dreptate și pentru demnitatea insului. În condițiile revoluției noastre acest erou trebuie să-și învingă, în urma unor peripeții dificile, mentalitatea individualistă și să se contopească cu mulțimile în lupta pentru un ideal colectiv.

Evoluția lui Lae Cordovanu este urmărită pe fundalul mișcării înainte a întregului sat — cu ezitări și cotituri, cu erori și limpeziri pînă cînd năbăiturile primăverii îi adună pe toți pe albia vieții noi. În această împletire între destinul eroilor principali și cel colectiv al maselor, de-a lungul unei perioade de adînci transformări revoluționare rezidă caracterul monumental al romanului despre care am vorbit.

Desfășurîndu-se cu o anume asprime — care-i atrăseseră odată epitetul de naturalism — cartea lui Lăncrănjan este învăluită totuși de o boare caldă lirică, dovedind că cel care continuă tradiția prozatorilor ardeleni n-a ignorat și experiența altor mari scriitori români și în primul rînd pe a lui Mihail Sadoveanu. (Să nu se uite decorul furtunos, trepidant și amețitor al primăverii care servește ca vastă cutie de rezonanță a decisivelor, înnoitoarelor și luminoaselor prefaceri din viața eroilor). Aceste accente lirice — într-o armonioasă simbioză cu duritatea și sobrietatea relatării — încălzesc și luminează textul, conferind patos poetic unor scene cu adevărat antologice, ca bunăoară, împăcarea lui Lae și a Parascăi și dragostea lor în acea noapte de vis, moartea bătrînului Androne, ori scena ultimă cînd este invadat și sufletul eroului principal de efuziile primăverii adevărate...

Desigur, lupta pentru stăpînirea și modelarea unui material atît de vast lasă amprenta propriilor frămîntări, avînturi și nesiguranțe ce, la o analiză stringentă, (care, firește, va fi făcută) pot fi identificate la un episod sau altul, într-un fel sau altul. Uneori, autorul, ca și cum ar fi el însuși copleșit de masivitatea blocurilor epice pe care le așează, se sfiește, șovăie să mai aducă unele retușuri care totuși sînt necesare. Te mai izbește existența unor materii inerte, nestrăbătute de suflul cald al transfigurării, lăsînd loc unor infiltrații de prozaisme sau momente de coborîre a tensiunii dramatice. (Însăși rostogolirea acestui monolog pe 1500 de pagini ne face să simțim oboseli firești!).

Dar apreciind spectacolul general, impunător al operei, punctele de încheietură solide, rezistente la șocul susținerii unei asemenea construcții monumentale, îndrăznești să-ți asumi riscul unui simplu salut entuziast, chiar înainte de a depista în întregime și diseca ceea ce critica numește „carențe", ori „părți negative".

Al. Oprea

IULIAN OLARIU: ILUSTRAȚIE DIN VOLUMUL „CORDOVANII"

ISTORIA LITERATURII ROMÎNE CONTEMPORANE

Colocviu

Invitînd o seamă de critici literari la o „masă rotundă", revista noastră şi-a propus continuarea acelor schimburi de opinii care au loc în presă în legătură cu examinarea mai largă, sub toate aspectele, a fenomenului nostru literar de după 23 August 1944.

Literatura noastră realist-socialistă a ajuns astăzi la un înalt stadiu de dezvoltare. Momentul este matur, nu pentru bilanţuri statistice, ci pentru acele generalizări critice asupra experienţei ultimelor două decenii, prin care să se pună în relief valorile deosebite realizate de creaţia noastră literară. Volumul al V-lea din Tratatul de Istorie a Literaturii Romîne cuprinde tocmai istoria literară din ultimele două decenii. Dar alcătuirea acestui volum reprezintă doar o platformă, firește esenţială, temeinică, a muncii de generalizare critică privind experienţa şi rezultatele literaturii noastre contemporane. Activitatea de cercetare a literaturii actuale se duce paralel cu alcătuirea Tratatului, îmbogăţindu-se neîncetat realizările criticii şi istoriei literare. Sînt necesare cît mai multe sinteze, se impun cît mai multe concluzii cu caracter general, pe baza cărora fenomenul literar contemporan să poată fi apreciat în ansamblu.

Desigur, scriitorii şi revistele noastre nu descopăr acum pentru prima oară această necesitate şi au căutat şi pînă în prezent să-i vină în întîmpinare. Au apărut monografii interesante, studii diverse de istorie literară şi de critică, cu temă mai largă, s-au iscat unele discuţii rodnice pe tema liniilor de dezvoltare a literaturii. Totuşi partea cea mai mare a muncii rămîne abia de făcut şi ea urmează, în momentul de faţă, să fie intensificată, în vederea elaborării volumului al V-lea al Tratatului. Revista „Luceafărul", publicînd colocviul de faţă, ca o iniţiativă în această direcţie, s-a alăturat acţiunilor similare din viaţa noastră literară.

Al. Oprea

Deschizînd discuţiile, Al. Oprea a subliniat actualitatea unor asemenea preocupări. El a invitat participanţii să-şi orienteze luările la cuvînt, mai ales asupra următoarei teme: care ar fi mijloacele şi modurile prin care critica ar putea înfăţişa cel mai bine direcţiile de dezvoltare ale literaturii noastre de după Eliberare, şi, legat de aceasta, ce iniţiative ar putea fi sugerate revistelor ori editurilor.

O primă direcţie de inventariere ar fi cea pe personalităţi artistice. Ea va forma, de pildă, partea cea mai consistentă a volumului V din Tratatul amintit aici. Am auzit că *Luceafărul* vrea să se ocupe în mod deosebit de această prezentare. În ultimii 20 de ani, literatura noastră s-a îmbogăţit cu un număr impresionant de personalităţi artistice cu o individualitate bine definită. O trecere în revistă a lor este absolut indispensabilă.

O a doua direcţie de inventariere ar fi aceea pe părţi şi genuri ale literaturii. În acest sens, însăşi realitatea impune compartimente ca: romanul, schiţa, nuvela, reportajul etc. — după 23 August.

Ar mai fi posibilă o altă linie, dar mult mai dificilă. De pildă, „inventarul" pe teme, care cîteodată poate fi interesant. Romanul rural după 23 August, incontestabil, suscită aprecieri vii. Acest roman se altoieşte pe o tradiţie specifică foarte variată şi ne interesează în ce măsură o continuă şi unde o neagă. În materie de lirică, la fel s-ar putea vorbi de lirica cetăţenească, lirica intimă sau de lirica filozofică după 23 August etc.

Dumitru Micu

Intervenind în discuţie, D. Micu a remarcat că — potrivit opiniei sale — generalizarea experienţei noastre literare este „în primul rînd operă de critică literară şi numai în al doilea rînd de istorie literară" şi că, „în afară de ilustrarea importanţei istorice a unei opere, va trebui să dăm întreaga atenţie criteriului estetic". El a dat exemplul romanului „Mitrea Cocor" şi al locului pe care îl ocupă în tabloul literaturii noastre noi.

După părerea mea, — *a spus vorbitorul*, — literatura contemporană din ţara noastră a atins o treaptă de dezvoltare în care multe opere se ridică la nivelul marilor creaţii. *Dumitru Micu s-a referit apoi, între altele, la exemplul recent al romanului „Cordovanii", lucrare pe care o socoteşte a marca un moment în dezvoltarea literaturii înaripată din viaţa satului.*

Ocupîndu-se, mai departe, de problema originalităţii noii creaţii literare, vorbitorul a spus:

Vor trebui să se oglindească în Tratat realizările, ce anume s-a înfăptuit grandios în literatura realismului socialist din Romînia. Să se demonstreze convingător valoarea estetică a celor mai importante opere apărute în aceşti ani. Totodată, va trebui să se demonstreze originalitatea literaturii noi, înfăţişîndu-se dezvoltarea numai la descrierea unor rezultate, ci trebuie să dezvăluie în perspectiva anilor scurşi procesele adînci, dinamica vie a fenomenelor, contradicţiile prin depăşirea cărora s-a dezvoltat literatura contemporană. Fără desfăşurarea acestor dimensiuni interioare nu poate fi înţeleasă suficient nici originalitatea creaţiei din ţara noastră. Consider însă că această ţintă va fi atinsă mai uşor după sintetizarea eforturilor depuse de critică şi înfăptuirea definitivă a celorlalte modalităţi de tratare a istoriei literaturii. Cînd vom avea o istorie literară grupată pe scriitori şi opere, va fi mai uşoară înţelegerea procesului *dinăuntru*, al evoluţiei fenomenelor.

În definirea momentelor nodale din dezvoltarea literaturii ni se pare că trebuie să ţinem seama nu numai de aspectele de conţinut despre care au vorbit ceilalţi tovarăşi — lărgirea sferei tematice, promovarea unor noi tipologii — ci şi de modificările pe plan artistic.

La început, proza noastră a suferit o influenţă masivă a mijloacelor lirismului. Au intervenit aici mai mulţi factori, dar neîndoios un mare rol l-a avut influenţa lui Sadoveanu, pe de-a întregul fertilă, chiar dacă unii autori în acei ani ajungeau şi la manifestări didacticiste sau de un romantism pueril. S-a putut observa apoi înflorirea unei epici „obiective", de tip balzacian, care avea ambiţia — şi sub influenţa reportajului aflat în vogă — de a reconstitui imaginea cu valoare documentară a epocii. Valorificarea, după aceea, a literaturii lui Camil Petrescu în direcţia creaţiilor de „idei" şi a operei lui M. Preda pe teritoriul analizei psihologice a tipurilor de ţărani, iată, foarte sumar prezentat, cîteva jaloane care au marcat evoluţia prozei spre cuprinderea unor zone mai adînci şi mai complexe, încărcate de marile semnificaţii ale vremii noastre.

Liviu Călin

Într-adevăr, în anii din urmă, literatura noastră a cunoscut o evoluţie calitativă substanţială, diversitatea stilurilor a crescut, iar principalele direcţii tematice au fost abordate mai intens. E firesc ca, de la înălţimea rezultatelor obţinute de literatura actuală, unele aprecieri asupra unor opere scrise în urmă cu 10—12 ani să sufere modificări. Totuşi, cred că nu trebuie neglijat un fapt, şi anume că asemenea lucrări, cu unele carenţe artistice, se situau în perioada pionieratului, dacă putem spune aşa. Le revine meritul atitudinii, al răspunsului prompt la comanda socială. Aş vrea să stărui asupra acestei particularităţi, care nu trebuie să influenţeze ierarhia valorilor, pentru că ea se înscrie, în cele din urmă, cu elementele ei specifice, în ambianţa epocii. Al. Oprea amintea de romanul *Negura*. Comparînd *Negura* cu *Fuga* de Aurel Mihale (tema e aceeaşi) balanţa înclină evident pentru lucrarea din urmă, dar nu se pot contesta meritele celei dintîi din punct de vedere cronologic. E adevărat însă că *Temelia* şi *Negura* la prima apariţie s-au bucurat de comentarii superlative, pe care astăzi nu le putem ratifica decît în parte. (Între timp Eusebiu Camilar a înregistrat succese reale pe linia schiţei lirice şi a evocării cu accente sadoveniene). *Liviu Călin s-a ocupat, în continuare, de problemele clasificării şi de metodologie.*

În legătură cu diversele stiluri şi opere importante — *a spus vorbitorul* — pe bună dreptate se consideră *Morometii* o carte dintre cele mai valoroase din literatura noastră contemporană. Dar critica la apariţia romanului lui Marin Preda s-a arătat destul de avară în aprecieri, pe cînd vreme volumul *Poarta* de Nicolae Velea (interesant, firește), a constituit obiectul unor îndelungi elogii. De asemenea un volum matur ca *Prinzul de duminică* de Eugen Barbu a fost discutat insuficient, la nivelul recenziei literare în majoritatea cazurilor, pe cînd vreme *Casa* de Vasile Rebreanu a stat mult timp în atenţia criticilor cu înclinaţie către panegiric, încă de la publicarea primelor fragmente în „Viaţa Romînească" şi „Tribuna". Tată de ce găsesc foarte util să se treacă la o activitate susţinută în vederea schiţării acelei succesiuni de valori pe care Tratatul, în partea dedicată literaturii contemporane, o va întări cu autoritatea sa. Pe baza unei experienţe fructuoase, multilaterale, sîntem în măsură de a exprima acum puncte de vedere cu mult mai clare asupra fiecărui scriitor, asupra aportului său *real* la dezvoltarea literaturii noastre.

Vera Călin

Mi se pare că două sînt problemele cele mai importante pe care le ridică o lucrare de felul aceleia despre care vorbim acum: în primul rînd, stabilirea continuităţii, adică privirea tuturor operelor şi scriitorilor sub raport istoric. În al doilea rînd, o justă ierarhizare valorică.

În ceea ce priveşte prima problemă, cred că faptul că în literatura actuală, a realismului-socialist, au fost antrenaţi o seamă de scriitori importanţi care au scris opere valoroase şi înainte de 23 August, înlesneşte foarte mult această sarcină a cercetătorului literar. Adică analizînd ceea ce au scris în ultimele două decenii Sadoveanu, Călinescu, Camil Petrescu, Tudor Vianu şi raportîndu-ne la operele lor dinainte, problema transformării, a definirii, a folosirii unor noi criterii ideologice, estetice, este evidentă.

S-a vorbit aici de momentele de maximă înflorire, de operele şi scriitorii de foarte mare importanţă.

Cred că istoria literară nu trebuie să ignore însă *inelele intermediare* dintre momentele marii eflorescenţe şi operele de mai mică valoare, pentru că sînt foarte semnificative. Este concludent că aceste opere, care nu se ridică la nivelul vîrfurilor literaturii, sînt acum de o valoare mult mai ridicată decît cu 10 ani în urmă.

Dacă se face această privire evolutivă asupra întregii literaturi, se poate observa că, dacă literatura noastră îndată după 23 August mergea spre extensiv — fiindcă se punea problema cuprinderii cît mai multor probleme — acum se lucrează cu mult mai în profunzime, se merge către intensiv.

În teatru, bunăoară, a început să se observe cu totul pregnant preocuparea pentru schimbările adînci din psihologia oamenilor. Dramaturgii noştri de seamă dovedesc că este importantă pentru literatură evoluţia oamenilor, ecoul psihologic al transformărilor sociale. Aceeaşi situaţie se găseşte şi în proză, în „Morometii", în „Setea", în nuvelele lui D. R. Popescu, lui Velea şi alţii...

În poezie, de pildă, este interesant faptul că, dacă multă vreme a dominat poezia de notaţie, acum avem o adevărată poezie filozofică. Interesează şi felul cum se transfigurează literar ideologia marxist-leninistă. Poezia care se scrie acum este rezultatul pătrunderii ideilor noi în straturile cele mai adînci ale afectivităţii poetului. Aşa încît există o înaltă poezie de reflecţie, cum este, de pildă, cea a lui Beniuc din „Materia şi visele", în care se vede cum absorbirea ideologiei partidului a dus la o transformare totală a modului de înţelegere a tuturor aspectelor vieţii — dragostea, natura, relaţiile cu omul ş.a.m.d.

Al. Oprea

Referitor la o afirmaţie legată de munca de elaborare a Tratatului, Al. Oprea a făcut precizarea:

Munca criticii şi istoriei noastre literare nu se va termina o dată cu Tratatul. Ar fi bine să apară cît mai multe cărţi ale criticilor care să constituie nişte mici istorii ale literaturii, să se adune material pentru noi formule, pentru noi tipuri de istorie literară.

Vera Călin

Vreau să spun cîteva cuvinte şi în legătură cu critica. Nu ştiu cît spaţiu va acorda Tratatul criticii din aceşti 20 ani. Dar cred, în orice caz, că va trebui să rezerve spaţiu expunerii unor discuţii care au avut loc, fructoase sau infructuoase, care au însemnat în acel moment nişte ciocniri de idei ce agitau lumea literară. Îmi aduc aminte de discuţia despre eroul pozitiv, de cea despre lupta dintre vechi şi nou, sau despre reportaj.

În continuare, Vera Călin a dezbătut problema interferenţelor dintre literaturile popoarelor vecine.

Dragoş Vrînceanu

Fac o observaţie parţială de ordin metodologic. Orice lucrare de sinteză, şi cu atît mai mult volumul din Tratat care se pregăteşte, trebuie să aibă pe prim plan, aşa cum s-a spus de către toţi, criteriul valoric. Chiar cînd este vorba de o scurtă monografie a unui scriitor, este de dorit ca, într-o formă sau alta, expunerea să cuprindă intersecţii de perspectivă metodologică diversă, care să lumineze cercetarea şi să ducă la o cît mai temeinică stabilire a valorii.

Mă refer, de exemplu, la poezie. Urmărirea evoluţiei poeziei din ultimii 20 de ani, din punctul de vedere al genurilor pe care le-a înglobat, este foarte importantă şi constituie una din căile principale pe care se poate ajunge la definirea valorii atinse astăzi de expresia poetică. Poezia noastră a avut şi continuă să aibă o dezvoltare multilaterală, ca viguroasă lirică patriotică, cetăţenească, ca poezie epică de largă respiraţie, ca „poezie de notaţie", ca poezie filozofică etc. Evoluţia aceasta fecundă şi multiplă s-a făcut, firește, fără discontinuitate. Lirica dintr-un anumit moment implică, într-un fel sau altul, experienţele precedente.

În prezent, mi se pare că şi la cei mai tineri, aspectul cel mai reprezentativ al creaţiei poetice este o valoare de pluri-dimensionalitate. Se tinde ca o poezie, mai scurtă sau mai lungă, să includă printr-un efort conştient, mai multe componente fundamentale. Este ca şi cum poetul, lăsîndu-se în voia unei inspiraţii, ar lucra asupra ei pentru a-i da toate dimensiunile necesare. Poeţii noştri de astăzi — şi vorbesc de cei mai remarcabili dintre ei — vizează o idee de adîncime, au apoi fermitate şi combativitate, emoţie, consemnează un fapt, posedă, în sfîrşit, resurse de transfigurare metaforică şi fac uz de ele. Se încearcă realizarea unui echilibru dinamic între aceste componente. În această tendinţă contează, desigur, toate experienţele acumulate pînă acum de poezia noastră şi aspectul la care s-a ajuns de către poeţi ca Tiberiu Utan, Aurel Rău, Ion Brad şi alţii, sau de către unii mai tineri (Ion Gheorghe Nichita Stănescu, Ilie Constantin etc.) ni se pare tipic în această privinţă.

M. Novicov

S-au spus multe lucruri interesante, de care fără îndoială este util să se ţină seama şi în munca de elaborare a Tratatului.

Volumul V al Tratatului este însă o parte a unei lucrări de ansamblu. În primul rînd, posibilităţile de reflectare a problemelor literaturii sînt acolo limitate cantitativ, sînt limitate apoi şi sub raportul formulei; este un ultim volum dintr-o Istorie a literaturii romîne. Deci noi nu vom putea evita o seamă de obligaţii, fie de ordin documentar, fie de inventariere a faptelor. Desigur, vom căuta să valorificăm unele dintre sugestiile formulate aici, cum ar fi: să respectăm cu stringenţă principiul ierarhiei valorilor, să încercăm să stabilim anumite momente în dezvoltarea literaturii, să urmărim direcţiile proceselor, anumite evoluţii, de pildă, aşa cum s-a arătat în legătură cu lirica. Dar să fim înţeleşi. Lucrul acesta, într-un Tratat unde ai atîtea şi atîtea obligaţii, se poate face numai între anumite limite.

M. Novicov s-a referit apoi la unele observaţii făcute de Vera Călin în legătură cu literatura noastră nouă văzută în contextul literaturii celorlalte ţări socialiste, după care a spus în încheiere:

Există o frumuseţe aparte, nouă, în dezvoltarea literaturii noastre de după 23 August, o demnitate a constanţei, a fidelităţii, asigurată de spiritul de partid, principiul esenţial al dezvoltării literaturii realist-socialiste.

În acest sens, ar fi poate bine să apară, de pildă, o carte care să trateze istoric problema politicii partidului nostru în domeniul literaturii.

Cred că ar trebui să trecem şi la atacarea altor probleme care s-au ridicat aici. Doar forţe în critica literară avem suficiente. Ar fi bine ca toţi cei care au acumulat experienţă în domeniul criticii să încerce studii şi opere de sinteză. (Tratatul nu poate să cuprindă toate problemele!) Dacă fiecare dintre criticii noştri talentaţi ar duce la capăt măcar cîte o lucrare de acest gen, literatura de specialitate ar cîştiga foarte mult.

Insist ca „Luceafărul" să adreseze această chemare.

Al. Oprea

Aceasta a şi fost ideea care a călăuzit redacţia în organizarea prezentei dezbateri. Într-adevăr, criticii noştri, valorificînd preţioasa experienţă căpătată în cercetarea competentă a fenomenului literar concret, ar trebui să-şi propună, cu mai multă îndrăzneală, teme generale. Doar în planul general *cu precădere* se înfruntă diverse concepţii asupra artei, aici poate să-şi evidenţieze critica literară spiritul ei militant, aici primesc valoare de circulaţie concluziile rezultate din activitatea ei curentă.

După cum se ştie, problemele teoretice ale realismului socialist constituie cîmpul unor vaste discuţii în numeroase ţări. Ar fi un titlu de cinste pentru criticii şi istoricii noştri literari să intre în aceste dezbateri pe plan internaţional, generalizînd interesanta experienţă pe care o oferă drumul literaturii noastre realist-socialiste.

Un alt argument care pledează pentru studiile de sinteză pomenite îl constituie faptul că în unele dicţionare sau istorii literare apărute peste hotare în legătură cu istoria literaturii noastre contemporane sînt acreditate o seamă de aprecieri schematizante sau direct falsificatoare. (Mai ales cînd colaboratorii acestor dicţionare sau istorii literare sînt recrutaţi, cum s-a întîmplat în mai multe cazuri, dintre transfugi care atunci cînd nu se pretează la răstălmăciri, în suprema lor „obiectivitate" nu sînt în stare decît să expună, cuminte, prejudecăţi ale criticii burgheze de dinaintea lui 23 August 1944).

Este deci pentru noi toţi şi o obligaţie patriotică, între altele, să realizăm cît mai complete priviri de ansamblu asupra proceselor caracteristice literaturii contemporane. Un prim rezultat al acestor eforturi va fi Tratatul. Acest Tratat, cum s-a spus, se cuvine să fie însă însoţit de cît mai multe iniţiative. Nu numai revistele dar şi, de pildă, editurile ar trebui să manifeste în acest sens mai mult iniţiativă şi operativitate. Studiile de sinteză bune care apar în presă ar trebui să fie tipărite cu promptitudine. Se pot alcătui apoi antologii de articole pe diverse teme enunţate aici de unii participanţi la dezbatere.

Redacţia revistei noastre consideră discuţia de faţă doar un început. S-au atins probleme care cer neapărat o revenire şi o tratare adîncită care, desigur, nu se poate înfăptui fără antrenarea forţelor largi de care dispune viaţa noastră literară.

M. Novicov

A vorbit apoi M. Novicov, care s-a referit, în cuvîntarea sa, la cîteva aspecte ale problemei în discuţie. El a observat că generalizarea experienţei noastre literare priveşte procese în dezvoltare şi acest lucru trebuie avut în evidenţă. Perspectiva viitorului trebuie inclusă şi ea ca un element necesar definirii sensurilor şi direcţiilor de dezvoltare ale literaturii contemporane. Trebuie sintetizate eforturile făcute de critica noastră literară de a cuprinde şi defini în profunzime bogăţia şi înaltele valori atinse de literatura realist-socialistă, literatură a cărei istorie se leagă indestructibil de istoria măreţelor transformări revoluţionare prin care a trecut ţara noastră în aceşti 19 ani.

M. Novicov a combătut unele tendinţe manifestate cu ani în urmă, cum ar fi aceea a explicării subiectiviste a unor momente din evoluţia literaturii noastre.

Nu trebuie uitat că literatura noastră a avut de învins dificultăţi rezultate din noutatea foarte mare a fenomenelor de viaţă, din cerinţele noi de ordin estetic care se ridicau în faţa scriitorilor.

O altă problemă legată de operaţia generalizării este aceea de a studia modul cum s-a constituit la noi noţiunea teoretică de realism-socialist şi legătura dintre literatura proletară şi realismul socialist.

În desfăşurarea acestei cercetări nu trebuie să se ajungă la exagerări. Ştiţi că la un moment dat a existat tendinţa să se examineze care operă este realist-socialistă şi care nu, formulîndu-se aprecieri categorice. Un roman ca „Un om între oameni" este sau nu realist-socialist. Această problemă nu se poate rezolva cu voturi de bile roşii sau albe. Realismul socialist s-a dezvoltat pe o cale complexă care respinge simplismele.

În continuare Mihai Novicov s-a oprit şi asupra a ceea ce a numit provizoriu „inventarierea sintetică a rezultatelor":

conştiinţei cetăţeneşti, noul orizont filozofic al scriitorilor, noua etică de care sînt călăuziţi, vorbindu-se despre viziunea nouă a lumii sătești, a lumii orăşeneşti, despre noile tipuri umane, şi aşa mai departe. Numai aşa vor apare clar noile valori ale literaturii realismului socialist, în raport cu literatura realistă din trecut.

Se poate arăta cum, realizînd un salt ideologic faţă de literatura anterioară, literatura contemporană îşi însuşeşte şi continuă să-şi însuşească tot ce este mai bun în ea. *(Vorbitorul dă apoi exemplul influenţei pozitive pe care, în cadrul evoluţiei literare de după 23 August 1944, poeţi ca Tudor Arghezi şi Mihai Beniuc o au asupra tinerii generaţii de poeţi).* Ar fi interesant să se definească originalitatea literaturii noastre contemporane, în cadrul realismului-socialist mondial. Problema specificului naţional se pune la noi, astăzi, cu mai multă ascuţime, dar desigur că la alt nivel, nu ca la începutul secolului, sau chiar în cunoscutul studiu al lui Ibrăileanu. Nimănui nu i-ar trece prin cap să spună că numai cutare teme sînt naţionale şi să prescrie din birou care sînt trăsăturile noului specific naţional.

În ceea ce priveşte metodologia, cred că ea nu poate să fie decît diferită de la gen la gen. Într-un fel vom grupa capitolele despre poezie, în alt fel pe cele despre dramaturgie sau despre proză.

Pentru a se scoate în evidenţă saltul întreprins în investigarea realităţii culturale, criteriul cel mai bun mi se pare cel tematic. Pentru a se reliefa bogăţia problematică, probabil că cel mai bun criteriu este acela tipologic, adică a cerceta ce noi tipuri umane, ce noi probleme omeneşti aduce literatura noastră.

Pînă în acest moment mărturisesc că nu am reuşit să găsesc formula cea mai bună care să permită ca în cuprinsul ei să fie dezvăluită şi lărgirea ariei de inspiraţie, şi noutatea materialului, şi bogăţia problematică, şi originalitatea artistică. Aceasta se poate face mai curînd pe personalităţi. În cazul fiecărui scriitor în parte, se poate arăta ce aduce el nou în tabloul general. Dar tratînd problemele aşa (pe personalităţi) se poate pierde din vedere ansamblul. Probabil că este mai bine să se facă mai întîi capitole introductive teoretico-istorice şi după aceea să se prezinte scriitorii, eventual în ordinea cronologică.

Al. Oprea

Intervenţia lui Al. Oprea a vizat aspectele mai concrete ale problemelor puse în dezbatere. El s-a referit, printre altele, la „modalitatea portretelor de personalităţi, ca etapă ajutătoare şi ca formulă posibilă în istoria literară", deşi personal vede formula ideală „în discutarea pe momente istorice, cu specificul lor, cu punctele lor nodale".

Fac această pledoarie, fiind frămîntat de aceeaşi problemă ca D. Micu, căutînd deci un punct de reper care să ne permită să îmbrăţişăm toate laturile fenomenelor. Sistemul expoziţiei de portrete de scriitori ridică în faţa criticului o seamă de dificultăţi practice. Să spunem că, bunăoară, venindu-i rîndul lui Marin Preda, vom enumera operele lui, aducînd cele mai mari elogii „Morometilor". Ajungînd la Eusebiu Camilar vom da o apreciere bună romanului „Negura" şi mai puţin bună „Temeliei" ş.a.m.d. Dar „Morometii" au înscris o treaptă superioară în evoluţia prozei şi ca atare observaţiile nu pot fi înscrise numai între graniţele creaţiei lui Marin Preda. Trebuie să cercetăm şi influenţa avută asupra şcolii tinerilor noştri prozatori, care stau, incontestabil, sub semnul „descoperirilor" din literatura despre sat a autorului „Morometilor". De asemenea, într-o înşiruire pe autori, „Negura" va fi mai puţin apreciată de cît multe dintre cărţile apărute în ultima vreme, deşi acestea se împărtăşesc dintr-o experienţă în care romanul lui Eusebiu Camilar, alături de altele, a constituit un moment important al prozei din acei ani.

O adevărată istorie a literaturii mi se pare că nu se poate limita

O patimă de colecţionar, veche din vremea copilăriei, m-a făcut să adun cărţi poştale ilustrate şi cu precădere vederi de oraşe din ţară.

Dar, oricît aş căuta în colecţia asta prăfuită, ilustrate vechi de douăzeci de ani pe care să scrie „vedere din Uricani", sau din Victoria, sau din Oneşti, sau din Bicaz, n-am să găsesc. Şi nici un colecţionar nu are aşa ceva, pentru simplu motiv că aceste oraşe n-au existat cu douăzeci de ani în urmă.

În luna iulie 1944, cu cîteva săptămîni înaintea zilei de 23 August, călătoream spre Arpaşul de Sus, în Făgăraş, unde era dispersată din pricina bombardamentelor şcoala de ofiţeri de administraţie. Eram ostaş în termen, şi după ordin, trebuia să dau şi eu — săracul de mine — examen de admitere la susnumita şcoală cu eghileţi galbeni. În drum spre Arpaşul de Sus am trecut peste platoul înalt şi acoperit de tufani cu frunza roşcovană unde, doină aceea, la o nouă călătorie, de astă dată de reporter, am descoperit şantierul unui oraş nou. Oraşul avea să se cheme „Victoria". Eu am apucat vremea cînd platoul împădurit cu tufani era un loc pustiu, am apucat vremea, apoi, cînd abia se prefigura dintre hîrsîe armonia viitoarelor străzi şi, în sfîrşit, l-am vizitat cînd el era gata construit. Am încercat un sentiment nemaipomenit, de calător temerar nu numai în vaste spaţii terestre, dar şi în timpul istoriceşte uriaş, înţelegînd că eram astfel martorul ivirii şi creşterii unui oraş socialist. Intrînd în prima librărie am cumpărat şi mi-am trimis pe adresa din Bucureşti o carte poştală ilustrată din „Oraşul Victoria". Acelaşi sentiment că trăiesc evenimente senzaţionale în gradul cel mai înalt l-am încercat pe rînd, vizitînd şi celelalte oraşe noi de pe harta patriei: Uricani, Năvodari, Oneşti, Bicaz, Lucăceşti şi O.M. (Oraşul muncitoresc Hunedoara). La Năvodari am cîntat, fără s-o mai regăsesc, imaginea veche şi sărăcăcioasă a unui sătuleţ de pescari care mirosea cumplit a hîrci smolite, a năvoade şi a sobi. La Oneşti am cîntat, tot fără s-o mai găsesc, imaginea unui sat patriarhal în sărăcia şi liniştea lui de odinioară. De fiecare din ele este legată nu o legendă incertă ca de „fundarea Romei", ci cîte-o realitate modernă de activitate industrială nouă şi laborioasă, concepută şi realizată în anii noştri, sub zodia socialismului: o întreprindere minieră la Uricani, un combinat chimic la Victoria, un combinat de îngrăşăminte pentru agricultură la Năvodari, un combinat de produse plastice la Oneşti, o hidrocentrală şi-o fabrică de ciment la Bicaz, un cîmp de sonde la Lucăceşti...

Desenatorii institutelor de cartografie au fost obligaţi de asaltul contemporaneităţii să indice pe hărţi şi atlase locul acestor oraşe noi, dintre care unele sînt atît de tinere, încît toată arhiva sfaturilor populare locale ar intra într-o servietă sau într-un singur dosar. Construite de arhitecţi şi zidari, ele sînt populate de muncitori şi ingineri şi de familiile lor. Unele din aceste oraşe sînt atît de tinere, încît media de vîrstă a locuitorilor lor nu trece peste 30 de ani.

În timp, ne aflăm în ajunul a douăzeci de ani de la 23 August, în ajunul a douăzeci de ani de la zdrobirea jugului nazisto-antonescian. Acest timp, istoriceşte scurt, este fără precedent în istoria măcar de două ori milenară a poporului nostru, fără precedent prin amploarea operei construite, prin grandoarea şi energia revoluţionară a înfăptuitorilor ei. Gîndiţi-vă măcar la această imagine: în şcolile din oraşele noi enumerate mai sus, zeci de mii de copii şi adolescenţi, născuţi cu toţii în anii noştri, învaţă despre energia şi patosul constructiv al poporului muncitor. Ei privesc pe ferestrele deschise şi văd străzile şi casele noi, văd profilîndu-se pe cer hornurile şi instalaţiile industriale ivite acolo pe locuri odinioară pustii. O astfel de lecţie să fie ca numai o lecţie de geografie, sau numai una de economie, sau numai una de limba şi literatura romînă? O astfel de lecţie este fără îndoială una de istorie. Este o lecţie vie de istorie pe care o dăltuieşte pe soclul unui monument grandios poporul muncitor al patriei noastre şi deasupra căruia fluturã steagul roşu al comuniştilor.

Oraşe fără arhivă

de PETRU VINTILĂ

ROMANUL ISTORIC ŞI CONTEMPORANEITATEA

Dacă e adevărat că literatura nu se poate substitui cercetării ştiinţifice a unui moment istoric, e tot atît de adevărat că, de cele mai multe ori, ea oferă un material documentar vrednic de luat în seamă. E cunoscut, de pildă, faptul că, referindu-se la structura tribală a vechii Scoţii, Engels îşi sprijinea argumentaţia şi pe detalii furnizate de romanele lui Walter Scott. Pentru reconstituirea vieţii sociale din vremea Războiului de o sută de ani, „Cronicile" lui Shakespeare oferă, în ciuda unor inadvertenţe de date, un material imens, nu o dată mai bogat decît cel consemnat de analele contemporane.

Fără îndoială, încercarea de a folosi într-o măsură prea largă imaginile literare ca mijloc de informaţie istorică nu e lipsită de riscuri. Cine ar încerca să întreprindă reconstituirea epocii Cruciadelor, pornind exclusiv de la Ierusalimul liberat al lui Tasso sau chiar de la **Regele Ioan** al lui Shakespeare ? E limpede că aceste opere prezintă mai multe date asupra vieţii din Renaştere (adică a epocii în care au fost create) decît asupra perioadei istorice pe care îşi propun să o înfăţişeze.

Romantismul, teoretizînd necesitatea „culorii locale", susţinea implicit importanţa „culorii de epocă". Dar acestea se reduceau adesea la prezentarea unui simplu fundal pe care se proiecta, aşa cum avea să scrie Vigny, „o figură istorică a cărei prezenţă dă mai multă importanţă cărţii şi îi conferă o dată". Adevărul e că romanele lui Hugo, Merimee, Dumas, Vigny sînt mult mai elocvente pentru ideologia romantismului, vorbesc lectorului atent mult mai mult despre societatea secolului al XIX-lea decît despre perioadele istorice la care ele se referă.

Nici chiar realismul critic nu a izbutit întotdeauna să realizeze o bază de informaţie complet sigură despre perioada istorică pe care o urmăresc paginile de evocare create atunci. Romane ca **Povestea celor două oraşe** al lui Dickens sau **Zeilor li-e sete** al lui Anatole France nu exprimă decît în parte adevărul asupra Revoluţiei Franceze. Evident, nu trebuie să se ceară literaturii să înfăţişeze exhaustiv un anume moment al istoriei, să ia locul unei ştiinţe înzestrate cu alte mijloace de investigaţie şi de expresie. Atunci care e sensul „exactităţii istorice" pe care o pretindem literaturii de evocare ? Cum se realizează ea ?

Numai prin particularităţile distincte de creaţie ale scriitorilor ? Dacă prin aceasta înţelegem capacitatea de a surprinde esenţialul din viaţă, capacitatea de a face să trăiască oameni adevăraţi, atunci găsim şi explicaţia.

E limpede că numai cercetarea ştiinţifică a unei epoci, a tuturor implicaţiilor ei, face posibilă reconstituirea literară. Hotărîtoare în reflectarea realităţii istorice este viziunea scriitorului, poziţia sa ideologică : convergenţa dintre punctul de vedere al creatorului şi adevărul istoric rezultă din aprofundarea legilor stricte ale istoriei. Or, aceasta e o urmare a folosirii unei singure metode de investigaţie : aceea pusă la îndemînă de materialismul istoric. Ştiinţa marxistă, care oferă scriitorului instrumentele cele mai precise de cunoaştere a istoriei, permite descifrarea sensului unor întregi mişcări istorice, desenarea unor portrete autentice. Realismul socialist permite judecarea obiectivă a unei epoci trecute în lumina contemporaneităţii.

Literatura noastră contemporană a marcat cîteva reuşite în sectorul romanului istoric. În afara lui Mihail Sadoveanu şi a lui Camil Petrescu, despre care critica a vorbit pe larg, creatori ai unor modele, am zice, clasice ale genului, nu putem trece cu vederea unele realizări mai recente, între care menţionăm cartea lui Ion Marin Sadoveanu. Critica a observat cu justeţe orientarea excesivă a unor scriitori spre evocarea istorică.

Atîta vreme cît reconstituirea se face „după ureche" cît documentul rămîne un simplu punct de plecare pentru diverse dantelării ale imaginaţiei, iar momentul istoric o problemă de „atmosferă", evocarea unei epoci îndepărtate rămîne o formă de evazionism. E limpede că e mult mai comod să construieşti caractere pe care slabele mărturii istorice le schiţează abia, lăsînd cîmp liber fanteziei, decît să fii obligat să insufli viaţă unor oameni pe care documentul şi informaţia exactă îi fixează într-un cadru precis.

Cînd G. Ignătescu a trecut peste rigoarea informaţiei documentare, ignorînd adevărul istoric, romanul **Mărin Sa Ţara** s-a prezentat ca o simplă povestire romanţioasă, într-o relaţie foarte aproximativă cu funcţia educativă pe care trebuie s-o împlinească o asemenea carte. Încercarea de a-l „reabilita" pe Vlad Ţepeş eşuează tocmai pentru că scriitorul a zgomerat prea multe „trăsături pozitive" care, pur şi simplu, contrazic istoria şi nu convin pe nimeni.

Acelaşi lucru se întîmplă şi cu **Osteanul de la Baia**, romanul lui Tudor Mihail. Aşa cum declară autorul însuşi în cuvîntul înainte al cărţii, el a încercat „să reconstituie din materialul folcloristic controversat şi din puţinele documente istorice ale vremii [...] viaţa şi faptele de ostean ale lui Grigore Pintea". Lipsa documentelor istorice se resimte. Ne atît datorită fanteziei care caută să suplinească precizia faptului. La urma urmelor, literatura are dreptul să aşeze carne pe scheletul documentului. Dar aceasta nu se poate face împotriva logicii impuse de faptele oferite de istorie, oricît de puţine ar fi ele. Biografia eroică a lui Pintea, aşa cum a conceput-o Tudor Mihail, proiectată pe fundalul vieţii sociale din Transilvania veacurilor XVII şi XVIII avea nevoie de aportul fanteziei, documentele vremii referitoare la viaţa haiducului fiind „puţine", iar materialul folcloristic „controversat". Scriitorul, însă, construieşte acţiunea abuzînd de aceste drepturi ale literaturii. Dialogul ocupă un spaţiu foarte întins şi, totuşi, cărţii îi lipseşte tocmai vioiciunea.

Documentele nu vorbesc, bineînţeles, prea mult despre cutare sau cutare cetăţean al Histriei din vremea marii răscoale a sclavilor pe care o relatează **Taurul Marii** al lui Ion Marin Sadoveanu. Dar scriitorul a ştiut ca, plecînd de la datele cunoscute, interpretînd istoria, să obţină o viziune largă şi precisă asupra epocii. N-a fost necesar să-şi pună personajele să povestească evenimente şi stări de fapt. Tocmai pentru că istoria e bine asimilată, eroii, cei mai mulţi creaţi de fantezie, se mişcă liber, într-un mediu cunoscut, au acea calitate pe care o numim autenticitate. Nu intenţionăm să întreprindem o analiză a cărţii lui Ion Marin Sadoveanu ; dar vrem să subliniem că, datorită interpretării exacte a istoriei, ea are calitatea de a transmite cu mai multă limpezime mesajul unei epoci îndepărtate, prin intermediul unor eroi vii şi veridici. Critica a avut dreptate să semnaleze şi o anume poleire a unor personaje pozitive ale vremii — fără ca tendinţa aceasta să devină precumpănitoare.

Convingătoare, în măsura în care mărturia documentară se transforma în argument literar, în măsura în care istoria capătă viaţă, datorită oamenilor creaţi de literatură, cartea de evocare are de împlinit evident, o funcţie de cunoaştere foarte dificilă.

Iulia Soare a plecat, mai prudentă, în povestirile din **O plimbare la Băneasa** de la personaje consemnate de istorie, cunoscute suficient prin intermediul documentului. Epoca însăşi e cercetată mai în amănunt, posibilităţile de cercetare sînt mult mai largi.

De aceea, portrete ca acela al generalului Kiselef, al lui Caragea sau Şuţu sînt mult mai convingătoare. Nu trebuie să se înţeleagă că Iulia Soare ar respinge fantezia, că ar recurge la o simplă relatare literară a lucrurilor consemnate de documente. Dimpotrivă : dialogul imaginar abundă, reacţiile psihologice sînt prezentate în amănunt. (Uneori, e adevărat, ca în finalul povestirii **O campanie grea**, îşi face apariţia şi romanţiozitatea dulcegă). Dar scriitoarea apelează în permanenţă la surse autorizate, reconstituind istoria pe temeiuri exacte. De aceea ni se pare mai puţin important dacă un detaliu sau altul al povestirilor poate fi întîlnit la Ionescu-Gion, la Ion Ghica sau la Iorga. Esenţialul este, după părerea noastră, că epoca e reflectată cu fidelitate, că un cititor contemporan descifrează o cronică autentică, în care imaginaţia nu a slujit doar ca agrement pitoresc.

Exactitatea istorică, această uriaşă cucerire a romanului istoric realist, devine, în realismul-socialist, nu numai o exactitate a **documentului**, ci şi o exactitate a **generalizării**. Mărturia istorică directă e indispensabilă pentru scriitorul care încearcă să dea viaţă unor personaje ale unei epoci îndepărtate. Fantezia folosită fără sprijinul unei solide documentaţii, dă naştere unor personaje livreşti. (De altminteri, „paradoxul" acesta nu e numai al romanului istoric ; rolul profundei cunoaşteri a vieţii pe care trebuie s-o demonstreze o adevărată carte contemporană îl joacă aici vasta documentare ştiinţifică).

Şi, aşa cum încercam să demonstrăm în introducerea acestui articol, numai o carte care reflectă exact spiritul unei epoci e o carte a realismului-socialist. O creaţie care, aşa cum spunea cineva, ne învaţă din istoria noastră trecută cum să abordăm problemele zilei de azi.

Dan Grigorescu

DE MORTUIS...

La 25 august 1967, Haşdeu închidea ochii pe vecie la Cîmpina, unde îşi petrecuse agonia ultimilor ani, izolat şi pierdut în nebulozitatea lumii de fantasme ce îl învăluise, treptat, după moartea fiicei sale Iulia, căreirndu-i mai apoi cu desăvîrşire. Era de mult un om uitat de lume, de prieteni şi — ar fi fost de aşteptat —, de neprieteni. Documentul ce urmează păstrat în colecţia Muzeului literaturii române şi, pînă astăzi, inedit, infirmă însă, în mod surprinzător, această din urmă, firească, presupunere. El arată că duşmanii n-au putut trece cu vederea nici în acest al douăsprezecelea ceas arca — în spiritul lor — „perseverare în erori diabolice" care mărease puternic drumul prin viaţă al lui Haşdeu.

Care puteau fi aceste „erori" atît de grave încît îl privau pe răposat chiar şi de beneficiul străvechiului „de mortuis nihil nisi bene" ?

Dar iată documentul :

Prin telegrama ce dăm în facsimil, Ciocazan asociat în postul primar al Cîmpinei, comunică, a doua zi după deces, prim-ministrului D. A. Sturdza, dorinţa răposatului de a fi înmormîntat la Bucureşti alături de fiica sa, şi cere precizări în legătură cu funeraliile naţionale ce socoteşte că i se cuvin şi i se vor face acestuia.

Pe acelaşi text dactilografiat, guvernul dă, în aprobă, verdictul ce urmează :

„Înmormîntare naţională merită numai acei cetăţeni, care a trăit o viaţă devotată datoriilor sale ca om, ca membru al unei familii, ca cetăţean al unei societăţi organizate şi ca muncitor într-o direcţiune de activitate oarecare. Haşdeu şi-a bătut joc de toate aceste înalte datorii, şi în loc pentru servi decît ca un exemplu întristător de rău, de perseverare în erori diabolice, a omului lenevit, pentru care şi familia sa, a omului stricat şi risipitor, a unui rău cetăţean, a unui bărbat datat de Dumnezeu cu o minte ageră, pe care el a întrebuinţat-o cu aplicaţiuni dăunătoare spre a exploata pe unii şi pe alţii, patria, neamul şi religia numai în folosul persoanei şi nicidecum al mărire.

„Viaţa sa întreagă, pentru care nu fie a trăi ca să se distrugă şi a nu respecta, în sfîrşit o lege a moralei D face pentru de o înmormîntare naţională.

„Am dat de la afacerile străine, după insistenţa Prof. Istrati, doi mii lei, unicamente pentru că a fost membru al Academiei — unul din cei mai nedemni şi mai nerecunoscuţi — spre a acoperi în faţa Europei cu un văl al uitării pe acest fiu al patriei sau rătăcit în viaţa pămînteasca.

25 augsept. 1907"

D. STURDZA

O dialtră de întemeiatoare şi amploarea acestuia, în asemenea împrejurări, este, probabil, unică în analele istoriei noastre politice şi culturale.

Să ne mărginim la o trecere în revistă a întregului eşec al vieţii lui B. P. Haşdeu — ceea ce, evident, nu-şi are locul aici.

Să ne mărginim la rememorarea fugară doar a cîtorva dintre „erorile" la care Haşdeu a persistat de-a lungul existenţei sale întregi — prima şi cea mai generală fiind, poate, aceea de a fi rămas necontenit un paşoptist întîrziat, situat, în toate ipostazele sale politice, cîte au fost, la ex. frema stîngă a liberalismului vremii. Să amintim că Haşdeu a început de timpuriu şi a demascat încă faimoasa de 1866 pornită de interese dintre burghezi şi feudali („Aşa numiţii retrogrezi şi liberali au pot forma în noi două tabere..." — Lumina zi. 1866). Să amintim, în general, sarcasmul energiilor al jurnalistului său din această perioadă şi de mai tîrziu, care, desigur, şi astăzi trezeşte un vremuri acut şi concentrat, cu neputinţă de neutralizat nici după cîteva decenii, în mizerabilele ediţiuri etc. etc.

Momentul în care se produce diatriba lui D. A. Sturdza se întîmplă însă în alţi ani. La cîteva luni de la [illegible] Haşdeu este un vechi şi respectat om politic, un bătrîn, dar nu un bătrîn ridicol, un bătrîn care, în ciuda unor inadvertenţe de date, un material imens, nu o dată mai bogat decît cel consemnat de analele contemporane.

Fără îndoială, încercarea de a folosi într-o măsură prea largă imaginile literare ca mijloc de informaţie istorică nu e lipsită de riscuri. Cine ar încerca să întreprindă reconstituirea epocii Cruciadelor, pornind exclusiv de la Ierusalimul liberat al lui Tasso sau chiar de la **Regele Ioan** al lui Shakespeare ? E limpede că aceste opere prezintă mai multe date asupra vieţii din Renaştere (adică a epocii în care au fost create) decît asupra perioadei istorice pe care îşi propun să o înfăţişeze.

Romantismul, teoretizînd necesitatea „culorii locale", susţinea implicit importanţa „culorii de epocă". Dar acestea se reduceau adesea la prezentarea unui simplu fundal pe care se proiecta, aşa cum avea să scrie Vigny, „o figură istorică a cărei prezenţă dă mai multă importanţă cărţii şi îi conferă o dată". Adevărul e că romanele lui Hugo, Merimee, Dumas, Vigny sînt mult mai elocvente pentru ideologia romantismului, vorbesc lectorului atent mult mai mult despre societatea secolului al XIX-lea decît despre perioadele istorice la care ele se referă.

Nici chiar realismul critic nu a izbutit întotdeauna să realizeze o bază de informaţie complet sigură despre perioada istorică pe care o urmăresc paginile de evocare create atunci. Romane ca **Povestea celor două oraşe** al lui Dickens sau **Zeilor li-e sete** al lui Anatole France nu exprimă decît în parte adevărul asupra Revoluţiei Franceze. Evident, nu trebuie să se ceară literaturii să înfăţişeze exhaustiv un anume moment al istoriei, să ia locul unei ştiinţe înzestrate cu alte mijloace de investigaţie şi de expresie. Atunci care e sensul „exactităţii istorice" pe care o pretindem literaturii de evocare ? Cum se realizează ea ?

Numai prin particularităţile distincte de creaţie ale scriitorilor ? Dacă prin aceasta înţelegem capacitatea de a surprinde esenţialul din viaţă, capacitatea de a face să trăiască oameni adevăraţi, atunci găsim şi explicaţia.

E limpede că numai cercetarea ştiinţifică a unei epoci, a tuturor implicaţiilor ei, face posibilă reconstituirea literară. Hotărîtoare în reflectarea realităţii istorice este viziunea scriitorului, poziţia sa ideologică : convergenţa dintre punctul de vedere al creatorului şi adevărul istoric rezultă din aprofundarea legilor stricte ale istoriei. Or, aceasta e o urmare a folosirii unei singure metode de investigaţie : aceea pusă la îndemînă de materialismul istoric. Ştiinţa marxistă, care oferă scriitorului instrumentele cele mai precise de cunoaştere a istoriei, permite descifrarea sensului unor întregi mişcări istorice, desenarea unor portrete autentice. Realismul socialist permite judecarea obiectivă a unei epoci trecute în lumina contemporaneităţii.

Literatura noastră contemporană a marcat cîteva reuşite în sectorul romanului istoric. În afara lui Mihail Sadoveanu şi a lui Camil Petrescu, despre care critica a vorbit pe larg, creatori ai unor modele, am zice, clasice ale genului, nu putem trece cu vederea unele realizări mai recente, între care menţionăm cartea lui Ion Marin Sadoveanu. Critica a observat cu justeţe orientarea excesivă a unor scriitori spre evocarea istorică.

Atîta vreme cît reconstituirea se face „după ureche" cît documentul rămîne un simplu punct de plecare pentru diverse dantelării ale imaginaţiei, iar momentul istoric o problemă de „atmosferă", evocarea unei epoci îndepărtate rămîne o formă de evazionism. E limpede că e mult mai comod să construieşti caractere pe care slabele mărturii istorice le schiţează abia, lăsînd cîmp liber fanteziei, decît să fii obligat să insufli viaţă unor oameni pe care documentul şi informaţia exactă îi fixează într-un cadru precis.

Cînd G. Ignătescu a trecut peste rigoarea informaţiei documentare, ignorînd adevărul istoric, romanul **Mărin Sa Ţara** s-a prezentat ca o simplă povestire romanţioasă, într-o relaţie foarte aproximativă cu funcţia educativă pe care trebuie s-o împlinească o asemenea carte. Încercarea de a-l „reabilita" pe Vlad Ţepeş eşuează tocmai pentru că scriitorul a zgomerat prea multe „trăsături pozitive" care, pur şi simplu, contrazic istoria şi nu convin pe nimeni.

Acelaşi lucru se întîmplă şi cu **Osteanul de la Baia**, romanul lui Tudor Mihail. Aşa cum declară autorul însuşi în cuvîntul înainte al cărţii, el a încercat „să reconstituie din materialul folcloristic controversat şi din puţinele documente istorice ale vremii [...] viaţa şi faptele de ostean ale lui Grigore Pintea". Lipsa documentelor istorice se resimte. Ne atît datorită fanteziei care caută să suplinească precizia faptului. La urma urmelor, literatura are dreptul să aşeze carne pe scheletul documentului. Dar aceasta nu se poate face împotriva logicii impuse de faptele oferite de istorie, oricît de puţine ar fi ele. Biografia eroică a lui Pintea, aşa cum a conceput-o Tudor Mihail, proiectată pe fundalul vieţii sociale din Transilvania veacurilor XVII şi XVIII avea nevoie de aportul fanteziei, documentele vremii referitoare la viaţa haiducului fiind „puţine", iar materialul folcloristic „controversat".

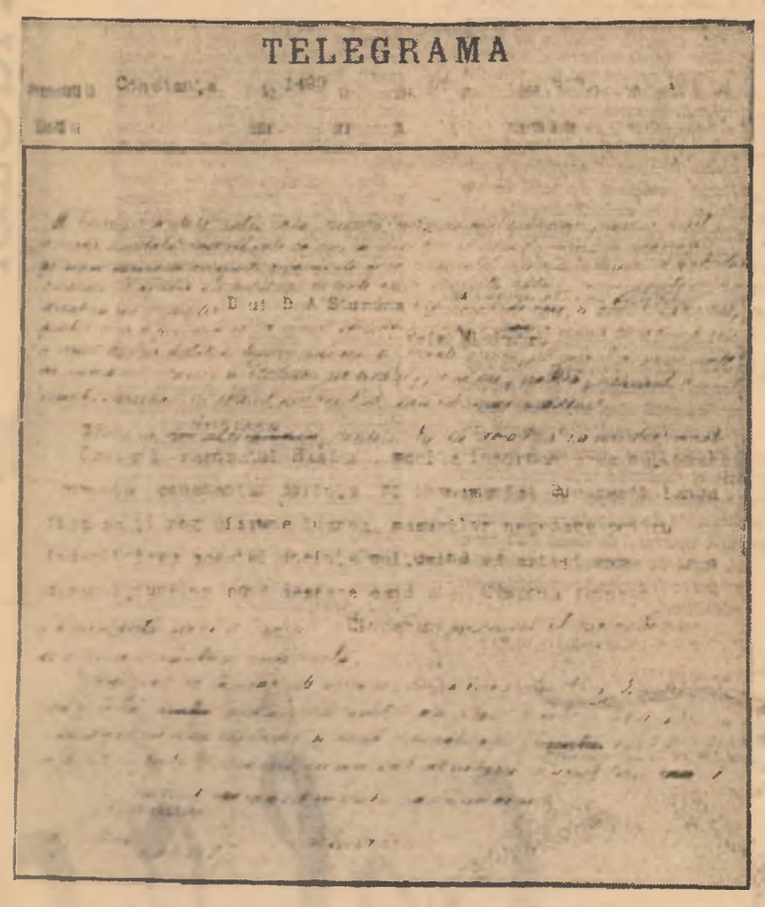
TELEGRAMA

reportajul şi lupta socială

[redacted]

Termenului de reportaj, apărut în jurnalistica noastră încă înainte de 1900, i s-au dat şi alte semnificaţii decît cele pe care i le acordăm astăzi. În vechile cotidiene şi reviste îl vom întîlni adeseori în contextul rubricilor politice şi chiar publicitare, al zgomotoaselor relatări de senzaţie care etalau, impudic şi adeseori infidel intimităţile de răsunet ale vremii (aproape fără excepţie crime pasionale, spargeri sau escrocherii de anvergură), al cronicilor cu subiecte exotice sau mondene din publicaţiile ilustrate. Sub numele reportajului luase avînt un soi de publicistică gălăgioasă şi extrem de facilă, generată de o anumită tendinţă a presei din trecut de a specula apetitul pentru senzaţional, gustul pentru culorile stridente. Această accepţie a termenului s-a perpetuat de altfel pînă tîrziu. Chiar şi după al doilea război mondial, prin 1946, apărea la noi o revistă ilustrată care, intitulîndu-se „Reporter", se ocupa de modă, cinema, popularizarea vedetelor de varieteu etc.

Gazetăria de acest tip îşi avea „tradiţiile" ei încă în celălalt veac, patronată de spiritul ilustrului personaj al lui Caragiale, „bravul reporter special" care procura în modul cunoscut formidabilele „informaţiuni politice de senzaţie", necesare ca aerul unei gazete eminamente combative cum era „Revolta naţională". Dar epoca de aur a „caracudismului" gazetăresc va fi aceea de după 1900 şi mai ales, de după 1918, cînd iau amploare marile concerne de presă. Acestea trec la o exploatare sistematizată (foarte profitabilă pentru ele) a prostului gust şi, totodată, la organizarea unor obscure acţiuni de şantaj politic şi de mistificare a opiniei publice care ajung să atingă, în anii dinaintea războiului, forme monstruoase.

A scoate reportajul de sub egida unor astfel de practici, a-l elibera de comercialism, a reabilita astfel această speţă literară compromisă puternic de contactul cu gazetăria de scandal, iată una din misiunile importante pe care şi le asumă, în perioada interbelică, un număr de scriitori animaţi de idei progresiste susţinători ai liniei realiste în literatură. Se punea deci problema de a întoarce reportajul la adevăratele sale funcţii, adică de a-l îndrepta către marile evenimente sociale ale timpului. Căci o tendinţă definitorie pentru reportajul modern, în spiritul celor mai înalte tradiţii ale sale, va fi mereu axarea pe probleme sociale acute, desprinse din actualitatea imediată, din viaţa cotidiană a oamenilor. Kisch spunea : „Reportajul este proiectarea pe ecran a muncii şi a condiţiilor de trai din vremile noastre".

În epoca amintită, asemenea aspecte ale problemei reportajului au format chiar obiectul unor dezbateri teoretice al căror promotori erau înşişi slujitorii acestei specii literare, interesaţi în modul cel mai direct de destinele ei. Şi era firesc acest lucru din moment ce critica autorizată avea chiar argumente de principiu pentru a o ignora : admiţînd în cadrele artei doar acele scrieri care se detaşau de sfera realităţii, ea nu putea să acorde interes reportajului, atît de organic legat de cotidian, de problemele curente ale actualităţii.

În 1934, Geo Bogza deschidea, în paginile revistei *Vremea*, o anchetă cu tema „Ce este reportajul" expunînd ca punct de plecare al discuţiei propriile sale opinii asupra chestiunii ridicate. Este semnificativ faptul că acolo se insista foarte mult tocmai asupra rolului social al reportajului, considerat, în apropoe toate răspunsurile la anchetă ca însăşi raţiunea de a fi a acestei specii literare. În mod deosebit se accentua asupra capacităţii reportajului de a servi cu eficienţă sporită faţă de alte genuri unor idealuri militante, de transformare a societăţii. „Reportajul fiind cel mai sensibil seismograf al vieţii, scria Bogza, e menit să devină unul din instrumentele temute care vor ajuta la viitoarele mari prefaceri ale lumii". Caracterizarea revenea în răspunsul lui N. D. Cocea („Ca armă socială e de netăgăduit că reportajul e întotdeauna mai redutabil decît opera literară pură") sau în cel al lui Brunea Fox („Latura socială a reportajului a fost singura care m-a interesat întotdeauna... În semnificaţia sa socială reportajul îşi identifică existenţa şi originea"). În reportaj iniţiatorul anchetei vedea un mijloc generos de activizare a talentelor, o cale fertilă de a stimula apropierea scriitorilor de viaţă. Una din întrebări era formulată tocmai în acest spirit : „Credeţi că reportajul este un gen (...) care ar putea atrage o serie de scriitori tineri care, din pricina dezordinei lor de dinăuntru asupra căreia nu mai pot stărui în scris, şi eziţînd să se ocupe de viaţa adevărată de dinafară, se găsesc azi în deplină inactivitate ? La care Brunea Fox răspundea : „Scriitorul tînăr, captivul frămîntărilor interioare, zăbrelit fără să întrevadă posibilitatea unei evadări, unei atitudini, găseşte antidotul (...) în asprul contact cu reportajul. El e o disciplină şi un filtru, un element care sportifică facultăţile, dezobişnuieşte percepţiunile, gimnastică pentru spontaneitate".

E semnificativ faptul că asemenea opinii despre rolul reportajului nu sînt împărtăşite de un scriitor care îşi legase activitatea literară de tendinţele politice cele mai reacţionare. Este vorba de Mircea Eliade care, întrebat de ce nu a făcut „reportaje, adică relatări de ordin social asupra evenimentelor din India", unde întreprinsese o serie de călătorii, aduce un răspuns (negativ) interesant mai ales prin lumina pe care o aruncă asupra fizionomiei sale morale. Iată justificarea invocată : „Întîi, legaţia engleză de la noi mi-ar fi făcut dificultăţi şi, cum eu aveam în India treburi, nu voiam să risc expulzarea... iar al doilea motiv, era faptul că scriam în româneşte. Ce poate cîştiga cauza indiană pentru că 5.000 de cititori români cunosc felul cum sînt trataţi indienii de către englezi ? Dacă aş fi scris într-o limbă europeană s-ar fi schimbat lucrurile..." Ce uriaşă distanţă etică pun aceste propoziţii între postura banal meschină a lui Mircea Eliade şi memorabilul gest al unui scriitor ca Egon Erwin Kisch, care, oprit de autorităţi să debarce în Australia unde se ţinea un congres antihitlerist, sare de pe puntea vasului pe care era reţinut, îşi fracturează picioarele în cădere, este arestat, dar pînă la urmă tot izbuteşte să-şi rostească înflăcăratul cuvînt antinazist de la tribuna congresului !

Elucidarea unor chestiuni teoretice legate de reportaj nu constituia, aşadar, singurul obiectiv al anchetei amintite. Ea adresa scriitorilor chemarea vibrantă de a nu rămîne surzi la frămîntările vremii, de a participa, şi prin intermediul reportajului, la luptele sociale ale unui timp furtunos. Apelul nu va fi lipsit de răsunet. Numeroaselor campanii demascatoare iniţiate de presa democratică în deceniul al 4-lea li se datorează apariţia unor mari reportaje polemice, din care multe pagini ar putea figura şi astăzi în orice antologie a reportajului românesc. Dedicîndu-se temelor sociale, un scriitor militant ca Alexandru Sahia va găsi în reportaj mijlocul cel mai eficace de a îndrepta împotriva ordinei burgheze un tir necruţător. Suita de reportaje-pamflet închinate destăşurării procesului intentat la Craiova comuniştilor, conducători ai marilor greve din februarie 1933, ni-l prezintă pe Sahia situîndu-se pe poziţiile artistului-luptător, solidar cu acţiunile eroice ale maselor muncitoare.

Sahia a închinat ziaristicii — şi, implicit, reportajului — o însemnată parte a activităţii sale. Un loc aparte ocupă, în cadrul acesteia, cartea sa despre U.R.S.S., alcătuită în urma unei călătorii de cîteva luni, pe care scriitorul o întreprinsese în ţara Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Într-o epocă de antisovietism furibund, de fascizare din ce în ce mai accentuată a vieţii politice, gestul echivala cu un act de mare curaj. Este prima scriere de proporţii în care realitatea sovietică e prezentată în lumina adevărului. În sprijinul constatărilor sale, Sahia aduce un corp documentar extrem de bogat, situaţii statistice, cifre de comparaţie între starea din anul călătoriei (1935) şi aceea a Rusiei ţariste. Desigur, pe cititorul de astăzi, atît de multilateral informat asupra vieţii sovietice, cartea îl va interesa mai puţin sub acest aspect. Va recepta însă vibraţia amplă a acestui suflet încandescent în faţa cuceririlor revoluţionare ale poporului sovietic, sentimentul de mare sărbătoare spirituală pe care îl trăieşte Sahia călătorind prin U.R.S.S.

Aceste aspecte, desprinse din activitatea reporterească a lui Sahia, vin să ilustreze tocmai ideea pe care o subliniam mai sus : numai o intervenţie deschisă, pasionată, în problemele-cheie ale contemporaneităţii era de natură să redea reportajului — prejudiciat, cum spuneam, de contactul cu gazetăria burgheză — adevărata sa menire. Pentru o întreagă pleiadă de scriitori patrioţi reportajul va constitui, ca şi pentru Sahia, în anii cei mai întunecaţi din istoria ţării noastre, o armă de luptă politică îndreptată împotriva dictaturii care se contura din ce în ce mai limpede a poliţiei de militarizare, a fascismului. Pe o astfel de linie se situa, de pildă, N. D. Cocea cînd, într-un reportaj din anul 1933, relatînd desfăşurarea faimosului proces al incendierii Reichstagului, demasca diversiunea anticomunistă pusă la cale de nazişti cu scopul de a justifica dezlănţuirea teroarei. Demontînd mecanismul odioasei înscenări, scriitorul se ridica totodată la o clară perspectivă a viitorului, prevăzînd dezastrul hitlerismului chiar îndată după instaurarea sa la putere în Germania. „Am asistat la acest spectacol degradant, scria Cocea, cu melancolia pe care o păstrăm faţă de răutatea sus-puşilor şi cu speranţa că mersul evenimentelor lucrează mereu, cîte puţin în fiecare clipă, pentru marea mulţime muncitoare".

Tema antifascistă constituia de altfel, în acel moment, una din principalele direcţii de luptă ale presei de stînga. În acest sens trebuie menţionată avalanşa de reportaje, articole de atitudine, pamflete, declanşată de evenimentele din Spania anilor 1936, unde rebeliunea generalilor fascişti dezlănţuise sîngerosul război civil. A fi alături de Spania republicană, de Spania care apăra cu sîngele ei cauza democraţiei, era în acele zile una din probele de foc ale artistului adevărat. Bogza scria : „Mă cuprinde o ruşine imensă pentru mine însumi şi pentru oamenii din celelalte ţări, care am putut să ne vedem mai departe de treburi şi să vorbim despre ceea ce se petrece în Spania, ca şi cum ar fi fost vorba de evenimente de pe o altă planetă. Această facultate a oamenilor de a putea trăi liniştiţi mai departe, cînd alături de ei se petrec tot felul de crime, mi se pare o monstruozitate". Impresionantă este suita sa de reportaje care descriu tragedia poporului basc, vehementă invectivă adresată „generalilor spanioli şi dictatorilor Europei", pamflet şi elegie totodată, deplîngînd în accente zguduitoare soarta victimelor războiului civil. Contemplarea ruinelor şi morţilor, a dezastrului provocat de rebeli prin bombardarea demenţă a populaţiei civile dintr-un oraş îi stîrneşte o imensă revoltă pe care ar vrea să o transmită lumii întregi, spre a o determina să se ridice, ca un singur om, împotriva crimelor fasciste : „Cu două ore înainte această ruină sinistră mai era căminul cîtorva familii ; cineva şedea la o fereastră şi privea în stradă, o mînă se întindea să mîngîie obrazul unui copil. În clipa aceea, chiar în aceeaşi clipă, o altă mînă, deasupra, în cer, lasă să cadă peste aceşti oameni care nu bănuiau nimic, un trăznet ucigător. Dacă se pot petrece asemenea fapte, asemenea acţiuni, în aceeaşi clipă, o mînă pe un obraz de copil, o altă mînă lăsînd o bombă în acelaşi punct al pămîntului şi restul omenirii ignoră această crimă abominabilă sau e de acord cu ea ; dacă asemenea fapte se pot petrece fără ca de la un capăt la celălalt al pămîntului omenirea să se ridice asemeni unor fluvii tumultoase pentru a-şi striga revolta, e un semn că sceleraţii vor prinde curaj şi-şi vor extinde crima".

Acţiunea combativă a reportajului nu se exercita însă numai în această direcţie a stigmatizării fascismului şi militarismului agresiv. Se realizează acum, prin reportaj, adevărate radiografii sociale, care detectează şi scot la lumină multe din punctele nevralgice ale organismului burghez.

Şi în această privinţă activitatea reporterească a lui Geo Bogza oferă o sursă de referiri extrem de bogată în semnificaţii. Ca şi Sahia în schiţele sale, el va face să pătrundă în literatura noastră, prin mijlocirea reportajului, problematica umană a muncitorimii oprimate. Ciclurile „Lumea petrolului", „Tăbăcării" şi, mai tîrziu, „Oameni şi cărbuni din Valea Jiului" aduc tablouri cutremurătoare ale exploatării şi mizeriei la care erau condamnate masele muncitoare, dau o imagine vie a frămîntărilor şi spiritului lor de revoltă. Însufleţeşte această suită de reportaje o nedomolită pasiune pamfletară, îndreptată mai ales împotriva formulelor bombastice prin care burghezia încerca să dea cruntei realităţi aparenţa prosperităţii şi a progresului. Ce se ascunde, de pildă, sub pompoasa titulatură : „cea mai mare rafinărie din Europa ?" Condiţii de lucru infernale, salarii de mizerie, sute de muncitori căzuţi victime groaznicelor accidente de muncă. „La aceşti oameni, constată cu ironie amară scriitorul, la munca şi la viaţa lor, nu se gîndeşte nici unul dintre găgăuţii care se gargarisesc cu : „cea mai mare din Europa". În variatele straturi ale alcătuirii sociale burgheze, privirea justiţiară a reporterului descoperă aspectele detestabile. Lumea industriaşilor, a petroliştilor, a proprietarilor de mine : amestec de cinism, brutalitate şi prostie ; provincia : o umanitate strivită, sufocată de lipsa oricărui orizont ; periferia : o „vale a plîngerii" în care colcăiau mizeria sordidă, bolile şi promiscuitatea morală.

Prin natura sa, reportajul va determina şi la alţi scriitori impulsul către cunoaşterea unor medii cît mai diverse, va stimula pasiunea intervenţiei în problemele sociale ale zilei. Aurel Baranga întreprindea şi el, prin 1937 cîteva descinderi în lumea cartierelor mărginaşe din care rezultă o serie de reportaje-pamflet publicate în *Reporter* şi *Lumea Românească* sub titluri acuzatoare („La marginea oraşului se scuipă sînge", „Răscolitorii de gunoaie — viaţa de marasm, de mizerie şi de boală din mahalalele bucureştene"). Ion Călugăru iniţiază o anchetă-reportaj prin sălile de cinematograf (*Vremea*, 1934) Brunea Fox o alta prin tripourile Capitalei (*Cuvîntul liber*, 1934). Acesta din urmă împinge curiozitatea reporterească chiar mai departe, aventurîndu-se în vizitarea unei leprozerii. („5 zile printre leproşi". *Colecţia marilor reportaji*, 1929).

Investigarea unor asemenea zone „obscure", aducerea lor în atenţia publică făcea şi mai vizibil caracterul devastator al legilor capitalismului, inumanitatea lor funciară. Însăşi apropierea de reportaj — în epoca dintre cele două războaie — a unor scriitori, de adevăratul reportaj, reportajul-social, chiar atunci cînd nu se ridica la atitudini direct protestatare apare ca expresie a unei necesităţi : aceea resimţită de multe conştiinţe artistice de a pătrunde nemijlocit în realitatea socială şi politică a unei epoci extrem de frămîntate, caracterizată prin ascuţirea contradicţiilor, prin amploarea crescîndă a bătăliilor de clasă.

G. Dimisianu

PE DRUMURILE PATRIEI

Mihai Negulescu

FLACĂRĂ FĂRĂ CUVINTE

I

Am bucuria comună a zilelor
care te știu, pe care le știi;
o rodnicie de începuturi
trece prin mine spre un pămînt nevăzut
și tot ce adun cu privirile, cu auzul,
are zbaterea albă a schelelor în văzduh,
are aroma de crîng dimineața.
De pe turle de nichel, cîndva,
adunasem în mine orașul amintirilor
și o ploaie de vară mă lega neștirșit
de casa și năluca copilăriei.
O ploaie cădea peste inima mea
și alta se întorcea în văzduh
cu clinchetul clopoțeilor de aramă,
cu șuierul sondelor prin anotimp.
Petrolul zvîcnea depărtat în cotloane de lut,
vechi, aromat ca un vin de Pietroasele,
pregătit pentru ospețele mari ale focului
și ale mișcării.
Dar, ridicat lîngă nouri, căutam în zadar
ecouri din pămîntul bătrîn;
petrolul curgea cu supunere,
nevăzut, neștiut, în cazane și țevi
și-l bănuiam, nerostit, ca o dragoste
tăinuită în metalice flaute,
păstrată sub riglele albe, sub aparatele de sudură,
sub hainele cenușii ale ploieștenilor...
Ploua în lumina largă de iulie
și cîntecul stropilor, monoton, mă lega
de o casă pierdută sub dealuri, în Prahova,
de cuvintele ce se apropiau de buze
din toate părțile, din vibranta cîmpie metalică,
precum o rodnicie a pămîntului.

II

Dintre munți alergînd în lumină
anii mei, bănuite cataarge de fier,
legau pe întinderi pămîntul de cer
și ploaia de tarba ielină...
Dinspre munte veneam cu tăcerile,
cai de vînt galopau peste arz;
cu un cîntec pierdut, cu un strigăt întors
ridicam, coboram barierele...
Din albastre ținuturi de gheață
respirația serii un glas desmorțea
și singurătatea — albă lanternă — agoniza
departe în urmă, departe în față.
Liniștea muntelui cădea fulgerată
de bucuriile mele, că-mi simt
ființa tînără, rememorată
în desen de metal, în desen de lignit.
O flacără fără cuvinte
conecta imagini vibrante, izvoare de gînd;
și trupu-mi gemu — neștiind
de va putea să transmită-nainte,
spre alt om, spre alt colț de pămînt,
asemenea flacără fără cuvinte.

Ion Cringuleanu

MIȘCAREA RODITOARE

Mișcarea roditoare se află în noi.
Ea crește și arde, izbucnind înafară.
Frunțile curate de visători și eroi
Sînt văzduhuri în văzduh, care, nu mai coboară.

Uneori ne mai pierdem timp în regrete
Pentru oameni pierduți în timp ce zburam.
Ei rămîneau, mici plăceri să-și desfete,
Noi una cu amiaza și furtuna eram.
Sau, cine mai știe, poate ne doare
Intim, vreo învingere grea și prelungă,
În care am pierdut mult suflet și soare
Și-n inimă stăruie amara ei dungă.
Dar zbor infinit, cu-aripi neatinse
De ploaie, de pietre, de stele ades,
Nu vom cunoaște, că nu ne cuprinse
Un timp cu mari întreruperi în mers.

La ceasuri tîrzii cînd odihna pătrunde
Brațe și trupuri cheltuite în trudă,
Mă mustră timpul pierdut pe oriunde,
Căutînd conflictele în zbatere nudă.
Poate ieri un cuptor perforat s-a oprit,
Năvălindu-și în hală lecaicele lave
Și se puneau probleme de stat și partid
Și topitorii trăiau clipe -ndrăznețe și grave;
Prin lungi abataje, minerii urneau
O eră-mpietrită cu umerii grei;
Sau atîția oameni se zbăteau, inventau...
Se cerea un poem despre ei...

Ion Pop

'AU COBORÎT MINERII

'Au coborît minerii jos, în mină,
Lămpile mici și le aprind pe drum.
Ca niște jurăminte de lumină
Razele lor pe zid se suprapun.

Apoi, spre abataje, rînd pe rînd,
Din nou se risipesc minerii toți,
Printre milenii surde lunecînd,
În vagonet, ca-ntr-un destin pe roți.

Iar cînd se-ntorc tîrziu, cu brațe grele
De fapte și-ndrăzneli, în lungul mers
Către lumină, par culcați pe stele
Căzînd spre ape dintr-un cer invers.

Sus, obosiți de-atîta adîncime,
Copiii-și cheamă și-i privesc tăcut
Și-atent, de parcă-ar măsura-nălțimea
Cu care sub pămînturi au crescut.

Gabriela Melinescu

NAȘTEREA FIULUI

Oraș minier în care strălucesc
culorile deschise-n flori și bluze.
Ele răzbună negrul din adînc.
Parcă pe niște nevăzute buze
ecoul urcă-n orizonturi
și cheamă oamenii pe nume.
Halucinant ard lămpile aici.
Un vagonet în plus, în plus cărbune...

Mă simt datoare, oameni, cu un fiu,
căruia-i trebuie înc-un lămpaș,
cizme și cască de miner străveche
și pentru umeri poate-o să-i găsiți
o haină cu-a minerilor pereche.
Un om lipsește în adînc
și eu îl cresc în vis și-i dărui
din trăsături sprînceana mea frumoasă.
Noroc fecior, care-mi aduci
zguduitoare bucurie-n casă!

Constanța Buzea

VOLAN

Neîntrerupt se agită
Muntele plîns de izvoare,
Argeșu-n umbră profundă,
Cerul rotund spart de soare, —
Doar s-o deschide odată
Șerpuitoarea strîmtoare!
Inima-n frînghii se ține,
Fruntea-n cristale de sare.
Cred că pămîntul se-oprește,
Vîntul nu-i bate-mpotrivă,
Stîncile stau în picioare.
Stă și mașina în șirul
Sutelor fără clacsoane,
Foarte departe de locul
Unde-nfloresc dinamitele.
Un suflu de lină mișcare
Coboară în liniștea mea,
De brazi mă-nfior și de aripi;
Explozia mare se-anunță
Și cred că mașina se smulge
Spre cerul cel fără primejdii
Sus, pe terasă, se toarnă
Poduri, șosele-n spirală,
Zidite sînt rănile muntelui.
Parcă în inima muntelui
Vremea întoarce ceasornice.

Și iarăși vibrează mașina,
Și mîna pe bară se strînge;
Volanul, rotit,
Dă drumul pămîntului...

Lucrurile de mai jos nu sînt altceva decît un soi de însemnări. Tripșa nu ține un jurnal, dar memoria lui înregistrează faptele, ca și cum le-ar încrusta în oțel. Cînd îi ceri să-ți vorbească despre ceva petrecut cu ani în urmă, el începe prin a-ți spune ziua și ora precisă, cifra precisă, indicele care interesează. Aceste însemnări există evident în memoria lui. Eu le-am „răsfoit" și încerc acum să restitui cititorului cîteva fapte privind istoria noii oțelării, Oțelăria Siemens-Martin nr. 2 din Hunedoara:

Cele șase

...Cele șase sînt cuptoarele. Le am în permanență sub ochi. Și cînd mă aflu pe platforma oțelăriei, și cînd ies în ușa casei, și cînd cobor treptele bulevardului care duce de la O.M. spre uzină, și cînd mă plimb cu Lică (Lică e băiatul lui cel blond care-i seamănă strașnic, mai ales la tăietura ochilor, și agerimea privirilor) sus, pe lîngă poarta lui Ioan de Hunedoara, și cînd stau cu prietenii la o bere pe terasa „Corvinul". Cînd sînt pe platformă, le simt pulsația prin cadranele din cabinele de comandă, le privesc clocotul prin ușile gurilor de încărcare: cînd sînt în oraș, știu ce se petrece după culoarea fumului care iese pe coșuri. (E vorba de cele șase coșuri suple care se ridică asemenea unor prelungi colonade sprijinind cerul greoi al Hunedoarei exact pe linia de centru a orașului, ca o propilee. În vîrful lor, în permanență schimbîndu-se, fluturâ imense panglici de fum colorate)... Fumul, subțire și alb-gălbui arătînd cuptorul în ajustare, devine deodată de-un alb-compact, ca aburul, cînd cuptorul se încarcă, seamănă cu un praf dens de cărămidă atunci cînd jos, pe vatră, materia se topește, și ajunge galben, asemenea coajei de lămîie, în perioada afinării. ...Și noi, oțelarii, privindu-l, știm ce se petrece acolo jos, unde urmează să intrăm în schimb. ...Știm toate acestea după fum, iar cînd gura vreunui coș încetează să mai răsufle și rămîne goală, stearpă printre celelalte, ne alarmăm: înseamnă că în oțelărie s-a întîmplat ceva. Din pricina aceasta, ar fi foarte posibil ca cel care vede Hunedoara numai prin întîmplările despre defecțiuni pe care le povestesc eu, să-și facă o imagine eronată a ei. Nu, cuptoarele noastre funcționează din plin și, față de 1949, primul an pe care l-am început în Hunedoara, producția noastră de oțel este de șaisprezece ori mai mare! La un cuptor reparațiile sînt inerente. Ele sînt planificate dinainte și de respectarea acestei planificări depinde în continuare buna funcționare. Străduința noastră este să scurtăm cît mai mult timpul de reparații și să dăm cuptorul în producție cît mai repede. Este străduința noastră pentru că aceasta-i una dintre cele mai importante sarcini pe care ni le trasează partidul nouă, oțelarilor. (Aceste vorbe simple, directe, mă obligă să le explic printr-o întîmplare: În 1959, fusesem la Hunedoara să-l caut pe Tripșa, să stau de vorbă cu el. Avusese loc o avarie, și lucra la repararea ei. Timp de 57 de ore — mai bine de două zile, nu s-a îndepărtat nici o clipă de cuptor. Ei bine, anul trecut, l-am găsit tot în toiul unei reparații „la cald". O începuse de vreo zece ore. Mi-am dat seama ce treabă era și i-am spus că-l voi căuta peste vreo două zile. Transpirat, încordat, el mi-a zîmbit o clipă în lumina care-l dogorea pe ușa deschisă a cuptorului, și mi-a arătat degetele de la amîndouă mîinile. Abia cînd a terminat mi-am dat seama: Îmi garantase că nu va dura mai mult de încă zece ore. Și așa a fost)... Da, să dăm cuptorul în producție cît mai repede. Cum să explic... Munca noastră, a oțelarilor, se măsoară după cum utilizăm în fiecare zi, fiecare metru pătrat de vatră de cuptor, după cîtă producție știm să scoatem de pe fiecare metru pătrat. E o luptă pe care niciodată nu o poate duce un singur om. E o luptă grea și continuă în care ne simțim din ce în ce mai legați cu toții: topitorii și inginerii, specialiștii cu întreținerea și cei care manevrează oțelul. Ne străduim să venim fiecare cu contribuția noastră, învățăm unii de la alții și trăim împreună bucuriile succeselor. Cele șase cuptoare devin din ce în ce mai docile în fața noastră, în fața colectivului nostru tot mai bine sudat, tot mai bine pregătit.

...Și cei patru

Maistrul meu era un om ursuz și închis. Știa meserie: ...ia meseria bine, dar mai degrabă scoteai din cuptorul Martin ...aci decît de la el secretele oțelului. ...Eu, în 1958, la 1 ianuarie, ... fost mutat maistru cu întreținerea la noua oțelărie. La 5 mai 1958, orele 23 și 30 cuptorul nr. 1 de 158 de tone (cel mai mare cuptor din vechea oțelărie are 60 de tone), a dat prima șarjă. Prim-topitori erau Stanciu, Miculic și Pancu. Cînd a avut loc prima perforare a cuptorului, a fost normal ca toți să intrăm în panică. Un cuptor de o asemenea capacitate nu mai fusese reparat de niciunul dintre noi. Singura soluție, după unii, era aducerea unui specialist din străinătate. Mă gîndeam, mă frămîntam... Am privit la Stanciu, la Pancu, la Miculic; i-am văzut și pe ei la fel. Și, deodată ne-am trezit spunînd: „Îl facem noi, dați-ne materialele". Ne-au lăsat, ce era de făcut? Pînă la venirea specialistului străin, tot dura. (Îmi dau seama care trebuie să fi fost expresia feței lui, în bătaia flăcărilor roșii și albăstrii ale cuptorului rănit, supraveghind atent, cu grijă, pregătirea materialului necesar. Da, acesta-l Tripșa. Pe el, ca pe toți cei 50.000 de oameni care au apărut în ea din 1946 încoace, Hunedoara l-a trecut prin acel al doilea rînd de agregate ale sale, agregatele destinate caracterelor, conștiințelor, destinate transformării omului în cetățean al socialismului. L-a trecut prin toate acele flăcări care nu se văd pe cerul ei, dar care se simt atît de puternic în toate pulsațiile ei. Și astăzi, cuvîntul rostit de el, e cuvîntul omului care are răspundere, care a cîntărit situația. Întotdeauna și cu cea mai mare promptitudine)... M-am ajutat atunci pentru prima oară din plin cu ceilalți trei. Și ne-a reușit acea reparație pentru că, atunci cînd au văzut că ne apucăm de treabă, îndemnați de comuniști, toți oamenii din oțelărie au venit să ne ajute. Cînd am dat în funcțiune cel de al treilea cuptor, a fost făcut și Stanciu maistru de întreținere, iar în 1960, au fost făcuți Miculic și Pancu. Acum, nimeni nu se mai sperie de vreo perforare. Oricare dintre noi știe cum să intervină. Oricare dintre noi este ajutat de masa de muncitori. Între noi, niciodată vreunul n-a căutat să ascundă ce știe. Ba dimpotrivă. Dar cu toate acestea n-a fost prea ușor să ne sudăm, să ne legăm, să devenim monolit, așa cum devine materia cu care noi zidim cuptoarele. Un singur exemplu: cînd unul dintre noi venea cu vreo metodă nouă, aflată din literatura de specialitate sau de la schimburile de experiență făcute în altă parte, Pancu spunea: „Dar de ce să luăm metoda altora cînd noi ne-am arătat atît de capabili și-am elaborat atîtea metode ale noastre?!... Decît să preluăm o metodă, mai bine ne chinuim mințile și mai găsim una, ca să ni se ducă faima mai departe". Noi l-am privit cam aspru pesemne și l-am întrebat: „Pe tine faima te interesează ,sau să meargă bine cuptoarele?"... Nu ne-a răspuns; dar de atunci, Pancu e cel care a învățat cel mai mult dintre toți; e cel mai bine pregătit în discuțiile pe care le avem la joile oțelarilor. A învățat metodele altora, le-a aplicat, și nu i-a stricat de loc. De exemplu, atunci cînd am vrut noi să introducem metoda de încărcare cu minereu pe vatră, și oamenii, nefiind obișnuiți cu ea, ezitau, se temeau, ne-am împărțit fiecare pe cîte un schimb și săptămîni întregi am explicat-o, am pus-o-n aplicare. Și astfel, am elaborat metoda de reparare a vetrelor la cald prin arderea lor superficială, metodă care reduce timpul la jumătate și care a fost dată în 1960 ca inovație a noastră, a celor patru. Așa ne-am legat noi, cei patru flăcăi, mai bine, mai strîns, învățînd unii de la alții și căutînd să ne aducem fiecare contribuția. („Cei patru flăcăi"... El așa îi vede. El, șeful lor, și cel mai tînăr dintre ei. E normal. Sînt oamenii cu care muncește alături, cu care se ajută, pe care îi învață și de la care învață. Și nu-și mai dă seama că acești „flăcăi" sînt, de fapt, printre cei mai încercați oțelari ai țării, că pe pieptul lui Stanciu strălucește Ordinul Muncii clasa I)... În 1960, angajîndu-ne în ședință de partid, noi comuniștii din oțelărie am dat bătălia ca să demonstrăm că aceleași cuptoare pot produce mai mult. Am organizat o zi în care să dăm un număr maxim de șarje. Dar n-a fost vorba numai de-o zi cu producție deosebită. A fost un prag în fața căruia noi am hotărît să arătăm tot ce-am acumulat, tot ce-am învățat; ne-am dovedit, de fapt, nouă înșine, cum trebuie să lucrăm mai departe. Funcționau trei cuptoare. Aceste trei cuptoare dădeau de obicei șapte, cel mult opt șarje pe zi. Ne-am propus să dăm 14. Doar căpătasem experiență!... Și am dat treisprezece șarje. La a paisprezecea, Rădulică, maistrul de schimb, observă că „numărul doi" are o groapă pe vatră, o „baie" cum spunem noi, și oprește încărcarea. Eu mă duc, mă uit, mă sfătuiesc și cu ceilalți, și spun că, dacă facem cu grijă ajustarea obișnuită după orice descărcare, mai poate merge. A venit și inginerul, șeful oțelăriei. Eu nu mi-am luat vorba înapoi. De ce să mi-o fi luat? Am privit doar la cei trei; nici unul nu ezita. Și-am pus să-ncarce cuptorul. Trebuia să izbutim. (Vorbele astea, Tripșa le spune calm. Numai dacă-i cunoști bine glasul acela nu prea grăbit, îți dai seama că are-n el o undă de patimă. Se îndoia că operația va izbuti.)... A ieșit cu bine și cea de a paisprezecea șarjă. În fața oțelăriei noastre se deschidea un drum nou, mult mai productiv. Un ritm mai intens pe care aveam să-l respectăm în mod susținut. Am izbucnit cu toții în urale, iar conducerea uzinei a dat pentru noi un banchet la „Corvinul". (Spunînd astea tace; nu vrea să-mi spună ce om aflat de la alții: la acel banchet el n-a participat, în ciuda faptului că, oțelar fiind, îi place să cinstească așa cum se cuvine o victorie. Da; n-a participat. A stat lîngă cuptorul doi, cel care trebuia neapărat să intre în reparații, și a mai dat cu el patru șarje)... Da, știa sîntem acum noi, cei patru. E drept că nu-i ușor să simți în fiecare clipă răspunderea a sute de tone de oțel din producția țării. Dar, oare e atît de frumos să trăiești ușor? Nu-mi dau seama de asta!... Mie mi se pare că noi, așa cum luptăm zi de zi cu oțelul incandescent și agregatele, cum sîntem atenți și vibrăm pentru fiecare șarjă și fiecare cuptor, ca unul dintre cronometrele de pe tablourile de comandă, trăim cît se poate de frumos și avem zeci de mulțumiri în fiecare clipă. Mulțumirea de-a învinge greutățile și surprizele pe care ți le pune-n față metalul topit la peste 1.000 de grade.

Anul 1959

...N-a fost un an ușor. Am avut șapte perforări. Șapte reparații grele. Producția scădea. Eu spuneam că din pricina nerespectării graficului de reparații. Inginerul, șeful oțelăriei, dădea vina pe metoda mea de reparare la cald a cuptoarelor. De fapt, ce se întîmpla: nu aveam încă experiență să lucrăm cu niște cuptoare mari, iar unii, crezînd că vor obține producție mai multă, nu lăsau să se facă reparațiile așa cum trebuie; le grăbeau. Știam că partidul se interesează necontenit de creșterea producției noastre, de scurtarea timpului de reparații. Veneam noaptea și executam reparațiile la cald, în așa fel încît la ora șapte dimineața, cuptoarele să meargă. N-a fost rău; pe cuvînt că n-a fost rău! Experiența ne-a ajutat la scurtarea timpului de reparații (Tripșa zîmbește, dar nu glumește. Spune asta cu toată seriozitatea. Și seriozitatea îi așează o lumină clară pe toată fața. Părul, sprîncenele și ochii lui au aceeași culoare de alamă patinată. De fapt, în zilele acelea, muncitorii din oțelărie și-au dat într-adevăr seama cine era tînărul lor meșter și l-au ajutat necontenit. Și-au dat seama și de cunoștințele și de hotărîrea lui: o piesă nouă, o experimentezi la o mașină în timpul ei de staționare, un proiect nou, îl faci acasă, în timpul tău liber; și aceasta presupune abnegație; dar o metodă nouă, care e întîmpinată uneori cu neîncredere, iar tu o experimentezi la un cuptor care trebuie să funcționeze în permanență și să dea sute de tone de oțel în permanență, e cu totul altceva. E risc. Oțelarii însă îl ajutau pe Tripșa în acele ceasuri de noapte. Ei s-au angajat și-n adunări de partid, să nu se lase pînă cînd nu vor scurta la maximum timpul de reparații).

...În sfîrșit, altă dată, la repararea cuptorului 2, a fost chemat maistrul Mateia, de la Reșița. Dar Mateia nu a venit (Tripșa nu vrea să se laude dar, de fapt, Mateia a venit și nu s-a angajat să repare cuptorul cu materialele care i se puneau la dispoziție). Cuptorul trebuia oprit și reparația executată la rece. Eu eram convins că se poate face la cald. Și am cerut să mi se dea voie. Pe vremea aceea, durata unei reparații era de cca. 80 de ore. Cuptorul a fost gata în 57 de ore. Astfel am putut respecta așa cum trebuie graficul de repa-

FILE DINTR-UN JURNAL NESCRIS...

rații, am experimentat metodele, am executat toate reparațiile la cald. Și-am raportat partidului că noi, colectivul de oțelari, am devenit stăpîni pe metoda reparațiilor la cald, că timpul de staționare a fost scurtat, iar cel de funcționare a crescut, dînd sute de tone de oțel în plus, așa cum ne angajasem. De 23 August, eram chemat la București ca să primesc medalia „Secera și ciocanul" și titlul de Erou al Muncii...

Ultima încercare

(E ultima doar în timp; cine știe cîte va mai avea de înfruntat omul acesta cu mers legănat, care încă mai are uneori în priviri ceva de copilandru, dar pe care, niciodată, nu ți-l poți închipui cedînd un pas în fața greutăților... E grăbit, e oarecum nervos amintindu-și de întîmplare; o povestește repede)... Am urmat la Orăștie școala de partid de un an. Am terminat-o. Am plecat în vacanță. Tocmai mă pregăteam să pornesc la o vînătoare în pădurile Săvîrșinului cînd mă pomenesc chemat urgent la oțelărie. Tovarășii mei aveau nevoie de mine. În jurul cuptorului nr. 3 erau strînși destui. Cei trei tovarăși ai mei, Stanciu, Pancu, Miculic, nu mă așteptau cu brațele-n sîn; începuseră pregătirea. Situația era mai grea decît altele. Am înțeles-o și am trecut la treabă lîngă ceilalți. Cînd să mă apuc, o mînă mi se pune pe umăr: „Te angajezi s-o faci?" m-a întrebat. Am început lupta: straturi groase, arse superficial, (așa cum a explicat el și-n cartea pe care-a scris-o despre repararea la cald a cuptoarelor), apoi mai subțiri, arse mai cu grijă. În 29 de ore și 30 de minute eram gata. M-am depărtat de cuptor, am pus să-l încarce, și m-am uitat la cei din jur. Da, erau toți acolo, numai cel care avea răspunderea, cel care mă întrebase la început dacă îmi iau eu răspunderea, nu mai era. Plecase. Imediat după ce-am început noi să lucrăm. Plecase de-atunci și n-a mai dat pe-acolo. De ce să-și ia el răspunderea dacă ne-o luaserăm noi, întregul colectiv?!... Păi, cu... Eu n-aveam nici o răspundere. Eu eram elevul școlii încă; talonul meu de partid era la organizația școlii!... Da, n-aveam nici o răspundere... (Cuvintele astea le rostește cu glas ceva mai moale, necrezînd nici el prea mult în ele, și, căutînd parcă o scuză pentru faptul că, totuși, fără să aibă îndatorirea, a intervenit, cu toate că cel care răspundea n-a vrut să stea de față:) Adică... eram totuși legat, sînt deputatul lor, al oamenilor ăștora... (Ochii lui aurii-aramii mă privesc vinovat. Nu, Tripșa, nu trebuie să te scuzi și să cauți neapărat motivul pentru care ai dovedit încă o dată cine ești, chiar dacă nu aveai îndatoriri administrative. Nu trebuie să explici. Nu vezi? Privirile și cuvintele tale se încurcă în momentul în care încerci să explici!... Nu trebuie să te scuzi cîntînd să vezi dacă nu aveai sau dacă aveai răspundere. Răspunderea era în inima ta de comunist, în inima ta de om călit de acele minunate flăcări nevăzute ale Hunedoarei noastre socialiste. Și, cum obligațiile se scriu în oțelul caracterului și nu pe hîrtia vreunei decizii de încadrare, nu trebuie să le explici. Uite, și văd cum, sub sprîncenele tale stufoase de spic răscopt — singurul lucru care îmi ajută închipuirea să bănuiesc cum vei arăta în vîrstă, în pupile ți s-a și aprins o luminiță încrezătoare: buzele ți se întredeschid și, cu glasul acela încet care-ți dovedește veșnica preocupare rostești:) ...Eh, dar știi cum mă simțeam?!... Tremuram tot de încordare. Nu era glumă, doar am lipsit un an am stat în bancă, nu lîngă cuptor. Cînd am intrat prima dată și-a văzut cuptoarele noastre, m-am emoționat... Da, m-am emoționat cînd am văzut din nou cuptoarele noastre...

Rep.

FRAGMENT DIN ROMANUL
„DESCOPERIREA FAMILIEI"

de ION BRAD

ONIȘOR

Onișor îi spusese nevestei la plecare :

— Dacă nu te-ascultă, mai ia-l de urechi !

— Ia-l tu, că ești bărbat, i-o întoarse femeia, uitîndu-se spre patul băiatului, care dormea dus. Cu fata mă descurc. E cuminte. Seamănă cu tine. Dar el...

— Cu tine !... făcu Onișor luînd-o tandru pe după cap, să nu se supere. Ea își lipi fruntea de umărul lui.

— Ce-ți pasă ție ! Vii și pleci. Rămîi, Victorio, și descurcă-te singură cu toate ! Văd eu că așa, pe drumuri, vrei să îmbătrînești. Da' să știi că mă duc la tovarășul prim și-i spun în față : dacă nu-i aduceți și pe el la centru, ne stricați familia !

— Ei, drăcia dracului ! se supără Onișor. Ce ți-a venit, dragă ? Eu îți sînt și bărbatul, și instructorul, și „primul" tău. Dacă ai ceva, spune-mi mie !

— Am !

— Ce ?

— Să vii acasă, că nu mai pot trăi fără tine !

— Bine, vin !

— Cînd ?

— Săptămîna viitoare !

— Care viitoare ? De-atîția ani tot promiți, zău așa, „săptămîna viitoare", „anul viitor". Acuma numai „viața viitoare" trebuie să mai spui ! Parcă n-ai avea și tu o familie...

— Nu. N-am una, am o mie, zise Onișor, ridicîndu-i o șuviță de pe frunte și ascunzîndu-i-o sub năframa cu care era îmbrobodită, ca toate gospodinele dimineața.

— Omului îi crapă inima și ție-ți arde de glume.

— Nu glumesc, zău. Cele trei gospodării de care răspund au peste o mie de familii. Dacă facem o simplă socoteală, am cîte-o zi pe an pentru trei familii. Foarte puțin ! Ce-ai face tu în locul meu ?

— I-aș lăsa să se mai descurce și singuri. Doar acum s-a terminat colectivizarea. Nu ?

— Adevărat. Colectivizarea pămîntului. Dar mentalitățile ? Dar inimile oamenilor ?

— Bine că te gîndești la inimile lor și pe-a mea o dai uitării...

— Tu n-ai inimă !

— Cum ? se înfioră femeia, retrăgîndu-se un pas înapoi.

— N-ai ! Mi-ai dat-o mie acum 15 ani !

Pînă să se dezmeticească, o prinse de umeri, o lipi toată de el și o sărută repetat pe ochi, pe frunte, pe gură. Luă, apoi, grăbit geamantanul și porni pe trepte în jos.

Victoria rîdea și plîngea, ca înmărmurită.

— Vă aștept simbătă, la Ciurel ! mai zise bărbatul șoptit, de la etajul inferior. Sîntem poftiți la nuntă, zău, nu putem lipsi, se supără oamenii. Da ?

— Las' că mai vedem noi ! i-o plăti nevasta cu vorba lui preferată. Dar continuă în gînd : „Doamne, că drag mi-i, afurisitul !"

Onișor se grăbi la trenul-cursă Praid-Blaj, care pleca la șapte fără cinci minute din stația principală a Tîrnăvenilor. De cînd primiseră locuință în blocurile noi, le era mai la îndemînă gara decît halta de la Combinat, unde urcau altădată.

Puse piciorul pe treapta vagonului și, ca să ajungă sus, trebui să ocolească o pereche tînără ce se îmbrățișa îndelung, a despărtire. În clipa cînd trenul se puse în mișcare, băiatul coborî grăbit. Fata, din ușă, trimițîndu-i cu vîrful degetului bezele, repetă :

— Cukor, drago !

— Szivem ! Kicsike ! răspundea, topit de dragul ei, băiatul, rămas în zgura peronului. Fata pleca la mare.

Onișor, așezîndu-se pe bancheta de lemn, lîngă geamul din dreapta, către oraș, se trezi reflectînd : „E plină lumea de despărțiri. Dar fără ele n-ar fi întîlnirile, atît de așteptate și fierbinți. Dragostea ar semăna cu un vagon ca ăsta, care n-ar porni niciodată, gîndind doi călători." Dîndu-și seama ce spune, zîmbi îngăduitor. În vagon erau, într-adevăr, numai fata și el. Deocamdată. Știa foarte bine că după oprirea lungă, de o jumătate de oră, la Combinatul Chimic, banchetele nedespărțite de perechii cupeurilor, ca în vagoanele mai noi, vor fi toate ocupate de muncitorii care mergeau la ora aceea din schimbul trei. Se îndreptau, zeci și zeci, spre satele din jur, sau mai în jos pe toată valea Tîrnavei-mici.

Deschise geamul și privi orașul. Prin pauzele sacadate dintre blocurile noi, dintre grădinile și casele vechi, văzu clădirea Sfatului Popular Raional, apoi sediul partidului. Din toate discuțiile de ieri, petrecute în biroul primului secretar, referitoare la treburile gospodăriei din Zapadia, dar mai ales la tărășenia cu Hordiș, îi veni acum în minte doar partea finală.

— Ce propui ? îl întrebase primul secretar.

— Tovarășe prim, mă gîndesc că-i om încă tînăr, are și familie...

— Bine, dar ce propui ?

— Să-l reeducăm.

— Vrei să ți-l dăm pe mîna ta ?

— Numai mulțam ! Să-l dăm mai bine pe mîna clasei muncitoare.

— Lasă, frate, vorbele mari.

— Nu-s mari, tovarășe prim. Să-l trimitem printre muncitori în Combinat, să se califice ! Dar nu la secția de ceramică, nici la magazie. La cuptoarele de carbid, să se topească toată zgura din el ! La o mie cinci sute de grade !

— Bună idee, Onișorule. O să le spunem tovarășilor să pună șaua pe el ! Dar, la zi, cum rămînem totuși cu unii colectiviști care nu prea vin la lucru ?

— Sînt numai doi. Nu-s mai mulți. O rezolvăm noi și pe asta, în scurtă vreme, n-aveți grijă ! Poate mai veniți și dumneavoastră să ne ajutați... adăugase Onișor.

— Pe voi ? Parcă tu n-ai ști cîte avem de făcut. E nevoie de oxigen, de organizare, Onișorule ! Tare mă tem că va trebui să ne mai ajuți tot tu pe noi ! Ce zici ?

Trenul opri în halta Combinatului. Pe rînd, cele patru vagoane se încărcară ciucure. Dar locomotiva fornăitoare ca un cal mic de munte rămînea nemișcată, așteptînd întîrziații pînă la ultimul om.

Onișor saluta și era resalutat, destul de des. Se cunoștea bine cu muncitorii mai în vîrstă, cu cei de seama lui, și cu cei din satele aparținînd comunei Ciurel. Majoritatea însă erau oameni tineri, intrați în muncă după plecarea sa de la Combinat. Asta fusese exact cu unsprezece ani în urmă, la sfîrșitul lui iunie 1951. Îl chemaseră la Comitetul de partid — își amintea și ora — 11.30 — și, direct, fără ocolișuri, îi spuseră : „Treci pe la contabilitate, să-ți facă formele". N-am vrut, dar degeaba ! Că tot clasa muncitoare trebuie să ajute țărănimea. Iar tu, ca muncitor provenit din țărani, — mi-au spus — te pricepi. Mai faceți un instructaj și gata ! Fui plugul în brazdă, Onișorule, c-avem nevoie de piine. Să trăiești, băiete, și să nu ne faci de rîs ! Ia-ți și nevasta cu tine, să nu te farmece vreo fată de chiabur". La întrebarea lui, cum să se descurce, că nevastă-sa era muncitoare la „Sticla" și mai aveau, pe deasupra, un băiețaș abia de un an, bătrînul secretar Petraș îl sfătui s-o lase la fabrică, să nu-i strice meseria, iar copilul să-l dea la cămin. „Roagă-i pe tovarășii de la raion, adăugase el, să te repartizeze într-un sat pe-aici pe-aproape, să mai poți da cîte-o fugă pe-acasă".

Așa făcuse. Îl repartizară în gospodăria „Horia, Cloșca și Crișan", din satul Aluniș, cinci kilometri peste deal, spre Cîmpia Transilvaniei.

Acum, după ce cursa muncitorească, icnind și văietîndu-se din toate tamponanele și încheieturile, se puse în mișcare, Onișor își mută privirile de la cisternele încărcate pe rampa Combinatului cu acizii corosivi, al căror miros înțepător nu-i dispăruse încă din nări. Prin fața ochilor începură s-alunece dealurile din dreapta. Fabrica de cărămidă musca din spinarea primului deal, stăruitoare, an de an mai zorită, mutînd lutul acela galben, ars de flăcările gazului metan, în orașe și sate, milioane și miliarde de cărămizi, țigle și olane, așteptate de puzderia noilor construcții. Al doilea deal, mai retras, se arăta indiferent față de excavatoare, cu obrazul brăzdat de culturile prăsitoare ce se cățărau pînă în vîrf, de firaiele rare dar adînci, de drumul pieptiș pe care Onișor îl cunoștea atît de bine, dintr-o mie de ocoluri și coborîșuri. Pe-acolo se ducea spre Aluniș, ziua, noaptea, cum se nimerea. Avea o pereche de cizme scîlciate, care-l mai ocroteau primăvara și toamna, de noroi, iarna de frig. Vara le înfunda cu ziare, după ce nevastă-sa le lustruia frumos și le punea sub pat.

În timp ce Onișor, înviorat acum de emoțiile amintirii, privea stăruitor pe geam, mulți dintre tovarășii săi din jur, frînți de oboseală, ațipiră. Dormeau agitat, tresărind mereu de frică să nu depășească halta la care urmau să coboare. Numai cei tineri, toți băieți, fetele nelucrînd în schimbul trei, făceau glume, comentau în gura mare diverse întîmplări din brigadă sau secția lor. Unul mai drăcos, așezat lîngă fata pornită în concediu la mare, începu să-i spună vorbe dulci, cînd în românește, cînd în ungurește. Ea îl asculta nepăsătoare, pînă cînd tînărul se obrăznici de-a binelea :

— Zău, ce Mare Neagră îți trebuie ? Hai să ne scăldăm mai bine în Tîrnavă ! Nu mai bate atîta drum !

— Eu, măritată ! îi replică aceasta rizînd. Părea mîndră că la anii ei încă fragezi a putut ajunge nevastă. Îi arătă chiar verigheta din deget.

— Cu atît mai bine !

— Bine, dar nu pentru tine !

— Lasă, măi, fata în pace, Donjuanule ! se auziră vocile prietenilor așezați pe banca din spate. Te spunem Ilenei și-ți scoate ochii !

Tînărul se liniști. Simulînd prea repede somnul, privea prin genele întredeschise fața ei îmbujorată, pe care lumina dimineții, proaspătă și nemiloasă, o sculpta într-un oval distins, redus la liniile mari, și tocmai de aceea mai fermecător.

Sacadarea trenului îl obliga pe Onișor să se oprească mereu din gîndurile și întoarcerile sale, fapt ce-l sîcîia. Doar se obișnuise încă de mult să se gîndească în voie și neîntrerupt la orice, fie că se afla în tren, în mașina aproape totdeauna prăfuită, pe bicicleta care îl hurduca zdravăn sau, cel mai adesea, călătorind *per pedes apostolorum*.

Între Tîrnăveni și Cetatea de Baltă reuși totuși, c-o întrerupere la halta Cornești, să-și spună, ca unui prieten curios, cu care nu se mai văzuse de mult, toată povestea anilor petrecuți la gospodăria colectivă din Aluniș.

Ce le mai pasă ! Au ajuns milionari, ne sînt dați mereu ca exemplu, citați în rapoarte, fotografiați prin ziare. Dar cum arătau pe-atunci ? Las' că vă știu eu, fraților, nu vă uit pînă la moarte. Vedeți cicatricea asta din umărul drept ? De unde naiba credeți c-o am ? Suvenire de la voi, milionarilor ! Era vară, luna lui Cuptor, cînd am sosit în Aluniș. Grîul, că se făcuse un grîu în anul acela, de te înecai în el nu alta, stă să se scuture, nesecerat. Din cincizeci de familii, cîte erau înscrise în colectivă, ieșeau la muncă doar vreo douăzeci de oameni. Ceilalți se risipiseră, care încotro, pe la neamuri, la individuali, cîțiva chiar cu ziua pe la chiaburi. Existau în sat cîțiva chiaburi veritabili, cu putere economică, umflați în pene, ca pe vremuri. Dar în vara aceea mai apăruseră cîțiva, cam fleșcăiți. Venise unul, Frunzescu, de sus, de la Ministerul Agriculturii, și începu să aleagă din scripte mijloacași și să-i declare chiaburi, pe capete, luîndu-l la zor pe președintele Sfatului că n-o făcuse singur, mai devreme. Vreo zece familii se treziră peste noapte „cîini de exploatatori". Printre ele, și un frate de-al președintelui gospodăriei. De-aici începe toată dihonia. Acesta avea nouă hectare, primite de la socri, zestrea nevestei. Le lucra numai cu familia. De altfel, patru iugăre erau ținaț, alte cinci iugăre arabile se întindeau pe-o coastă prăpădită, bună pentru vii, cum le-am dovedit mai tîrziu, — în nici un caz pentru grîu sau cucuruz. Nicolae, așa-l chema, era mijlocaș, cum scrie la carte. Pusese mîna pe pămînt prin căsătorie, și-acum ținea de el cu dinții, nu l-ar fi dat în ruptul capului. Văzîndu-se declarat chiabur, îl bănui, bineînțeles, de la bun început, numai pe frate-său. Nici nu voia s-audă că Alexandru, președintele, n-are nici un amestec. Îi spuse în fața mea : «Mă, de cînd ești comunist parc-ai turbat. Parcă nu mai sîntem frați. M-ai trecut la chiaburi numai pentru că nu m-am scris cu voi la colectivă. Da' ți-o plătesc eu, n-avea grijă, ca la un frate !» Vorbele astea nu miroseau a bine. Hm, mi-am zis, pesemne că toți leagă povestea asta cu chiaburia de intrarea sau neintrarea în colectiv. Drace ! Se încurcă iețele ! Am chemat oamenii să stăm de vorbă. Ia-i de unde nu-s ! Grîul își pierduse răbdarea. De uscate, se încirligau spicele. Unde intrau zilnic cei zece secerători nici nu se cunoștea. Ei, ce te faci, Onișorule ? Mă iau pe la ojină peste deal și cad în Tîrnăveni după un ceas. Mă duc ață la raion și-acolo peste cine dau, în biroul primului ? Peste Frunzescu. Chiar bine zic, să i-o spun de la obraz. În sat nu-l mai prinsesem, plecase. M-am făcut că nu-l cunosc, că n-am auzit de el.

— Tovarășe Stuparu, am călcat cu stîngu' în munca de activist.

— De ce ?

— Păi, să vedeți. La noi, la Aluniș, au fost inventați niște chiaburi artificiali, adică pe nedrept. Și asta lovește în munca gospodăriei colective.

— Dar ce legătură are una cu alta ? mă întrebă primul.

— Are, că știți dumneavoastră cum îi satul. Toți zic că de-aia au fost închiaburiți, fiindcă nu s-au înscris în colectivă. Și-acum nici colectiviștii nu ies la lucru. Se scutură grîul, tovarășe prim.

— Ascultă, tovarășe, intervi[illegible]nzescu, înainte de-a aștepta replica lui Stuparu. Ai noroc că ești la început, [illegible] te-aș crede nu activist de partid, ci exponent deghizat al chiaburimii !

— Credeți-mă ce vreți, dar vă spun că grîul se scutură și satul fierbe. Din asta n-o să iasă nimica bun !

— Adică, dumneata vrei să pui în discuție o indicație dată direct de tovarășa Ana ?

— Dată, nedată, eu nu vreau să pui nimic în discuție. Care Ana ? mă trezesc eu întrebînd. Uitasem că Ana Pauker se ocupa cu agricultura. Nu pun nimic în discuție, îmi spun o părere, că de asta m-a trimis partidul în Aluniș, să judec și să răspund cu capul. Nu-s ăla chiaburi, tovarășe, cum nu-s eu popă. De ce să-i amestecăm cu chiaburii adevărați ?

Mi-a tras o papară, garnisită cu fraze lungi, pline de înflăcărare, urmate de sentințe scurte, nimicitoare. Și repeta, ca popa la biserică : „Zis-a tovarășa Ana !", „subliniat-a tovarășa Ana !", „Prevenitu-ne-a chiar personal tovarășa Ana !", de-ți venea să zici „Amin" după fiecare pauză.

— O să vedem, îi luă într-un tîrziu vorba Stuparu. Trec și eu pe la voi.

— Ce să mai vedem ! se aprinse Frunzescu. Dar uitîndu-se la fața aspră a lui Stuparu, care-și împinsese buza de jos înainte, cu scepticism, se mai potoli. Adică, noi doi o să mai dezbatem, dacă aveți vreo nedumerire. Îl vedeam că ține ochii bănuitor pe secretar. Știu, reluă el vorba, nu-i ușor. Tradiția e dușmanul progresului. Dar noi, comuniștii adevărați — ducea mereu mîna la inimă — trebuie să schimbăm nu numai temeliile putrede ci întreaga natură a patriei. Să semănăm plante tehnice, să plantăm perdele de păduri, să lichidăm mămăliga și rușinea ei, din interior și din afară ! „Măi, ăsta o apucă pe dealuri", mă gîndeam. Poate văzînd că nici primul, nici eu nu sărim în sus de bucurie, mă luă la vale : Dumneata, cum ziceai că te cheamă ? — așa, Onișor ! — dumneata poți să pleci ! Și mai multă vigilență ! Pe zi ce trece, se ascute lupta dintre clase ! încheie, cu mîna stîngă ridicată în tavan. „Ei, drăcia dracului, mă apucase ciuda, de mămăliguță nu mai încăpem noi ? Perdele de păduri ne trebuie ? Păi, frunzuliță Frunzeștilor care te-or frunzărit pe tine, grîul colectivei se scutură, oamenii stau să se încaiere, și tu mă-ndopi cu vorbe ! Mai bine m-ai ajuta să pun șaua pe chiaburii adevărați, să-i fac pe oameni să înțeleagă adevărul, că-n ațîțările și-n apa tulbure au început să dea din coadă legionarii ca somnii ăi grași, pe sub sălcii, în Tîrnavă !"

— Du-te, Onișorule, mi-a spus într-un tîrziu primul, și ține-te de seceriș. Muncitorii au nevoie de piine. Cu pîinea nu ne putem juca !

Vorbele lui m-au uns la inimă. Frunzescu se ștergea pe frunte c-o batistă mare cît un cearceaf, albă ca spuma. Era cald. Mie îmi curgeau sudorile pe fruntea prăfuită. Le simțeam gustul sărat pe buze. M-am șters de cîteva ori cu palma, că năfrămuța mi-o uitasem în sat. Dar eram așa, nu știu de ce, liniștit și aproape mîndru. Cred că din pricina vorbelor lui Stuparu, că după ce-a terminat el mi-am zis : „Măi, se cunoaște că-i de-al nostru, muncitor. Îl lasă pe Frunzescu ăsta să turuie ce vrea, ascultă, ascultă și pe urmă alege numai ce-i place. Și ce-i bine, ce-mi place și mie ! Nu zbiară, dar spune liniștit, sigur și apăsat cuvintele să le poți băga la căpățînă". Eram mîndru, cum zic, și-atunci mi-am dat întîia dată seama că „primul" unui raion de partid, neam de-al meu de muncitori, face cît zece de-ăștia ca Frunzescu.

Ce-or fi mai discutat între ei, nu știu. Am plecat, cu inima ușoară. N-am avut timp să trec pe-acasă, pe la nevastă și pe la copil. Atunci aveam numai băiatul. Gîfîiam pe deal, ca niște foale stricate, și din cînd în cînd gemeam în mine ca un recrut. „Ei, drăcia dracului de viață ! Era mai ușor în praful și căldura înăbușitoare de la cuptorul de carbid, decît pe dealul ăsta mîngîiat de boare ! Acum, descurcă-te, băiete, dă piine muncitorilor ! Seceră dacă ai cu cine !"

M-am oprit un moment, întors cu fața către Tîrnăveni. Cunoșteam după fumul gros al coșurilor că schimbul doi de la cuptorul nostru îl încărcase pentru o nouă șarjă. Ca să n-o iau cumva la fugă înapoi, m-am întors în grabă cu fața către sat. Soarele în apus, ca o gură deschisă de cuptor, rîdea de mine din vîrful celuilalt deal. Mi-am pus mîna streașină la ochi și m-am uitat lung. Flăcări, minereu, învălmășeală mare. Putea să iasă o șarjă bună. Totul atîrna de priceperea meșterilor. Dar mie, în seara aceea, mi-a ieșit o șarjă proastă, gata-gata să mă coste viața. Și uite cum. Ajuns în sat, am trecut pe la președintele Sfatului, pe la Alexandru, președintele gospodăriei, și l-am chemat și pe secretarul de partid, care tocmai venea de la seceriș, ostenit ; de abia mai vorbea. I-am luat cam iute, am hotărît să strîngem toți țăranii, nu numai pe colectiviști, la școală. Am chemat boactărul, l-am trimis cu toba prin sat. Dar ce să vezi ? În sală, cînd să începem, zece colectiviști ; restul numai individuali. Bineînțeles, toți chiaburii, și cei vechi și cei noi. Hait, Onișor, că nu mirosea-a bine ! Încerc eu să prelucrez problemele campaniei secerișului și treieratului, ale răspunderii colectiviștilor. Dar din zece fraze, sala m-a și luat de păr.

— De ce ne-ați făcut chiaburi ? începu să urle unul, mare găzdoi. Mirosise vulpoiul că asta prindea atunci. De amar, cei zece mijlocași închiaburiți de Frunzescu ținură isonul :

— De ce ne-ați făcut chiaburi ?

Pînă să-i potolesc, să le explic că lucrurile se vor cerceta și limpezi, mă trezesc cu Niculae, fratele lui Alexandru, în fața noastră. Îl îmboldea din spate, să nu vedem noi, unul Manoilă, care se așezase în banca a doua. Niculae era crunt, se citea pe fața lui că băuse vinars. Nu putu spune decît atît, repetînd de trei ori :

— Má, comuniștilor, voi ridicați frate contra frate !

— Așa-i, toți sîntem frați ! urlau, în cor, chiaburii. Basul lui Manoilă făcea să tremure ferestrele :

— Toți sîntem frați !

Am ridicat mîna, semn să fie liniște. Dar în clipa aceea, Niculae l-a pocnit pe frate-său, pe Alexandru, cu pumnul în față, gemînd :

— Na, chiabur ! Na, colectivă !

— Șo pe el, mă, strigă Manoilă.

Am sărit să-i despart pe cei doi frați și-atîta mi-a trebuit. Din fundul sălii, un scaun zbură peste capetele oamenilor și nimeri lampa. Clopotul acoperișului de porțelan și sticla lămpii săriră puzderii pe jos. Noroc că flacăra feștilei groase nu se stinse. Cît m-am putut ține pe picioare, nu eram atent atît la cine da, pe cît la cine-i îndemna. Și erau destui care ne pocneau, dar și care-i ațîțau.

— Șo pe ei, șo pe ei ! se mai putea distinge, printre zbierete și icneli, glasul lui Manoilă, retras înspre ușă, la ieșire.

Dintre tovarășii mei, numai Petre, secretarul de partid, urcat pe masă, se apăra cu scaunul pe care șezuse și striga cît îl ținea gura :

— Cu oamenii cinstiți n-are nime nimica ! Săriți pe chiaburi, oameni buni ! Prindeți-l pe Manoilă !

Atît am mai putut auzi bine. Fulgerarea unui briceag îmi trecu pe la urechea dreaptă și junghiul unei dureri cumplite mi se înfipse în umăr. Cineva sparse geamul. Lampa se mai holbă de cîteva ori, cu ochii ei roșii, de nebun, și se stinse.

M-am trezit a doua zi dimineața, în casa unor colectiviști. Cînd am deschis ochii, femeia îmi spuse :

— Pe Alexandru aproape l-o omorît frate-său !

M-am ridicat în cotul stîng. Umărul drept mi-l înveliseră într-un ștergar ud. Singele se oprise. Cu fălcile încleștate, încercam să văd dacă pot mișca mîna. Usturea pînă în inimă. Îmi veni în fața ochilor Frunzescu, îi auzeam vorbele zornăitoare. Tu trebuia să fii aici, hîguiam, frunzulița Frunzeților care te-or frunzărit prin părțile noastre. Acuma ascuțirea artificială a luptei de clasă o simt eu, nu tu, în umărul drept ! Îmi era greață. Am băut o ulcică de lapte acru. Mi-am pus haina pe umeri și-am plecat la Sfatul popular. Președintele, care era muncitor ca și mine, dar venit din altă parte de țară, zăcea în pat, bătut măr. Aiura. Nevastă-sa plîngea lîngă pat. Petre vorbea la telefon cu raionul :

— Alo, vă rog neapărat cu primul secretar. Cine-s eu ? Alunișul, tovarășă, secretarul organizației de bază. Dă-mi, te rog, legătura cu tovarășul Stuparu. Alo ? Dumneavoastră ? La noi e rău, era să ne omoare aseară pe toți. Alo, da, adevărat. Pe președintele Geacelului, acolo, da, pe Alexandru l-o lăsat aproape mort frate-său, Niculae. Alo, da, l-or arestat. Cum ? Să-i dea drumul ? Pe cine-or mai arestat ? Doi chiaburi adevărați, pe Mihai Todea, pe Ilarie Oprea și pe Manoilă care, știți dumneavoastră c-o fost verde. Cum ? Tovarășul Onișor ? Uitați, chiar o ajuns lîngă mine, uitați, vi-l dau.

I-am spus doar atît :

— Alo, da, am pus-o de mămăliguță, tovarășe prim. Calm ? Da. Vă rog să-l felicitați pe Frunzescu ăla. Cum ? A plecat ? Nu vă pot explica la telefon. Să vă așteptăm ? Da, bine. Noi am plătit oalele sparte de el și le-am plătit greu. Da. Calm. Am înțeles. Noroc.

Într-o jumătate de oră a fost la noi, în Aluniș. Mașina raionului îl transportă pe Georgescu, președintele Sfatului, la spital, în Tîrnăveni. „Dac-ai scăpat de chiaburi și legionari, Georgescule, n-o să te faci acum de rîs în fața doctorilor !" „Nici o grijă, tovarășe Stuparu. Poama rea nu piere ușor !" avu tăria să mai glumească președintele. „Ce să-i faci, Georgescule, continuă Stuparu, în viață lucrurile mari se plătesc scump, mai ales dacă n-are omul destul cap să le plătească mai lesne !" Simțeam că vorbele astea bat în partea mea. Am înghițit în sec. Mă dureau, dar îmi prindeau bine.

Rămînînd numai noi amîndoi în sălița de alături, am început să-i povestesc totul. Dar n-a fost nevoie de multe explicații. Parcă el ar fi asistat la încăierare în locul meu. Mi-a spus : „Dușmanii sînt tari numai cînd sîntem noi slabi !". Apoi :

— Cu comuniștii din sat ați discutat pentru pregătirea adunării ?

— Nu !

— Păi, vezi ! Dar cu colectiviștii, cu femeile care ies la lucru ?

— Nu !

— Păi, vezi ! Acum, Onișorule, ce să mai întindem vorba ! Sancțiunea ți-ai încasat-o singur, îți ajunge, nu-ți mai dăm alta ! Dar să știi de la mine, altfel procedează muncitorii, mai ales cînd ajung și activiști de partid. Clasa noastră a biruit și biruie prin organizare, prin calm, prin conducere colectivă. Ia ridică tu mîna dreaptă în sus !

— Nu pot, tovarășe prim, mă seacă durerea la inimă !

— Vezi, mîna dreaptă e organizarea ! Ridic-o pe stînga !

Stînga mergea ca unsă.

— Vezi, cu calmul nu stai rău. Iar în cap, Onișorule, se cristalizează principiul muncii colective. Dacă n-ai cap și mîini, rămîi numai cu picioarele !

Mă tot gîndeam : „Se vede treaba, Onișorule, că una e să faci parte din clasa muncitoare și alta e să știi bine ce este ea ! Tu te-ai grăbit numai cu mîndria, dar celelalte le-ai uitat pe drum pînă în Aluniș". Abia acum devencam pe deplin conștient de clasa mea, acum, cînd partidul mă trimisese s-o reprezint. Și încă unde ? La cei mai sănătoși alături, la părinții mei, la țăranii care-s suciți de mama focului. Organizarea lor într-o clasă nouă, limpezită, ca muncitorimea, abia acum începea. Și eu, care trebuia să fiu stîlp de boltă, m-am trezit, pentru o clipă, funie ușor făcută colac". De ciudă, îmi venea să plîng !

...Trenul opri două minute în halta Cornești. Acolo coborî o parte din stolul de băieți, gălăgioși de parcă n-ar fi muncit din greu toată noaptea, luîndu-și rămas bun de la cei din vagon. Mersul sacadat al trenului părea făcut ca să nu-i adoarmă lui gîndurile...

„Așa, prietene, îi spunea interlocutorului său nevăzut, am luat bătaie de la viață, de la dușmani și de la prieteni, dar am învățat. La Aluniș am tras-o greu de tot în vara aceea. Mi-am zis, dacă se scutură grîul, se scutură cu el, se bate în pămînt și nădejdea oamenilor și încrederea lor, multă, puțină, cîtă era, în gospodăria colectivă. Știi ce-am făcut, ca să întăresc frontul pîinii ? M-am așezat într-o dimineață în vîrful dealului dinspre Tîrnăveni, pe unde știam că intră în sat frații mei, muncitorii, după ce ieșeau din schimbul trei. Erau vreo zece de toți. Bateau, de ani întregi, pe jos, în fiecare zi, cei cinci kilometri, peste deal, pînă la Combinat. Și nu de plăcere. De dragul nevestelor. Acestea, țărănci fiind, nu voiau să părăsească sfoara de pămînt ce li se cuvenea după moartea părinților. Casa le era în sat, curte aveau, copiii se puteau juca în voie. Nu, bărbate, muncitor-nemuncitor, stai tu aici, că salariu avem, pîinea ne vine fără bani, de la bătrîni, nu plătim și apa, ca la oraș ! Și ei măsurau zilnic drumul, ziua-noaptea. Vara lucrau de obicei în schimbul trei, la cererea nevestelor, ca să aibă ziua liberă. La nopțile lor nu se mai gîndeau.

I-am așteptat în vîrful dealului și le-am spus : organizația de bază e mică, unii colectiviști sînt încă supărați, nu înțeleg ce se întîmplă. Pînă lămurim mai sus povestea asta cu chiaburii artificiali, se scutură pîinea fraților ! Semeteul n-are secerători destule, și, chiar dac-ar avea, pe dealurile astea nici dracu nu le suie. Fără ajutorul vostru, credeți-mă, nu putem trece hopul. Cu sau fără neveste, haideți la seceriș ! Dacă n-ar fi dat ăla cu briceagul în umăr, puneam eu mîna pe coasă. Dar, așa, o să fac legători...

Îi vedeam frînți de noaptea nedormită, muncită din greu, ostenți de drum. Mormăi unul ceva. Dar toți ceilalți l-au privit îndelung, cum făceam noi în brigadă cînd vreunul se codea să pună umărul. Nu mi-au răspuns, dar știam că vor veni. După o oră, eram cu toții în cîmp. Le căram apă rece c-o găleată cît toate zilele, care-mi rupea și mîna stîngă. Dar nu mai aveam vreme să mă gîndesc la mine, la dureri, la nimic. Gîndurile se trezeau în cer, cu ciocîrliile. Cădeau de-acolo, tot mereu, peste pămînt, cine știe unde, prin holda scînteietoare. Mă temeam numai să nu mi le reteze cu coasa, din nebăgare de seamă, frații mei, înșiruiți unul după altul, toți zece. A doua zi veniră și cîteva neveste, cam îmbufnate, dar

Desen de
EUGEN MIHĂESCU

venire. A treia zi cîţiva colectivişti urmară exemplul muncitorilor. Şi-n două săptămîni, cît am ţinut-o aşa, am pus la loc aproape toate oasele scrintite ale gospodăriei. Dar cu cîtă trudă, maică-doamne! Veneau fraţii mei de la Combinat direct în cîmp. Îi aşteptau nevestele cu mîncarea, acolo, la capătul lanului. Şi numai la prînz cădeau şi ei două ore în somn, ca-n moarte. Eu le potriveam snopii după soare, să le ajungă mereu umbra, să nu se trezească. Nevestele mai tinere se aşezau lîngă ei, dar nu puteau dormi. Se perpeleau, răsucindu-se şi blestemîndu-mă, ştiu cu bine, în gînd, că le-am furat bărbaţii. Apoi se încingea iarăşi munca, pînă tîrziu, cînd se ivea piinea proaspătă şi bine rumenită a lunii pline. Eh, ce mai vară a fost aceea! Cum s-au mai călit în soare prietenia, dragostea oamenilor, convingerea că dreptatea e de partea lor. Şarja solidarităţii, aşa-i spuneam, cu o mîndrie nouă, în sufletul meu.

Începusem să calc cu dreptul. Griul slobozea bine la treierat. Fiecare hectar punea pe cîntar cu cinci-şase maji mai mult decît înainte. Aveam argumente. Ori de cîte ori mi-aduceam aminte de vorbele lui Stuparu, îmi pipăiam capul şi mîinile: „va să zică, organizare, calm, conducere colectivă! Ţine minte, Onişor, pentru toată viaţa".

Greu a mai fost însă în anul acela cu destule altele!

Încurcătura cu chiaburia mijlocaşilor, oricît m-aş fi dat eu de ceasul morţii, tot n-am putut-o dezlega pînă în vara următoare a lui '52. Atunci a venit plenara C.C.-ului şi pe Ana lui Frunzescu au trimis-o tovarăşii să mai studieze marxismul, să ne lase pe noi în pace cu „schimbarea naturii patriei" şi cu toate „perdelele" ei „de protecţie". Noi avem inimă de muncitori, călită în forja istoriei, cînd se-apropie de ea gunoaiele, iau foc de la distanţă.

După ce-am citit în ziar documentele de partid, am dat telefon tovarăşului prim, să-l felicit. Nu ştiu de ce, îmi sta mie pe limbă să-l felicit, de parc-ar fi fost ziua lui de naştere. Nu l-am găsit. Era plecat pe teren. Mă prinse pe fir secretarul cu propaganda.

— Ce-i, Onişor, iar ai dat de vreun pocinog? Că tu cam pe vremea asta le faci de oaie. Spune, ce ai cu tovarăşul prim?

— Aveam o chestiune personală. Adică... aş fi vrut să-l rog să ne facă protecţie cu încă un tractor... Cei de la S.M.T. fac nazuri...

— Bine, las'că pun şi eu o vorbă bună şi vă trimitem. Vezi, pregăteşte-te cu prelucrarea documentelor.

— Cu asta sînt pregătit de anul trecut, tovarăşe Oniga.

— Drace!

— Zău. Păi n-am luat noi bătaie din cauza lui Frunzescu?!

— Care Frunzescu?

— Ăla cu chiaburii artificiali, care-o ţinea cu Ana-n sus şi Ana-n jos. Acum să-l mai prind pe-aici, îi rup picioarele!

— Vezi, numai, că mai sînt acolo sub nasul tău, şi chiaburi adevăraţi. Dacă-i pierzi cumva din vedere, tot ei îţi scot ochii! Aşa că, atenţie, nu te mai crede buricul pămîntului.

Duşul mi-a prins bine.

...Trenul se opri din nou, la Cetatea de Baltă. Încă un sfert din vagon se dădu jos. Tînăra nevastă părea acum îngrijorată că rămîne doar cu omul acesta mai în vîrstă de la geamul din dreapta, care tace încontinuu şi zîmbeşte ciudat. Îşi aşeză o clipă pe genunchi cartea din care începuse să citească, iscodind cu coada ochiului mişcările lui Onişor. El, observînd-o, nu putu decît să comenteze, din nou, pentru sine: **„Szivem, Kicsike**, nu prea-ţi stau bine ochii în cap, domnişoară-nevastă!" Apoi începu să-şi plimbe privirile cînd în dreapta, cînd în stînga, din cinci în cinci minute, cît dura călătoria trenului între două sate. De o parte şi de alta a Tîrnavei Mici, dealurile tineau subţioară sate dese. Păreau acum nişte spălătorese bătrîne, diforme, sculate la treabă cu noaptea în cap, gata la ora aceea să-şi întindă în soare puzderia albiturilor. Onişor cunoştea satele acestea destul de bine. Pe unele, încă de copil, cînd îl lua taică-său cu el la tîrgurile de vite, de bucate, de porci, de oi. Dar le ştia mai bine din ultimii ani, de cînd ajunsese instructor raional. Trecuse prin fiecare, cu diverse însărcinări. Cunoştea gospodăriile colective, vechimea lor specificul, încurcăturile şi realizările. Auzea mereu vorbind despre ele pe preşedinţi, pe agronomi, pe activiştii de partid. Tocmai de aceea, tot uitîndu-se în dreapta şi în stînga, îşi făcea socoteala de la care şi ce anume ar putea învăţa colectiviştii din Zăpadia. Ciurel, Glod, în ce probleme ar putea iniţia chiar nişte schimburi de experienţă, mai încolo, spre iarnă.

„De la ăştia din Cetatea de Baltă, se gîndi, am putea lua pentru gospodărie nişte porci. Dar nu de Bazna, că avem şi noi. Să cumpărăm măcar cîte două scrofiţe de-alea, canadiene, ei, drăcia dracului, uite că le-am uitat numele! Sînt albe, lungi, o rasă de porci buni şi pentru grăsime şi pentru carne. Se spune că au muncit canadienii cincizeci de ani încrucişîndu-i, naiba ştie cu ce, de le-au înmulţit coastele cu două. Da, neapărat, Onişorule, să cumpăraţi la toamnă, de la canadienii din Cetate, cîte două scrofiţe pentru fiecare din gospodării. Şi să trimiteţi oamenii să le înveţe toată biografia, ca la carte, cu calităţi şi cu scăderi, că porcii au şi ei tainele lor. Dacă nu-i ştii îngriji, îţi mînîncă bucatele degeaba, ca ogarii"!

Moara de la Cetate se auzea mormăind aprobativ: „Mîi, mîi, mîi..."

Ceî din Jidvei îs laureaţi în vinuri. Au şi saşii cu ei, nu-i de mirare! Meşteri bătrîni, saşii, ce-i ai lor, e-ai lor! Se pricep la viticultură. Cînd or venit în Ardeal, parcă prin secolul al treisprezecelea, au ştiut să-şi aleagă pămîntul. Deh, împăratul era de-al lor, repede i-a făcut „naţiune privilegiată". Pînă şi dealurile le-au ales pe sprinceană. Dacă s-or nimerit rele, ei le-or făcut bune. Cum? Le-au căptuşit cu vii, frate Onişor. Treabă grea, ca de miner, dar frumoasă, gingaşă şi roditoare. Se zice că nici lor nu le ieşeau vinurile bune, pînă n-au descoperit pivniţa. Şi ştii de unde au prins secretul ăsta? De la romîni. A încercat bărbosul de Burebista să ne stîrpească viile, dar rădăcina viţei a rămas, ca vorbele vechi, în pămînt, încă de-atunci. Şi cînd au dat ai noştri iar de vin, începură cu înţelepciunile: „Vinul e toiagul bătrîneţelor şi nebunia tinereţelor!" şi „Pivniţa bună face vinul!" Nu ştiu dacă saşii or fi reţinut povestea cu toiagul, că pe ei nu i-am văzut niciodată beţi, dar la vorba cu pivniţa au luat aminte. Cred că de-atunci au mai scos romînii o vorbă: „Ce face sasul cînd n-are de lucru? Îşi strică casa!" De-atunci, pentru că, auzind zicala cu pivniţa, numai ce s-au apucat, frate, să-şi dărîme casele vechi, ca zîrghiţii! Şi-au săpat nişte pivniţe mari, de poţi întoarce carul prin ele. Căsoaiele astea strașnice numai de dragul pivniţelor le-au făcut. Zău, trebuia să le-acopere cu ceva, nu? Aşa că, una cu alta, i-au învăţat romînii pe ei i-au mai dăscălit ei pe romîni şi-acum, laolaltă, îs daţi dracului, nici francezii nu-i taie la vinuri. De la jidveeni, Onişorule, trebuie să mai înveţe colectiviştii noştri meseria vinificării. Dar ei îs tari nu numai în asta. Au organizare bună, ştiu să-şi aleagă sorturile. Aşa că şi noi, cînd om începe noile plantaţii, să avem grijă de struguriî de masă, dar şi de soiurile producti[illegible] pentru vinurile seci şi dacă se poate mai uşoare, căutate şi la export! Numai cu riesling tare, ca trăscăul, înmulţim beţivii şi dăm dracului organizarea, munca, morala, totul...

...Cînd cursa Praid—Blaj porni şi din gara Jidvei, Onişor îşi mută iar privirea din stînga spre geamul din dreapta. Peste apă se vedea Căpîlna alungită ca un val de pînză ţărănească, scoasă proaspăt din război, înmuiată întinsă să se usuce.

De la cei din Căpîlna, ce supărarea să învăţăm? se iscodi Onişor. Cred că mai mult artă decît agricultură. Ceva agricultură ar mai putea învăţa şi ei de la noi. Dar la artă, la activitatea culturală, îs tari. Au ei o învăţătoare mai în vîrstă, artistă emerită nu alta! La ea s-o trimitem pe Lelia şi pe fata lui Octavian s-o tragă de limbă, să-i afle secretele. Învăţătoarea asta a luat zece fetişcane alese pe sprinceană, din Căpîlna, le-a învăţat un joc bătrînesc, numai al fetelor, le-a îmbrăcat frumos ca pe la noi şi le-a dus din concurs în concurs pînă în Bucureşti. Le-a sucit gîtul la toţi cu costumele, cu jocul bătrînesc, dar şi cu fetele tinere! Aştia, căpîlnenii, se pot făli acum că un ansamblu mai mare, din Căpîlcă, le-a cerut voie — chiar asa spune instructorul de acolo, Frăţilă: „Ne-au cerut voie!" — şi-au dus cîntecul şi jocul de pe-aici pînă în Statele Unite. I-au lăsat pe americani cu gura căscată. Zice Frăţilă într-o zi, cînd eram la instructaj:

— Măi, la Washington, şi preşedintele voia să-i vadă...

— Şi te pomeneşti că n-o mai fi găsit bilet!

— Lasă, măi, gluma! O trimis-o pe nevastă-sa, că el era ocupat.

— Bravo căpîlnenilor! i-am zis. Cu arta, ce-i drept, staţi bine! Dar am auzit că vă cam tusese oile, frate Frăţilă. Voiam să-i necăjesc. De zece ani ne tot înţepam, ca prietenii adevăraţi...".

...Halta Gorna.

Alunecaseră în urmă, şi-n dreapta şi-n stînga Tîrnavei, mai multe sate, şterse de Onişor doar cu privirile fără răgazul de-a poposi, de-a le face şi lor o vizită. În gînd, bineînţeles. Cu Gorna era altceva. Cu ei se cunoştea ca între vecini, hotarele lor aproape îşi dădeau mîna. Gospodăria din Gorna era mai veche, puterea ei sta în experienţă. Deşi colectiviştii din satele apropiate o vizitaseră de multe ori, înainte şi după înscriere, era bine să ţină în continuare ochii pe rînduielile şi iniţiativele ei, să împrumute, să înveţe, să întrebe, şi să asculte. Onişor îşi propuse să cerceteze mai atent în ce fel reuşiseră vecinii lor să organizeze construcţiile, să introducă mecanizarea la grajdurile pentru vacile de lapte, în genere, buna îngrijire a animalelor. Acestea le aduceau doar veniturile cele mai mari, concurînd cu producţia de cereale, cu grădina şi serele. Şi-apoi, frate Onişor, parcă îi şoptea prietenul invizibil de-alături, colectiviştii din Gorna ne pun pe masă, gata rezolvată, problema cointeresării, a repartiţiei suplimentare, după cantitatea şi calitatea producţiei. Tu ştii bine că din acest punct de vedere, experienţa noastră i-a pus pe gînduri şi pe oaspeţii din alte ţări. Chiar aici, la Gorna, nu mai departe. La fel, ca şi cu folosirea chibzuită a lotului personal, cu creşterea animalelor proprietate individuală. Nu-ţi mai aminteşti discuţia avută cu unul din oaspeţii aceştia? Preşedintele Lunceanu îi răspundea la tot felul de întrebări:

— Nu, zău aşa, de ce să ne speriem de vorbe! Pe ele trebuie să le încercăm cu dinţii, ca pe bani. Dacă nu ţin la practică, la viaţă, atunci să le studiem numai din punct de vedere istoric". Auzi, al dracu' deştept Lunceanu, chiar aşa-i spunea străinului, umplîndu-i mereu paharul cu Ottonel „Din punct de vedere istoric"! Acela nota tot într-un carnet. „Mai departe, zicea preşedintele nostru, cunosc şi eu fraza aceea despre mica proprietate care generează zi de zi capitalism. Dar, zău aşa, ea nu era spusă în privinţa noastră. Dacă, spre pildă, pe lîngă vitele de la colectivă mai are omul şi o vacă la el acasă, ce poate să genereze ea? Un viţel! Şi pe el, săracu', îi păcat să-l poreclim capitalism. El e contractat cu statul socialist, sau e vîndut colectivei, cum îi vine mai bine omului la socoteală. Bagă banii în buzunar, că nu strică. Vaca îi rămîne cu laptele, pentru copii, ca să nu le mai ducă grija şi pe partea asta gospodăria colectivă. Aşa că e mulţumit omul, e mulţumit şi statul. Are şi ţăranul, dar nu flămînzeşte nici muncitorul"! Auzi, mă, parcă le citea din carte, al dracu', Lunceanu! Om deştept. Aşa că, Onişorule, ăştia din Gorna tac şi tac. Nu bat toată ziua din gură, critică în sus, negaţie în jos, că pasămi-te, cu negaţia ar fi mai interesant. Ei au înţeles dialectica, frate, adică progres prin lupta contrariilor, fără să uite că noutatea stă totdeauna în afirmaţie, în ce pui la loc după ce negi, ce ridici pe vechile ruine! Dar să te las, c-am ajuns la filozofie şi văd eu bine că ţie îţi fierb altele în cap!".

Într-adevăr, trenul intrase în hotarul comun al Ciurelului şi Zăpadiei, de grîiele cărora omului nostru i se făcuse capul calendar. Onişor trecu totuşi aproape indiferent peste pămîntul îmbietor din luncă, pentru care se vrăjmăşiseră atîta vreme oamenii din cele două sate. Acum linia ferată nu mai părea o graniţă, ci mai degrabă şira spinării, de oţel, a unei fiinţe uriaşe, nemaivăzute, ivită acolo abia de un an. Dar pentru ca fiinţa aceasta să se dezvolte deplin, armonios, să-i poată creşte umerii pînă la înălţimea dealurilor, iar braţele dincolo de ele, Onişor era convins că trebuie să se unifice cele două gospodării, să se contopească şi cu o treia, cu cea din Glod. Încă nu împărtăşise nici unuia din preşedinţi ideea aceasta. Le-o rezerva pentru toamnă, mai încolo, pentru iarnă chiar. Atunci au ţăranii ceva timp de discuţii. Deocamdată să vadă care ies mai călîţi, mai tari din cuptorul verii. „Ce zici, Cireş, te ţii? Altfel, va trebui să-i spui „tovarăşe preşedinte" ăstuia mai tînăr, lui Costea din Ciurel. Dacă nu ieşiţi bine zăpădenilor, vor face ăştia gălăgie, vor zice că numai gura e de voi, că le stricaţi renumele de gospodărie fruntaşă. Mie îmi sînteţi dragi, nici vorbă, dar n-o să vă pot ţine partea mai mult decît se cuvine. Şi chiar după unificare, trebuie să le-arătaţi prin muncă, prin pricepere, că n-aţi fost primiţi în familie ca nişte rude sărace".

Onişor adăuga treptat la grijile şi răspunderile zilei de azi, pe cele, nu puţine, nu uşoare, ale zilei de mîine. Croia planuri pe spaţii mai vaste, îşi anunţa, celulă cu celulă, toată fiinţa, să fie gata pentru îndeplinirea lor. Hotărîri luminoase, dar grave, adiau din viitor şi-i răcoreau faţa ca o boare matinală de iunie.

Coborî în halta Zăpadia. Tovarăşa lui de compartiment, darnică, risipitoare chiar cu fiecare staţie, mai lăsă şi aici cîţiva călători, trezindu-se aproape singură. Onişor nu înţelegea de ce deveni atît de bucuroasă cînd îl văzu jos. Îi făcea şi lui semne cu mîna. „Ei, drăcia dracului, se gîndea, să ştii că eşti simpatică! Te-am judecat răutăcios. Dar ia seama, că marea e vicleană, răscoleşte sufletul omului! Să nu te întorci cumva acasă fără drago, cukor, szíven, kicsike! Auzi, ţine minte ce-ţi spun, domnişoară-nevastă!".

Doctorului Cociaşu

INIMA

de

AL. IVAN GHILIA

Doctorul spunea că-n noaptea aceea s-a culcat ceva mai devreme. Nu era în obiceiul lui şi nu se prea întîmpla să se culce pe şantierul acela mai devreme de douăsprezece noaptea, dar atunci se nimerise o zi calmă. Citise ceva, nu-şi mai aduce aminte ce, şi adormise numaidecît. Nici asta nu i se întîmpla prea des şi nu i se întîmpla mai ales în iarna aceea cînd şantierul era abia în organizare, fluctuaţia oamenilor mare, condiţiile de locuit încă nepuse la punct, mecanizarea slabă şi toate astea la un loc îi creau atîtea probleme, încît sferturi întregi de ore pîndea somnul să vină. Cu toată oboseala acumulată de peste zi, sau tocmai de aceea, adormi de îndată şi nu numai că adormi dar pur şi simplu căzu într-un somn dintr-acelea în care nu mai ştii nimic şi cînd te scoli ţi se pare că abia ai închis ochii. Din pricina asta trebuie că o fi sunat mult telefonul. Sunase cu siguranţă minute întregi pînă să-l scoale pentru că auzea din fundul pămîntului unde zăcea mort pe jumătate, ceva, ca un zornăit metalic. Se trezi, cu un efort grozav, să iasă deasupra din întunericul orb din cameră ca dintr-o apă moartă şi bîjbîi mult, dezarticulat, pînă nimeri receptorul la capătul patului şi-l smulse din furcă. Din primele sunete, înainte chiar de a înţelege despre ce-i vorba, numai din timbrul şi intensitatea vocii zbătîndu-se în aparat, îşi dădu seama că e ceva grav. Nu mai ceru nici o lămurire. Oamenii se complică în tot soiul de explicaţii şi detalii neconcludente în astfel de situaţii şi tot ce era atunci de evitat era tocmai pierderea timpului. Întrebă unde trebuie să vină şi trînti receptorul. Îmbrăcatul la el nu mai era de mult o problemă — explica doctorul — milităria şi practica medicală i-au creat prin reflex o ordine şi o rapiditate în mişcări încît — povestea — cu toate hainele groase puse pe el, în cinci minute era afară, cu trusa în mînă, aşteptînd să treacă o maşină pe şosea să-l ia. Cum era viscol, maşinile nu prea circulau aşa că începu să se enerveze şi porni pe jos. Cînd cineva face de multă vreme munca pe care o fac eu, — spunea doctorul — ajunge să i se ascută într-atît simţurile, încît ştie dinainte aproape cu o exactitate care nu dă niciodată greş cînd semnalele de alarmă care vin noaptea să te zmulgă din somn sînt false, sau cînd e vorba de ţipătul cel mai autentic şi mai grav al disperării. De data aceasta era ceva serios. Atît de serios că socoti intervenţia lui tardivă. Nici nu-şi desfăcu trusa. Mărfarul de noapte încărcat cu escavatoare pentru şantier strivise un acar. La o manevră trebuia să despartă ultimele vagoane din coadă şi nimerise între tampoane, se agăţase în cîrlig şi fusese izbit cu capul de traverse. Cineva i-a întins doctorului un felinar, — un felinar asemănător cu acela pe care-l ţinuse în mînă, jumătate de oră sau o oră în urmă, acarul înfipt în cîrligul mărfarului — şi doctorul povestea cum se apropiase prin întuneric cu felinarul în mînă, simţind viscolul şi zăpada lunecoasă de sub picioare şi privirile oamenilor, ştiind exact ce aşteptau oamenii de la el. Şi de aceea nici nu se uită la ei. Se apropie repede, înălţînd mîna cu felinarul, potrivind-o în aşa fel ca să-l poată cerceta. Corpul stătea încă prins în cîrlig, fruntea aproape atingea lemnul traversei, şi falca fusese strivită total. Izbitura fusese atît de puternică încît moartea se petrecuse probabil, fulgerător. Spuse oamenilor, pe care-i simţea mereu prezenţi în întuneric, să-l ia de acolo şi să-l tragă în baraca din apropiere pînă dimineaţa şi el intră grăbit înainte şi cutremurat de imaginea accidentului acesta întocmi cuvenitul proces-verbal. Baraca era goală: o masă, o banchetă de brad, un telefon, felinarul de acar, — poate chiar felinarul mortului — aşezat pe masă lîngă procesul-verbal şi uşa deschisă prin care se zărea mişcarea oamenilor în întuneric. Aşteptă pînă-l aduseră, spuse să tragă o pătură peste el şi plecă.

Se întoarse acasă şi se culcă. Trecuseră în total patruzeci şi cinci de minute. Nu era mult, mai avea încă cinci ore bune de somn. Dar de îndată ce închise ochii şi întunericul se prăbuşi peste el strivindu-l în liniştea netedă şi goală, plină de propria lui luciditate, îşi auzi inima bătînd cu putere. Stătea, asculta, simţea nemişcarea lui încordată, presiunea întunericului şi a liniştei apăsînd peste el şi, cum sub presiunea asta motorul acela puternic din pieptul lui, acel dinam al vieţii, se revolta bătînd din toate puterile: du-du-du, du-du, cutremurător, ca o descărcare electrică, îşi aminti că n-a ascultat inima accidentatului. Se îmbrăcă la repezeală şi alergă la baracă. Oamenii plecaseră, mecanicul trenului se culcase în cabină, un singur acar sau frînar făcea de pază încotoşmănit în şubă, cu mîinile petrecute pe sub braţe şi felinarul aprins la picioare.

— Ce-i, tovarăşe doctor? — întrebă el mirat. De ce v-aţi întors?

— Mai am puţină treabă, explică doctorul şi luînd felinarul de jos intră în baracă.

Se opri lîngă mogîldeaţa întinsă pe masa de brad pe care întocmise procesul-verbal, trase pătura, ferindu-se să se uite la faţa mortului şi dezvelindu-l la piept puse stetoscopul. Atunci auzi din nou acel duduit puternic, umplînd parcă tot universul: du-du-du-du...

Ameţit îşi asculta prin stetoscop propriile bătăi ale inimii.

Asta a fost tot, încheia doctorul. Şi am avut o stimă deosebită pentru el în seara aceea.

Desen de C. BACIU

LA PRESCHIMBARE

de CORNELIU LEU

...Sala asta de şedinţe de la sediul Comitetului raional, o cunosc de ani de zile. Cu pereţii ei simpli, cu stema partidului, mare, deasupra mesei prezidiului, cu tribuna îmbrăcată-n pînză roşie... Am trăit în ea momente impresionante şi-am participat la dezbateri importante. Da; chiar şi acum, cînd vin pentru o treabă simplă, — pentru preschimbarea carnetului, tot intru cu o anumită sfială. Sala îmi aduce aminte de plenare avîntate, cînd eram secretar de U.T.M. la noi, la S.M.T., îmi aduce aminte de acele şedinţe grele din perioada de pregătire a campaniilor, îmi aduce aminte de adunările luminoase, mîndre parcă, cu care încheiam aceste campanii. Da, sala aceasta mare, din care întotdeauna plecam cu sentimentul că am căpătat ceva în plus, că posed ceva în plus: o îndrumare, ajutorul unor tovarăşi, o calitate... De data asta, lucrurile sînt mai simple. E doar o chestiune de evidenţă. Am dat vechiul carnet, fotografiile, s-au uitat tovarăşii dacă sînt cu cotizaţia la zi, şi nu-mi rămîne decît să aştept ca să mi se dea noul carnet... Aştept. Doar nu sînt singurul. Sala e plină. Tot felul de chipuri. Cunoscute şi necunoscute, oameni mai tineri şi mai încărunţiţi, figuri de care-mi aduc aminte că le-am mai văzut cîndva, la vreo şedinţă, la vreo adunare şi pe care constat acum că timpul şi-a pus pecetea lui schimbătoare. Pe semne că şi pe-al meu la fel şi-a pus-o, dar nu-mi dau seama... Sigur, sînt doar vreo zece ani de cînd intru în sala asta... Cu cîte prilejuri, cu cîte emoţii... Uite-l pe Culică. Eram amîndoi propagandişti de U.T.M. cînd veneam aici, la instructaje. Ne vedeam rar şi stăteam cîte-o noapte povestindu-ne vrute şi nevrute. O dată, Culică mi-a criticat aspru o metodă a mea de predare. M-am jurat să nu-i mai povestesc nimic la instructajul următor. Dar, ţi-ai găsit! De-abea ne-am văzut şi: „Ce mai e pe la voi pe la S.M.T., Pavele?"... Obţinuserăm nişte rezultate foarte bune, puteam să mă abţin, să nu-i vorbesc despre ele?!... Pe Culică ăsta îl simţeam aproape. E un bun tovarăş. Şi chiar dacă ne-ncingeam noi, criticîndu-ne, descoperindu-ne greşeli în metodele pe care le întrebuinţam ca propagandişti, nu exista ocazie să nu ne bucurăm sincer unul de succesele celuilalt. Da, da; e om de nădejde Culică ăsta. Am auzit c-a terminat şcoala şi-i cel mai bun brigadier zootehnic din raion! Totdeauna mă bucur mult cînd îl întîlnesc... Dar pe Vizantea l... Uite-l cum explodează şi el de bucurie că mă vede şi, micuţ, cu capul lui mare, chelit în ciuda tinereţii, îşi face drum spre mine:

— Noroc promoţie!... Strigă el; şi-ntinde mîinile-i scurte să mă ia pe după umeri...

Aşa ne spunem noi: „promoţie". Tot de-aici, din sala asta, ne spunem aşa. Am fost confirmaţi în aceeaşi zi candidaţi de partid. Ce emoţionaţi eram atunci!... Mie îmi bătea inima şi tot timpul mă întrebam: „Oare voi şti să fac faţă întrebărilor pe care mi le vor pune tovarăşii din biroul raional?"... El stătea alături de mine şi cu toate că deabea atunci îl cunoscusem m-am trezit spunîndu-i: „Cum oare, că am mai intrat în sala asta fără să fiu emoţionat; iar acum!..." El m-a privit cu ochii mari, înţelegători, cu care mă priveşte şi acuma, şi am simţit cum degetele lui le prind pe ale mele şi le string, le string: „Şi eu, exact la acelaşi lucru mă gîndeam!"... Vedeam amîndoi că ne înţelegeam unul pe altul fără să trebuiască să ne explicăm cine ştie ce şi, din pricina asta, ne simţeam apropiaţi, ne simţeam foarte apropiaţi. Parcă ne-am fi ştiut tovarăşi de cînd lumea... Ce emoţionaţi eram amîndoi!... Aveam şi dreptul. Veneam în sala asta pentru un moment important din viaţa noastră... Da în sala asta am trecut şi prin momente importante... Dar, fiindcă veni vorba de ziua de-atunci, cînd ne confirmau candidaţi: L-am zărit aici pe nea Firu, cu faţa lui negricioasă şi ochii aprinşi. El era membru în biroul de partid la noi, la S.M.T. şi m-a-nsoţit pe mine aici, la raion. M-a văzut emoţionat şi mi-a spus cu glasul lui răguşit: „Ce-i băiete? Doar intri într-un partid de luptători!"... Straşnic om e nea Firu, ăsta; multe am mai învăţat eu de la el... Toată perioada de candidatură, pot să spun că mi-am făcut-o pe lîngă el... Ce mi-o fi venit, oare, că-mi amintesc tocmai despre asta, acum?... Pe semne că sala mă face să-mi amintesc. Faptul că stau şi-aştept şi nu urmează vreo adunare deosebită ca să am la ce să mă gîndesc, sau vreun moment însemnat, ca să trebuiască să fiu emoţionat... Da: şi faptul că, prin mulţimea de capete de oameni strînşi aici din tot raionul, mai văd cîte-o figură cunoscută, cîte-un chip care-mi aduce aminte de ceva... Sigur că da, chiar faţa arsă de soare a băiatului ăstuia de alături, a lui Neculcea, de la S.M.T.-Oarba... Era mai tîrziu, cînd ne confirma ca membri de partid... S-a apropiat atunci de mine şi m-a privit cu avîntul lui încruntat, întrebîndu-mă cam naiv, dar sincer preocupat: „Pavele, ce crezi, oare am făcut tot ce a aşteptat partidul de la noi? Oare putem intra cu fruntea sus, aici, la confirmare?"... Îl cunoşteam de multă vreme pe Neculcea. De vreo zece ani, de cînd începusem să activăm la U.T.M. Cine ştie cum l-am privit, că el a lăsat privirile-n jos şi m-a întrebat: „Ce, tu nu eşti la fel de frămîntat?" Simţeam nevoia unui om să-l întreb ca şi cum m-aş fi întrebat pe mine. Hai, uite că te strigă. Du-te!" Şi-am simţit o mînă puternică strîngînd-o încordat pe a mea... E om straşnic, Neculcea ăsta. În anul acela, după ce ne-am întîlnit aici, am auzit despre el c-ar fi muncit straşnic şi-ar fi ajuns cel mai bun din staţiunea lor... Mai tîrziu, la o consfătuire, eu am propus ca noi, tractoriştii, să urmăm şi şcoala de agronomie, iar el a fost primul care m-a susţinut şi primul care s-a înscris cu mine. Să ne fi văzut cum mai toceam pentru examene!... E om de nădejde, Neculcea ăsta. Parcă-l văd cum învaţă: încruntat, cu părul venindu-i în ochi... Da, sînt aici în sală oameni care-mi trezesc amintiri puternice cînd mă uit la ei: Nea State, preşedintele Sfatului din sat de la noi, om de la care-am avut de-nvăţat nu glumă!... Buliga cu mustaţa lui roşcată, care [illegible] cum e şef de atelier, dar a fost maistrul meu de şcoală, Neagu, vicepreşedintele din Adîncatele, la care-am fost în raioanele de la nord să facem colectivizarea... Mi-aduc aminte de el: Îmi dădea cîte-un ghiont şi-mi spunea: „Dezarmezi, tovule?... Eşti mîhnit?... Cum poţi să fii mîhnit cînd avem cu noi învăţătura partidului şi experienţa noastră?!" Era doar şef de echipă pe vremea aceea. Dar cum le mai vorbea oamenilor!... Am făcut treabă grozavă!... Şi, uite-aşa, pe măsură ce mă obişnuiesc cu sala, cu cei din ea, descopăr tot mai multe figuri cunoscute şi tot mai multe amintiri: Uite-l pe Dobrin din Lunca — ambiţiosul; de patru ani sînt în întrecere cu el. Cînd cîştigă, e mîndru; cînd cîştig eu, înjură, dar nu se lasă pînă nu-nvaţă tot ce-am făcut în plus!... Sau Motea — am fost împreună în campania aceea grea din Moldova; Stanciu, brigadierul cu care-am dat bătălia pentru cele „5000 la hectar", bătrînul Dragnea, Şerbănescu — instructorul raional, Chiru... De cînd nu l-am mai văzut pe Chiru!... Mă gîndesc, chiar, că trebuie... Ce trebuie oare?... Nu-mi mai dau seama pentru că, lîngă [illegible] dau de altă figură cunoscută şi, în legătură cu ea, îmi aduc aminte altceva, apoi alta, şi, la un moment dat, chiar feţele pe care nu le cunosc, mi se par cunoscute. Da, în împestriţeala din sală, sub stema aceea mare pe fond roşu, feţele mai senine şi mai gînditoare, mai tinere şi mai bătrîne, mai albe şi mai arse de soare, mi se par multe, din ce în ce mai multe, ba, chiar toate, cunoscute. Adică, n-aş putea spune dacă într-adevăr, cunoscute; dar sînt aşa că mă aflu între tovarăşi de-ai mei, între tot mai mulţi tovarăşi de-ai mei, cu care ştiu că mă pot ajuta şi pe care-i ştiu că nu vor da înapoi la nevoie... Iată: uşa se deschide şi, urmat de cîţiva tovarăşi, intră primul secretar... Vine în faţa noastră şi începe să ne vorbească. Şi omul ăsta, [illegible] cîte ori n-a venit la noi şi-am rezolvat cu el probleme grele, încurcate!... Da, îl văd, cu mişcările lui calme, cu privirile lui adînci, puţin cam obosite, cum îşi încheie cuvîntul şi începe să ne cheme. Aşteaptă să ne apropiem şi, cînd ne înmînează cartonaşul, mai găseşte pentru fiecare o vorbă, un îndemn... Da, mă uit la el, şi... De ce, oare, încep să fiu emoţionat?... De ce mă cuprinde oare, aşa, ca un sentiment de bucurie, şi-aş vrea să le spun oamenilor ăstora ceva, sau să-i îmbrăţişez, sau... De ce oare?... E doar o simplă preschimbare de documente. Nu e un eveniment din acelea importante, emoţionante!...

...Glasul profund al secretarului rosteşte [illegible] un nume. Şi, de fiecare dată, tresar. De data asta parcă sînt chemat eu sau măcar o [illegible] din mine.

un nume nou

GRIGORE ARBORE

Poezia este o succesiune infinită de valuri. Știm ceea ce a fost pînă azi, dar nu putem decît să bănuim vag ceea ce va fi mîine. Din fericire, nu există, pentru fenomenul poetic, un tablou al lui Mendeleev, în care locul precis al poeților de mîine să fie prestabilit, cu toate caracteristicile respective. Numele noi apar după legi încă necunoscute, și să sperăm că aceste legi, dacă există, ne vor rămîne pentru totdeauna necunoscute. Fapt este că, întîlnind la mai fiecare vers al începătorilor cîte o stea sau o constelație întreagă, te simți silit la un moment dat să negi orice atribut poetic acestor prietene ale nopții. Și, deodată, întîlnești un vers: „culorile se pătrund de vînt și de stele". Nici o noutate flagrantă, desigur, dar simți, totuși, o adiere proaspătă, cuvintele parcă nu mai sună banal și, fără voie, devii atent. Apoi întîlnești alte versuri: „Pătrunde o visare în culori: / încet se retrage ziua printre cherhanale / cu agitate glasuri și zvîcnet de pești / lucitori, repetînd vibrațiile mării". Un „nume nou" își anunță cîntecul. Așa s-a petrecut întîlnirea, în manuscris, cu tînărul poet Grigore Arbore, cum s-a petrecut și cu atîți alți confrați ai lui. Cum se va manifesta talentul lui în viitor, nu știm. Este prematur să încercăm cea mai ușoară creionare a profilului poetic de mîine. Dar avem certitudinea că ne aflăm în fața unui talent avînd toate atributele începutului: naturalețe, alături de stîngăcii, exagerare imagistică alături de tendințe către meditație, ecouri din poeții preferați alături de încercări de inovări formale. Timbrul este ușor nostalgic, dar scăldat în lumina unor piesaje pline de viață; printre cele mai familiare sînt pădurea și marea. Asemeni multor confrați de generație, tînărul poet revine mereu la imaginile copilăriei, în mod firesc, dealtfel, deoarece sînt singurele imagini pe care sensibilitatea lui poetică le-a prelucrat timp mai îndelungat. Și chiar mai mult decît atît, copilăria devine un punct de reper poetic: „Lună veche, scrijelată de amintiri, / Umbra mea luminată cu îndrăzneală. / Nu-mi mai ridic copilăros brațele să răstorn / Orbitele pe care tremuri. / Ești mai puțin ciudată acum / Scăzînd într-una pe zare. / Curg stelele mai jos de plopi cînd te apleci / Lovită de soare". Bineînțeles, imaginile adolescenței și tinereții nu vor întîrzia să se arate. Ele își fac loc încă de pe acum, poate cam prea pierdute prin desișul imaginilor, dar cu aceeași evidență a talentului. (Există un abuz de „culori", de „plopi", de „vînturi" și de „stele", nesupărător, deocamdată, dar care se cere semnalat). Dar cîte considerații într-adevăr judicioase se pot face pe marginea primelor poezii ale unui tînăr care ne-a convins de singurul lucru important, și anume că este îndreptățit să-și solicite un loc la marea sărbătoare a poeziei! Coloanele revistei îl primesc, ca niște brațe deschise, urindu-i bun venit. Iar locul lui în poezie depinde numai de pasiunea cu care va ști să ne comunice acel cîntec al vieții noastre noi, surprins numai de el, și de nimeni altul.

Mihu Dragomir

Va părăsi depărtarea. Pașii înfundați
Pe repezite ulicioare cu zgomot surd,
Îmbătrînite stele îi recunosc. Și numele
Ce-i îmbrățișezi acum același e,
Pe care, uscați de dor, plopii
Îl cheamă să se împlinte iarăși copilăresc
Pe coaja lor.

CASA

Casă străveche tăiată oblic în noapte,
Trei mălini spulberați priveghind cîte-un colț,
O scară bătrînă și amintirile călcînd pe acoperiș
Cu zvon de picioare desculțe
Lîngă umerii plopilor.
Păleau încăperile așezîndu-mă-n ușă,
Visele rătăceau în pilpîirea locului
Pînă la marginea prefului și se întorceau
Scîrțîind în ritmul podelelor.
Printr-un perete vorbeam cu vîntul,
Prin celălalt se auzeau păsările încurcîndu-se-n crengi;
Umplusem cu trupul toate încăperile,
Și cum rătăceai prin ungherele lor, copilărie,
Zbătîndu-te, încercînd să ieși.

DIN COPILĂRIE

Lună veche, scrijelată de amintiri,
Umbra mea luminată cu îndrăzneală.
Nu-mi mai ridic copilăros brațele să răstorn
Orbitele pe care tremuri.

Ești mai puțin ciudată acum
Scăzînd într-una pe zare.
Curg stele mai jos de plopi cînd te apleci
Lovită de soare.
Iarăși îmi întregesc ochii cu tine.

Tu îmi pătrunzi în copilărie,
Uite, de emoție brațele s-au lungit
Către copacul unde te coborîsem în tăieturi
Pînă aproape de mine.

LIMAN

Tărîm cu soare greu, suspendat peste ape.
cu bărci alungite prin vînt,
trăgînd în urma lor marea,
astenită de țipătul ploilor.

Pătrunde o visare în culori:
încet se retrage ziua printre cherhanale
cu agitate glasuri și zvîcnet de pești
lucitori, repetînd vibrațiile mării.

Se zbate amurgul în arbori. August
învîrte în aer calme frunze... Iar vîntul
se întoarce din larg dezvelind pe nisip
bărboasa umbră a pescarilor
ieșind din mare
spre ultimul pocnet al porților
printre care seara rotește
ultime sunete.

ILICI

Seara odaia se strîngea în jurul lămpii
și bărbați încîlciți rosteau cuvinte ciudate
despre o lume unde soarele se înclină demn
în fața drapelelor magnetice ale revoluției.
Tu, Vladimir Ilici, erai printre ele cu pași hotărîți
străbătînd fluxul mulțimii în ziua
cînd poliii pămîntului ajunseseră atît de aproape
încît oamenii puteau ajunge cu un strigăt
bucuria de pe fața celuilalt. Acum
cînd soarele se răsucește în somn printre
ultimii plopi șuierători ai copilăriei,
îmi umbli prin vise. Ești chipul
lîngă care înnoptez tîrziu printre file
cu prietenii mei arși de amurguri,
sub dorurile de aur ale toamnei
în aceste lanuri neliniștite, pînă dincolo de
orizontul cîmpiei Dobrogei.

CÎNTEC N CÎMPIA DOBROGEI

Hotar de liniște cu orizont nesfîrșit
De cînd mă rotesc prin tine
Te bănuiesc după țipătul prigoriilor
Mereu sub creștetul zării.

Am uitat verdele dulce cu brazi stîlpiați
[illegible] tata copilăriei. Soarele
s-a ascuns parcă în trup
[illegible]oldindu-mă la rătăciri.

[illegible]ori ajung cu strigăte marea,
[illegible]acii intră pînă la umeri în oglinzile ei,
urile apun neliniștile lîngă valuri
orile se pătrund de vînt și stele

[illegible]rile înnoptează mai repede decît luna.
[illegible] trece vîjîind spre limanuri.
rile zilei suspendate în holde
ură nostalgic sub bătăile brizei.

[illegible]ăcea culori am pierdut șirul cuvintelor.
vîntul înfiorat s-a oprit între ele,
fluturele acelea neliniștite pe zare mă strigă
luînd în mîini o toamnă bucuroasă de aur.

REVEDEREA CU AMEI

[illegible]spre toamnă frunzele copacilor se prelungesc
[illegible]notimpuri, mamă. Știu
[illegible]ietți, deși e tîrziu. Pălește lampa —
obosit sfidînd căderea
[illegible]gului. Pe masă,
[illegible]ate pîinea și un pahar de vin vechi, lăsat
[illegible]doară de tata. Se va deschide poarta, spulberînd
[illegible]rea vîntului. Băiatul tău
[illegible]olndul păr și rătăcite versuri în memorie

Fotografia: ION MICLEA

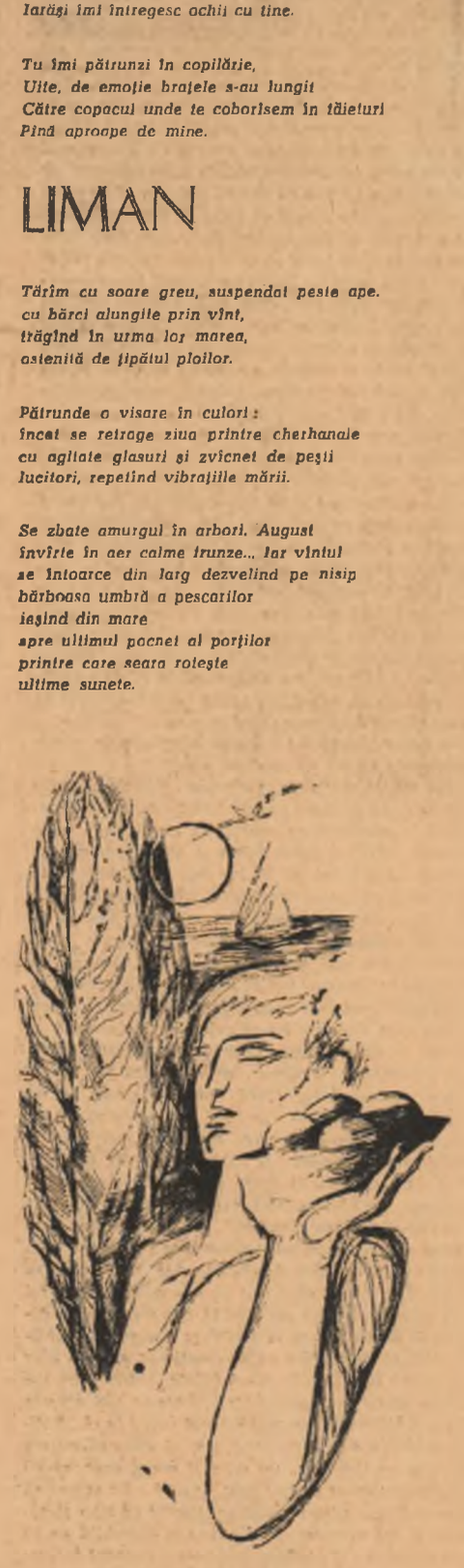

Desen de VASILE SAVONEA

Completări la un atlas literar

Existența în regiuni a unei bogate vieți literare, marcată mai ales de existența numeroșilor începători, este încă o mărturie a înfloririi talentelor, înflorire care are la bază dezvoltarea culturală a întregii țări. Prezența a noi și noi nume în presa de specialitate, provenite din tinerele condeie ce activează în cercuri literare sau debutează în ziare regionale, demonstrează încă o dată eficiența acestora în depistarea și promovarea celor mai înzestrați. Că popularizarea creațiilor artistice nu se face numai în publicațiile profilate pe această linie, ci și prin amintitele ziare, este o măsură bine venită. Pagina cultural-literară, prezentă săptămînal sau bilunar în presa cotidiană, capătă, astfel, un rol bine definit, lucrările publicate aici îmbogățind ceea ce numeam „atlasul literar" al țării. Din Onești la Reșița, din Baia Mare la Pitești, de la Galați la Oradea, se ridică sute de glasuri care au ceva de comunicat prin poezie sau proză și, răsfoind ziarele și culegerile editate acolo, te gîndești cu emoție că dintre acești începători se vor ridica mîine noi și noi scriitori.

Există o înrudire tematică între lucrările publicate în diferitele colțuri ale țării, apropiere care nu atrage însă uniformizarea lor. Iată cîteva din poeziile închinate colectivizării: Elena Mălăcioiu își cîntă „Cîntecul de colectivist" (Secera și ciocanul, 15 iunie) folosind mijloacele prozodice folclorice, exprimîndu-și simțirea într-un mod simplu, direct, specific popular, în timp ce Negoiță Marin, care preferă o viziune cosmogonică, descrie astfel „tractoarele" („Înainte" — 5 iulie): „...Stau așa de parcă ar fi / Un șir nesfîrșit de cocori / Cu aripile pe jumătate întinse... / Semnalul l-a dat explozia solară / Cu așchii de raze, scormonind întinderile. / Și prima caldă hoare / Ca prima literă dintr-un alfabet / Al anotimpurilor".

E poate mai greu să prevedem evoluția ulterioară a unor asemenea sensibilități, dar nu ne îndoim că această colaborare la ziarele regionale și îndrumarea primită în redacțiile respective sînt în măsură să înarmeze pe tînărul debutant cu încredere în forța poeziei, cu perseverență în cunoașterea vieții oamenilor muncii și a comorilor culturii.

Ceea ce însă putem cere din capătul locului acestor începători este, am putea spune, „o mai intensă combustie lirică", depășirea nivelului de compunere școlărească, evidentă uneori și în versuri care trădează oarecare sensibilitate: **„Pe roua firelor de grîu, ca-ntr-o oglindă, / Vezi mîinile țăranilor, / Ce le-au mingiiat și le-au dat viață"**. (C. Ștefuriuc — „Frumuseți", Zori noi — 6 iulie).

Șirul citatelor ar putea fi lungit; ne oprim însă aici, încercînd să sugerăm tinerilor autori necesitatea unei exigențe sporite față de sine. Unde duce lipsa de exigență se poate observa de pildă în omagiul adus „stelei roșii" de către Irimie Străut. Aici totul ne este deja cunoscut din poezii anterioare, încît vibrația cititorului rămîne minimă: **„Am șingerat, și-n luptă tovarăși au pierit / În crunta înfruntare cu noaptea / Și-mpilarea. / Dar nici o clipă stavili noi nu am ocolit. / Le-am rupt, răzbind spre soare / De ne-au închis cărarea"**. („Sub semnul stelei roșii" — „Pentru socialism" — 8 iulie a.c.).

Preocuparea unor ziare regionale, atît pentru analiza vieții cercurilor literare cît și pentru popularizarea — prin medalioane sau recenzii — a autorilor locali apăruți de pildă în colecția „Luceafărul" (Ilie Tănăsache — Galați, Radu Cîrneci — Bacău, Platon Pardău — Suceava și alții), arată că — o dată cu încurajarea prin tipărire a începătorilor — respectivele publicații își aduc contribuția în dezbaterea fenomenului literar, în reliefarea succeselor și deopotrivă în vestejirea lipsurilor care mai dăinuie în viața literară a regiunilor.

Urmărită pe o perioadă mai largă, proza — departe de a ține pasul cu poezia — oferă totuși suficient material pentru cîteva păreri. După cum s-a arătat și la Conferința pe țară a scriitorilor, fenomenul cel mai caracteristic în dezvoltarea prozei în ultima vreme este întărirea caracterului ei actual. Mai mult ca înainte și mai viu decît celelalte genuri, proza e chemată să îmbrățișeze o multitudine de aspecte ale noului din realitatea înconjurătoare. Cercetînd lucrările scriitorilor din regiuni vom observa și aici preocuparea pentru varietatea tematică, pentru realizarea artistică, pentru sondaje convingătoare în străfundul sufletului omenesc. În povestiri sau schițe se face simțită mai mult decît în poezie preocuparea aceasta de a analiza cu toată profunzimea universul moral al constructorului. Realizate ne par în acest sens povestirea lui Nicolae Murgulet **„Pod hogat"** („Viața nouă" — 28 iulie), schița lui Octavian Olinici — **„Judecata"** sau a lui Ilie Dan — **„Spre Voinești"** („Zări noi" — 6 iulie). În pofida unor deficiențe formale, care cu mai multă grijă puteau fi înlăturate, lucrările vorbesc de transformarea conștiinței omului nou, pe un ton cald, firesc, adecvat. O bună parte din bucățile de proză sînt orientate spre evocarea social-istorică. Înregistrăm ca realizate **„Ultima lecție"** a lui Nicolae Cochinescu („Secera și ciocanul" 30 iunie a.c.), **„Valerica"** de Valer Hossu („Făclia" 20 iulie) și, mai ales, **„Veste de la nea Petre"** de Mircea Enescu („Secera și ciocanul" — 13 iulie).

Reportajul a cîștigat de asemenea de partea sa numeroase tinere condeie. Legătura lor nemijlocită cu realitatea clocotitoare a vieții a dat numeroase coloane frumoase în ziarele regionale dintre care le-am remarca pe cele semnate de Lucian Zatti sau Mircea Radu Iacoban, autori care de altfel nu mai pot fi socotiți începători.

Bogăția fenomenului literar pe întreg cuprinsul patriei demonstrează încă o dată larga înflorire a talentelor, specifică epocii noastre de făurire a socialismului.

Prezența — în cele mai multe din ziarele regionale, raionale și de uzină — a paginii cultural-literare, răspunde din plin unei necesități reale, contribuind — deopotrivă, cu lucrări finisate și cu încercări promițătoare — la configurarea tabloului general al vieții noastre literare, tablou în care bogăția „izvoarelor", a „numelor noi", făgăduiește pentru mai departe „riuri" puternice.

Radica Dacea

POȘTA REDACȚIEI

Ioan Chingaru: Între un vers ca „mă-ntind în iarbă ca tăcerea" și „ascult a viselor vioară" este o mare distanță. Primul e sugestiv iar al doilea poate că a fost cîndva, demult. Numai studiul atent al poeziei marilor maeștri te va face să simți aceste distanțe. D-ta ai un vers firesc și melodios. Ar fi păcat dacă nu l-ai cultiva, neiăsînd totul în seama spontaneității.

N. Porumbăceanu: Niște clișee care au fost totdeauna decolorate: „Păsărelele plîpînde ce se-nalță înspre soare / De prin cuiburi își scot puii și-i învață ca să zboare, / Să vorbească-n a lor limbă păsărelelor străine" etc. Absolut toate versurile trimise sînt pe această linie, imposibil de acceptat.

Ilie Măduța: Unele versuri au un sunet mai plin („Sosit însă din furtună, încîlcit de fulgere, / cu fața zdrelită de grațiile ploii" etc.) dar se observă, în general, o creionare prea aproximativă a imaginilor. Sînt și expresii... inexpresive, ca „fiind tubit voi îndrăgi", sau „Cu foi de brumă mă acopăr, / ei surîzînd mă și descopăr". Poate este graba de vină, sau o anumită concepție asupra poeziei. În orice caz, am dori ca imaginile să prindă mai multă consistență.

Doina Sterescu: După lectura primei poezii am așteptat, nerăbdători, să întîlnim împlinirea unei promisiuni atît de evidente. Dar... am parcurs tot caietul fără să ne putem opri asupra unei piese în întregime realizate. Am reluat lectura. Același rezultat. Apăreau mereu versuri care te îndeamnă să spui cu glas tare: „...aici este un talent autentic!" dar, la versurile imediat următoare, nivelul scădea brusc. Poate că este vorba doar despre obișnuitele stîngăcii ale începătorilor (și nu numai ale lor) dar, totuși, efortul se cerea măcar o dată încununat de succes. Am ales această poezie de dragoste, care ni s-a părut mai conturată: „...Macul din pieptul tău / Și-a scuturat foile... / Pesemne, ploile / Au căscat un hău / Al adîncului umed. / Mîncîuna-a venit fără tunet. / Nu te cufunda, macule, / Prăpăstiile-s rele... / Nu-l înghiți, lacule. / Vînt, pune-i oprele! / Fă-l să rosească iar / Sub orazu-ngălbenit / Să-și culeagă amorțit / Petalele din tristul calvar. / În semn că l-ai dus spre trezire. / Dă un tunet și-un fulger subțire". Ar fi suficient și atît, pentru a îndreptăți așteptările. Celelalte poezii, însă, destul de multe, pe departe confirmă, pe de alta infirmă aceste calități. D-ta scrii o poezie meditativă, îmbrăcată în simboluri deseori greu de descifrat. Dacă ai scrie cu gîndul la cititor ai cîștiga, poate, mai multă putere de generalizare. Așteptăm.

Dumitru Ifrim: Sînt unele afirmații discutabile în poemul „Spațiu și timp", începînd cu prima strofă: „Timpul nu are măsură / E — un infinit... / Fără noi, oamenii, / N-ar fi sfîrșit? / Stele sînt încă necunoscute — / Una și alta fără sfîrșit. / Spațiul, prin ele l-am definit. / Dar dacă logic nu am gîndi / — Cîte din ele s-ar mai ivi?" Dar timpul are o existență obiectivă, numai măsurarea lui este subiectivă. Logica nu are nimic de a face cu apariția și dispariția stelelor (care nu pot fi „fără sfîrșit"). Iar finalul poemului („Și dorul ce mintuie sămînța și focul / Tot omul îl are. Bătu-l-ar norocul!") nu are tensiunea necesară. Tratarea unor asemenea probleme cere mai multă gravitate.

TEODOR ANDREI

NOTE DE DRUM

Teodor Andrei este un tînăr marinar din flota noastră comercială. Publicăm, în acest număr, spicuiri din caietul său de însemnări.

Istambul

O dimineață deosebită pentru acest oraș: plouă. Istambulul se vede palid după perdeaua de apă. Sîntem legați de geamandură, în radă. Azi sînt liber și la zece, cînd s-a oprit ploaia, șalupa mă duce la chei. Portul e plin de cetățeni grăbiți. Zeci de „pasagere" de cursă scurtă asigură legătura cu malul estic al strîmtorii și porturile apropiate. Tot aici acostează ferry-boat-urile unei companii particulare.

Turcii nu au figura asiatică la care mă așteptam. Fețe europene, trădînd amestec de rase, și rar, probabil muncitori veniți de pe malul celălalt, din Constantinopole, figuri la care s-ar potrivi clasicul turban. Dincolo de podul Galata străluce sc vîrfurile aurite ale Moscheii Albastre, Sf. Sofia și Sf. Paraschiva, construcții suple, elegante, care dau coloratia specifică orașului.

În mulțime, în viața Istambulul totul se desfășoară lent deși gălăgios.

În tot orașul sînt vînzători ambulanți — apă, borș, braga, limonadă — cu vase de sticlă de forma hutoiașelor de bere. Vînzare slabă. Pentru ei nu se schimbă nimic: nici azi nu s-au îmbogățit, diseară tot în mizerie se întorc.

Există aici un cartier format din două străduțe închise cu o poartă păzită de un polițist înarmat: cartierul „rău famat" al Istambulului. De dimineață pînă seara străduțele sînt animate de un du-te-vino continuu. În ușile localurilor stau femei obosite, îmbătrînite. Încearcă să-și valorifice forme distruse de viața de mizerie. Mulțimea cască gura. Rar un norocos are suma cu care se plătește „fericirea mizeriei".

Într-un colț, un scandal. Unul a încercat să nu plătească, și polițistul îi administrează 20 bastoane de cauciuc la palmă. A crezut că o să fie fericit pe gratis.

Mi se spusese că astfel de cartiere freamătă de viață, bună dispoziție, optimism. Aici erau două străduțe străbătute în ritm funebru de pași tîrșiți: morți care nici nu au trăit, colecție de trupuri dezumanizate, ochi în care nu arde nici o speranță. Și buzunare goale.

Spania

Ne-am plimbat o noapte întreagă între Cap Europa și Cap Espartel; de fapt furtuna ne împinge cu două mile înapoi la fiecare oră. Dimineața scade vîntul, ieșim în ocean și după o zi de mars ancorăm în rada San-Lucar-ului. Canalul, închis din cauza timpului nefavorabil, ne obligă să facem două zile de radă. În fine, vine pilotul și intrăm pe Guadalquivir, fluviul pe ale cărui maluri e așezată Sevilla. Am ajuns în Spania.

Sevilla mi s-a părut un parc uriaș, impresia rămîne însă valabilă numai pentru partea nord-estică a orașului, ocupată de clădiri cu nume de rezonanță istorică și de parcuri inundate de vegetația specifică climei. Impunătoare, Piața Spaniei cu palatul care o înconjoară.

Din piață se intră în parc, fără să ignorezi un canal circular populat de o flotilă miniaturală și un soi de carusel viu, realizat de măgărași, cu sau fără trăsurică, visul de o săptămînă al copiilor din Sevilla.

Un parc foarte european prin arhitectură, interesant prin ceea ce Spania i-a dat specific: alei de cale în aprilie, bolte de portocali, lămîi înfloriți și faianță — bazine, statuiete, trepte, ornamente — multă faianță, totul îngrijit, curat, bine păstrat; se pare că sevillienii iubesc și respectă parcul.

Pe un platou, un mic restaurant — două-trei duzini de mese aruncate între copaci — sugerează o scurtă întrerupere: here cu măsline murate.

Lîngă parc, o expoziție hispano-americană, anostă, nimic care să merite o atenție specială.

Orașul e plin de turiști — americani, nemți, englezi — cu mașini imense — de altfel singurele de mare capacitate din Sevilla. Spaniolii folosesc mașini de dimensiuni reduse — obligați de lipsa spațiilor de parcare și îngustimea străzilor din majoritatea mahalalelor orașului. Spun mahalale fiindcă așa se prezintă. Aproape brusc, bulevardele cu circulația pe patru rînduri se înfundă într-un labirint de străduțe care nu lasă să se strecoare mai mult de o mașină și un pieton, dar pe care totuși taxiul le străbate cu o viteză am spune necugetată.

Locatarii străduțelor de care vorbeam nu par prea încîntați de viață — aici e mizerie.

Dacă te strecori prin mulțimea care umple străzile centrale impresia e că sevillienii sînt bine îmbrăcați; dar nu-i vorba decît de protipendada orașului. La numai 200 de metri, picioarele de pe trotuar sînt încălțate cu ceva care tinde spre tenișI sau pur și simplu cu papuci de cîrpă. Mijloacele anticoncepționale sînt prohibite; e o greșeală, o eroare grosolană: trebuia interzisă întîi mizeria. Fețele flămînde ale copiilor, acum mirate, peste ani or să întrebe: de ce am venit pe lume? Pe străzi, înarmată, circulă poliția socială — falanga spaniolă. Copiii vor găsi răspunsul: dictatura franchistă e mizerie, religia — și franchiștii fac totul ca spaniolii să fie mai mult decît religioși — e tot un instrument al mizeriei.

Pe celălalt mal al fluviului este orașul nou, populat de funcționarii diferitelor firme și instituții din oraș: cîteva cinematografe și mulți vînzători ambulanți care își oferă toate fleacurile imaginabile. Dar și în dosul fațadelor proaspăt vopsite, este tot grija zilei de mîine, tot mizeria. Se vede pe fețele gospodinelor în goană după un prinz rezonabil.

...La vapor autoritățile au instalat doi polițiști, să nu „exportăm" revoluție. Revoluția se coace în toată Spania. E prea multă mizerie. E prea multă foame.

Pe cheiul Marsiliei

Eram de o zi în Marsilia. Acostați la dana elevatorului, așteptam terminarea descărcării. Europa are orașe cenușii. Marsilia e la fel, cenușie. Azi, și mai cenușie din cauza ploii.

Pe chei un individ... un oarecare al porturilor: mîinile în buzunare, gulerul ridicat, încercare descurajată de a para răceala ploii.

A venit la bord să caute de lucru. Cîteva oase, haine jerpelite, tenișI rupți în care plescăia apa. Un om? El nu spunea decît: „am fost..."

— Am fost timonier, am fost bucătar, steward, cambuzier.

— Ce ești?

— Am fost...

Un om fără prezent. Fără să spere în viitor. Un șomer ca alte milioane. Un marinar fără vapor — sînt mii. Un suedez aruncat pe cheiul francez cu mîinile în buzunare și pantofi rupți.

A fost debarcat — nu mai era nevoie de el. A primit ultimul salariu și atît. De nouă luni e șomer, doarme printre lăzi pe chei și mănîncă ce pică.

— De ce nu muncești?

— Nu sînt francez și dacă nici ei nu găsesc, eu nici atît.

Omenirea jonglează cu milioane de cai-putere apăsînd pe un buton, se zboară în Cosmos. Mont Blank-ul e străpuns. Oceanele respectă forța imensilor coloși conduși de voința omului, popoarele fac minuni și pot fabrica pîine pentru încă două omeniri iar pe cheiul ud al Marsiliei un om este în plus, un om rabdă de foame pentru că societatea „prosperității generale", „capitalismul în ascendență și plin de vitalitate" nu-i poate da de lucru.

Un om tînăr, viu, inteligent, o rotiță care se poate angrena în uriașul mecanism al progresului uman, ruginește în ploaie împărțind lăzile goale cu cîinii de pe chei.

Dacă cineva te întreabă de ce urăști capitalismul, arată-i omul de pe chei. Tot în ploaie, tot cu mîinile în buzunare: vrea să muncească, îi e foame.

veteranii șantierelor

Reportaj de DIONISIE SINCAN

O seară de vară dincolo de dealurile Ţiglinei. Construcţiile multicolore de la marginea Galaţiului primeau în plin razele apusului. În dreapta scînteiau apele Siretului. Un riu de cositor, alunecînd lenes spre albia Dunării.

L-am privit cu coada ochiului. Tîmplele îi albiseră. După culoarea părului, i-ai fi dat peste 40 de ani. Obrazul şi ochii îl arătau cam de 30. Mărunt şi îndesat, cu un început de burtă. Privea peisajul cu capul dat puţin pe spate. Îl credeam preocupat de priveliştе. Îmi simţise privirile. Şi zîmbea.

— M-am schimbat mult ?

— De ce întrebi ?

— Te uiţi la mine ca la o relicvă. Cîţi ani sînt de atunci ?

— 15 !

Fluieră încetişor, cu mirare mare.

— Repede au mai trecut... Dar şi tu ai albit... Pe ici, pe colo...

De ce să-mi ascund vîrsta ? Da, am albit şi eu. Pe ici, pe colo.

— Dar n-am făcut burtă ! — îi replic.

— Hm ! Şi eu ? Mda... Mie îmi prieşte munca fizică... Instalează-mă la un birou, şi-ai să vezi că slăbesc. Ajung o scobitoare. Mi s-a întîmplat acum doi ani... La Paroşeni... Mă avansaseră fără să le cer. N-am protestat. Mi-am zis că trebuie să trec şi prin aşa ceva. Să văd cum e. Două luni am stat la un birou, la termocentrală şi mi-a fost de ajuns. Nu era pentru mine... Pentru mine, şantierul era. N-am plecat de la Bumbeşti-Livezeni ca să ajung la un birou.

Tăcu o vreme. Am mai făcut cîţiva paşi şi am ajuns la capătul şoselei în serpentină care porneşte din şantier spre Galaţi. M-am aşezat pe marginea ei, cu picioarele în şanţ. Şi am aprins ţigara.

— Era primăvară atunci... — zise el. Şi eram aproape nişte copilandri...

Da, eram nişte copilandri. Unii dintre noi.

Primăvara aceea adusese zile cu vînt şi ploaie. Nori negri se rostogoleau peste Paring, îşi scuturau brîiele lichide, înecînd totul în apă. Jiul crescuse mare şi trupul lui se zvîrcolea nebun printre stînci, căutîndu-şi disperat drum spre Dunăre. Paringul îl stringea în cleştele lui de granit, zugrumîndu-l, făcîndu-l să spumege de furie. Primele brigăzi de tineret intrau pe defileu pe la Livezeni şi pe la Bumbeşti. Lungi coloane se strecurau de-a lungul şoselei, înghiţite de masivul întunecat. O dată cu aceste coloane omeneşti, sosea, în autocamioane şi căruţe, lemnăria pentru noile cantonamente...

— De cîte ori particip la deschiderea unui şantier — spune el — îmi amintesc de Bumbeşti-Livezeni... de început.

Aşadar, la început, pe Valea Jiului s-au auzit pentru prima oară glasul teslelor şi scîrţîitul fierăstraielor. Brigăzile care soseau, dădeau o mînă de ajutor la construirea propriului lor adăpost. La Şoimii au fost îngropate în stîncă kilograme de dinamită. Li s-au dat foc şi stîncile au sărit în aer. Locul a fost apoi curăţat şi după aceea s-au bătut primii stîlpi ai barăcilor. La Păiuş, brigadierii au ridicat cantonamentul între stîlpii unui viaduct... La Pietrele Albe a fost ocupat un platou, la cîteva sute de metri înălţime deasupra Jiului. Dulgherii şi brigadierii au ridicat acolo barăcile. În acest răstimp, prin punctele Bumbeşti şi Livezeni, intrau în defileu alte şi alte brigăzi. Judeţenele organizaţiilor de tineret Iaşi, Constanţa, Cluj, Craiova, Galaţi, trimiteau către acest colţ de ţară tot mai mulţi tineri. Ca nişte rîuri mici, căutîndu-şi calea, aceste coloane venind din toate părţile, se uneau într-o singură coloană, uriaşă, asemenea unui fluviu. Şi coloana aceasta se repezi dintr-odată asupra Paringului, luîndu-l cu asalt.

Au trecut de atunci 15 ani. Pe Valea Jiului e linişte. Doar rîul negru, zgomotos, mereu mînios, îşi croieşte drum năvalnic spre pămînturile Olteniei. Trec trenuri în goană din amîndouă părţile. Călătorii stau strînşi la ferestre şi privesc pereţii stîncoşi ai defileului. Privesc în tăcere, admirînd peisajul de o frumuseţe sălbatecă. Şi trenul goneşte din tunel în tunel, bubuie peste viaductele înalte, elegante, lasă în urmă staţiile micuţe, durate din piatră vînătă, înfipte pe colţuri de stîncă deasupra prăpăstiilor. În adîncul acestor prăpăstii se zbate şi mugeşte Jiul negru de praf de cărbune. Apele lui ar putea povesti cîte s-au petrecut pe valea aceasta în anul 1948. Ar putea povesti cum au fost sfredeliţi munţii, cum au fost aruncate în aer stîncile, cum s-a tăiat în granitul vînăt terasamentul acestei căi ferate. Ar putea povesti, zile şi nopţi întregi, despre tinerii care au muncit aici cu un entuziasm şi o forţă nemaiîntîlnite pînă atunci. Freamătul marii bătălii a brigadierilor voluntari din 1948, s-a mutat pe alte locuri. Cîntecele de atunci au zburat ca nişte cîntece măiastre în alte colţuri ale ţării. Aripile lor au căpătat vigoare mai mare.

— Îţi mai aminteşti lozinca noastră de atunci ?

— Au fost mai multe...

— Cea mai dragă ! „Cu Partidul nostru-n frunte / Spargem munte după munte". Am auzit-o rostită de un grup de tineri aici pe şantierul combinatului, într-o zi. Ei n-au apucat şantierele de atunci, erau nişte ţînci.

Pe şantierul din Paring şi pe cel de la Salva-Vişeu, a fost lansată pentru prima oară lozinca aceasta.

— Am auzit-o şi eu pe şantierul de la Bicaz. Era într-o seară de februarie, la Steiarul.

De-abia sosisem acolo. De la şantier venea spre cantonament o brigadă care ieşise din schimb. Zeci de glasuri scandau aceeaşi lozincă :

Cu Partidul nostru-n frunte
Spargem munte după munte.

Priveam coloana care ne trecea prin faţă. Ultimul brigadier şchiopăta. Într-un picior avea un bocanc, în celălalt un papuc de tenis. Potrivit de stat, slăbuţ, cu o claie de păr roşu, rebel căzîndu-i pe fruntea înaltă. La subţioară o carte. Se străduia să ţină pasul cu ceilalţi şi nu prea îi reuşea... Un tînăr din comandament fluieră cu mirare şi cu ciudă. Îl strigă de vreo trei ori, de fiecare dată mai tare.

— Dumitre ! Măi, Dumitre ! Dumitreee !

În sfîrşit, întoarse capul.

— Ce vrei ?

— Vino încoace !

S-a apropiat, cît putea de ţanţoş.

— Iar ai fugit din infirmerie... De ce ? Tu nu vezi că de-abia mergi ? Cum de te-au lăsat să ieşi pe şantier ?

— Cine ? Eu ? Eu de-abia merg ? Ia uite aici !

Se depărtă puţin şi se întoarse. Căuta să bată pasul voinicesc. În acelaşi timp cînta : „Un kilometru pi jos / Toşeşte, toşeşte, / doi kilometri pi jos / Toşeşte tăipili !"

— Ai văzut ? Am şi făcut doi kilometri !

Am izbucnit în rîs. Şi cel din comandament a rîs.

— Mă, tu ai să ajungi actor, mă !

Dumitru s-a înclinat ceremonios, ca în faţa unui public numeros.

— Parcă a fost profet tînărul din comandament. Dumitru acela a ajuns actor, şi încă unul care promite foarte mult. Dumitru F. a fost brigadier la hidrocentrala de la Bicaz.

S-a întunecat aici pe marginea dealurilor din faţa Ţiglinei. Ne-am ridicat amîndoi şi ne-am întors cu faţa spre şantier. Fulgerau aparatele de sudură la montajul halelor. Se roteau peste platou farurile autobasculantelor. Se auzea scrîşnetul unui excavator. Muşca din lutul dealului la o fundaţie. Brusc s-au aprins toate luminile împrăştiate pe şantier.

Am pornit agale spre staţia de autobuze.

— Mergem la Ţiglina ?

— Mergem !

Acest fost brigadier de la Bumbeşti-Livezeni, are acum în Ţiglina un apartament cu trei camere. Locuieşte acolo cu familia lui. Soţia şi doi copii. De la Bumbeşti, s-a întors la Sibiu, locul lui de baştină. Cu calificarea pe care o căpătase pe şantierul din Paring, a fost angajat la uzina electrică. N-a stat mult acolo. A trecut la Paroşeni, la construcţia Termocentralei. La început ca săpător, mai apoi ca mecanic, iar după terminarea construcţiei, a rămas pe loc ca muncitor electrician. Acolo a fost primit în rîndurile membrilor de partid. Problemele de electricitate îl străgeau îndeosebi. La început a studiat singur. Mai apoi, ajutat de tinerii ingineri ai termocentralei. Curînd a fost trimis la Bucureşti, la o şcoală specială.

— Am terminat şcoala — mărturisea el — dar, crede-mă, că nu mă mulţumea. Şi m-am apucat să-mi completez studiile. Mai ţineam legătura cu mulţi dintre cei care-mi fuseseră tovarăşi la şantierul din Paring. Unii dintre ei trecuseră pe alte şantiere. Se mutau de colo colo, construind mereu. Îmi scriau despre tot ce făceau. Unii ridicaseră Oraşul Victoria şi lucrau la Oraşul Oneşti, alţii terminaseră Hidrocentrala de la Bicaz şi se pregăteau să treacă în jos spre Galaţi... Numai eu stăteam pe loc, la Paroşeni. Îmi devenise dragă termocentrala. Doar o construisem şi eu.

— Participaseşi şi la construirea căii ferate de pe Jiu. Şi după terminarea ei n-ai rămas acolo.

— Aşa este, dar de data aceasta nu ştiu ce se întîmplase cu mine. M-am şi însurat, au apărut şi cei doi copii ai mei... Aş fi vrut să merg pe alte şantiere, dar mă gîndeam la ei, la nevastă... Mutatul dintr-un loc în altul presupune o mulţime de angarale, bagaje, gospodărie. Nu îndrăzneam să deschid vorba. Devenisem oarecum sedentar. Mai ales că, pentru ca să-mi vină în ajutor, — mă pregăteam să-mi dau examenele la învăţămîntul de Stat — direcţia mă mutase într-un birou. Am stat acolo la birou cîteva luni. Pînă la concediul de odihnă. Cum am luat concediul...

Cum a luat concediul, n-a mai rezistat. A „convocat" o consfătuire de familie. El, nevasta şi copiii. Au hotărît să ia un bilet de tren în circuit, să viziteze toată ţara. Drumul a fost în aşa fel întocmit încît itinerariul să atingă şi muntele şi marea. Au pornit la drum. Au văzut valea Jiului, au poposit în Bucureşti, au trecut la Constanţa şi au urcat spre Deltă. La Tulcea şi-au amintit că soţia lui are un frate inginer la Galaţi. Şi-au amintit ? Se pare că intenţionat şi-a adus familia pînă în preajma Galaţilor.

S-au întîlnit cu acel inginer. Au locuit la el cîteva zile. Au vizitat oraşul, noile construcţii, au poposit pe platoul pe care urma să se ridice noul combinat siderurgic.

— Ştefane, aici ar trebui să ne mutăm noi ! — i-a zis nevasta, privindu-l semnificativ.

Atunci a descoperit el că nevasta îl ghicise, că de fapt era de acord cu el.

Nu şi-a mai dus familia la Paroşeni. S-a întors singur de şi-a făcut lichidarea, şi-a luat transferul şi s-a întors la Galaţi. De atunci e aici. A pornit-o ca pe orice alt şantier. De la săpături. La început şantierul n-avea nevoie decît de săpători. N-a vrut să aştepte cîteva luni. La fel cum n-au vrut să aştepte

BEIU ANGHELUŢĂ CORINA:
„Spre noi construcţii" (fragment)

mulţi alţii care veneau de pe şantierul de la Bicaz unde lucrările se sfîrşiseră. Unii încercau să-şi rezerve locurile prin poştă. Direcţia şantierului primea şi scrisori colective : „Sîntem un grup de fierari-betonişti. Vrem să ridicăm şi combinatul de la Galaţi. Ne primiţi ?"

Maistrul electrician de la Paroşeni urma să se ocupe de un grup de excavatoare. Pînă atunci se ocupa de săpături mai mărunte. Apoi a trecut la excavatoare. De la excavatoare la probleme de montaj. Aşa a văzut crescînd din pămînt scheletul primelor hale.

— Eu sînt cu cortul în spinare. Cînd o să termin, o să trec pe alt şantier. Acum ştiu că şi nevastă-mea va fi de acord.

— Mai sînt din ăştia „cu cortul" ?

— Oho ! Destui. Pînă şi şeful sectorului meu, un inginer tînăr.

— A fost în Paring ?

— N-a avut cînd. E tînăr de tot. De trei ani ieşit din Institutul de construcţii de la Iaşi. Şi el şi nevasta. Tot inginer şi ea.

— Îţi mai aminteşti de Barosul ? — întrebă deodată maistrul electrician.

— Barosul ? Cum să nu ! Vrei veşti de la el ?

S-a întors spre mine cu tot corpul. În mişcarea lui bruscă era şi surprindere, şi mirare, şi aşteptare. L-am înţeles. Şi iată de ce.

Pe şoseaua care urcă de la Bumbeşti spre Petroşani, a apărut într-o zi cel căruia aveau să-i spună cu toţii Barosul. Era înalt, cu umerii largi, cu braţele puternice. Aducea cu un atlet de circ. Purta un maieu murdar, o pereche de pantaloni de doc şi în picioare sandale. S-a dus drept la organizaţia U.T.M. a sectorului şi a întrebat de secretar.

— Eu vin din puşcărie — i-a spus el secretarului care rămăsese trăznit. Am furat. Am acasă o mamă şi şapte fraţi. Pînă cînd i-am văzut săltaţi din nevoi, am furat. Apoi m-am învăţat aşa şi iată unde am ajuns. M-am săturat. Vreau să muncesc.

Secretarul l-a privit atent şi ginditor.

— Noi avem nevoie de oameni cinstiţi aici — a zis el, sovăitor.

Barosul s-a făcut stacojiu. Ochii i-au sclipit ca două tăişuri de cuţit.

— Am venit să muncesc, nu să fur ! Primiţi-ma între voi şi încercaţi-mă.

L-au primit şi l-au încercat. Barosul s-a aşternut pe treabă. Brigadierii îl priveau cu teamă şi cu neîncredere. Cînd s-au produs nişte furturi în barăci, nimeni nu i-a mai vorbit. Barosul încercă să stea de vorbă cu tovarăşii lui de muncă, să le explice, dar toţi îi întorceau spatele. Se ducea amărît la singurul lui prieten, bucătarul mut al şantierului şi i se spovedea.

Dar acesta nu-l putea ajuta cu nimic. Agita doar poloniculuriaş, ameninţînd un duşman nevăzut.

Tot în perioada aceea dispărură cîteva kilograme de dinamită. Faptul era foarte grav şi Barosul fu luat la rost. Nu se dezvinovăţea. Nu avea cum.

— Ştiu că sînt socotit hoţ... — spunea el, întunecat la faţă — şi nu se poate să nu mă bănuiţi pe mine. Lăsaţi-mi însă timp o săptămînă, şi-am să-i descopăr eu pe făptaşi. N-am furat nici un capăt de aţă !

Îl lăsară încă o săptămînă, dar îl supravegheară îndeaproape. La sfîrşitul săptămînii, într-o seară, apăru Barosul pe şosea, ducînd, legaţi de o frînghie, doi bărbaţi. Alături de Barosul mergea, ţinînd polonicul pe umăr ca pe o armă, mutul de la bucătărie. Cei doi bărbaţi nu mai fuseseră văzuţi pe-acolo niciodată. Brigadierii făcură cerc în jurul lor.

— Ce ai cu ei, Barosule ? — îl întrebau.

— Să arate, frate, unde este dinamita — spunea Barosul. I-am auzit vorbind într-o colibă lîngă schit că au îngropat dinamita sub barăci. S-o scoată, mama lor. Lucrurile furate din barăci sînt în coliba lor. Să le luaţi de acolo. Dacă nu era mutu', nu-i mai prindeam eu p-ăştia...

Mutul îşi agita polonicul. Cei doi se feriră speriaţi.

— Unde-i dinamita, mă ?

Necunoscuţii arătară la temelia cantonamentului de la Şoimii. Fură siliţi s-o scoată singuri. Mai tîrziu se dovedi că cei doi fuseseră ofiţeri de jandarmi. Dinamita pe care o îngropaseră, trebuia să explodeze a doua zi în zori.

A doua zi era 23 august 1948.

Barosul fu purtat în triumf prin tot sectorul. La focul de tabără care a strîns în jurul lui toată brigada, trebui să povestească cum s-au petrecut toate. Peste cîteva zile fură arestaţi încă doi sabotori. Se travestiseră în călugări. Aveau revolvere şi aparate de fotografiat. În buzunare, apeluri scrise la maşină. Îndemnau brigadierii să părăsească şantierul, spunînd că munca lor e zadarnică. Va începe războiul şi totul va fi de prisos.

— Barosul ? Unde e Barosul ?

— Astăzi, Barosul este un maistru mecanic preţuit într-o uzină din Ploieşti.

Tot drumul ne-am gîndit la destinul acestui fost brigadier. Trecutul lui nu ne mai interesează. Nici el nu vrea să-şi mai amintească şi nici noi n-o să i-l mai amintim. Pentru tovarăşii săi de muncă porecla de Barosu nu le spune nimic. El şi-a cîştigat acest drept prin muncă cinstită.

— Îţi aminteşti că în vara lui '48, am fost trimis în schimb de experienţă la Salva-Vişeu ?

Îmi amintesc.

— Am cunoscut acolo un băieţandru. Mi-a rămas în amintire pentru că mult s-au chinuit cu el brigadierii să-l dea pe brazdă. Era un nedisciplinat. După terminarea construcţiei n-am mai auzit de el. Lunile trecute mă plimbam prin port, la Galaţi. La chei, un cargou. „Brăila". Acostase după o cursă lungă în mările nordice. Vasul avea nevoie de o revizie. În timpul staţionării, instalaţi pe o schelă suspendată lîngă etrava vasului, doi marinari vopseau bordajul. Erau îmbrăcaţi în salopetele de punte. Am stat şi am privit la ei o vreme. Apoi am dat să plec.

— Nea Fănică ! — mă strigă unul dintre ei.

M-am oprit surprins. Nu cunoscusem în viaţa mea un marinar. Mă întrebam de unde naiba m-o fi cunoscînd.

— Ce faci, bre ? Pleci aşa, nici bună ziua, nici nimic ?

A sărit de pe schelă pe chei şi s-a apropiat de mine ştergîndu-şi palmele de salopetă.

— M-ai uitat...

L-am privit îndelung, în tăcere. Şi, încet-încet s-a refăcut în mintea mea chipul acelui băieţandru sălbatec de la Salva Vişeu.

— Ionaş ! — am strigat şi l-am strîns la piept.

Nu s-a schimbat prea mult. În felul cum a sărit de pe schelă cu ajutorul unei frînghii, am descoperit o imagine asemănătoare fixată cu 15 ani în urmă în amintire, la Salva, cînd Ionaş construia tunele legat de mijloc cu centura de siguranţă. Pe atunci nici nu-i trecea prin cap că va ajunge marinar. Nu văzuse nici marea...

Am poposit amîndoi pe cheiul Galaţiului, pe o bancă, lîngă marile cargouri maritime. Şi am refăcut amîndoi destinul acelui băieţandru care a trecut munţii de la Suceava şi a fost primit brigadier la Salva-Vişeu. Poate că era cel mai tînăr constructor de la Salva. Cam certăreţ din fire, cam anarhic, plin de contradicţii şi de toane. Tovarăşii săi de muncă, utemiştii l-au luat în grijă, propunîndu-şi să scoată din Ion Munteanu un bun muncitor şi, în primul rînd, un utemist fruntaş. Şi le-a reuşit. A prins drag de învăţătură şi, încă de atunci, şi-a propus solemn să ajungă un om şi jumătate. Poate că, amintind, acum după 15 ani, de această hotărîre a lui, ea să ni se pară plină de naivitate. Zecile de mii de tineri care au lucrat în brigăzile de muncă voluntară pe şantierele naţionale de la Bumbeşti-Livezeni şi Salva-Vişeu, ştiu ce a însemnat această perioadă din viaţa lor. Mulţi dintre ei sînt astăzi constructori de nădejde ai noii noastre societăţi, muncitori fruntaşi în fabrici şi uzine, maiştri oţelari, conducători de întreprinderi socialiste. Ei, care de-abia ştiau să se iscălească, care nu văzuseră cum arată un pikhamer sau un excavator. Şantierul le-a fost şcoală, organizaţia U.T.M. un educator iscusit. Ion Munteanu este unul dintre aceşti foşti brigadieri care, după terminarea construcţiei căii ferate, printr-o muncă susţinută, ajutat de organizaţie, a reuşit să termine şi şcoala medie şi să se înscrie la o şcoală navală. După absolvirea şcolii s-a îmbarcat pe unul din pescadoarele flotei de pescuit maritim. Acolo l-a cunoscut pe comunistul Sava Ion. Din cînd în cînd, mai răbufneau la el unele din năravurile trecute. Sava îi atrăgea atenţia : „Băiete, să ştii că nu aşa arată un marinar. Cine ţi-a spus altfel, a greşit. Disciplina şi puterea de a recunoaşte că ai greşit şi de a te îndrepta — sînt calităţile unui bun marinar. În meseria noastră vin unele momente de încercare la care te pune marea şi din care nu ieşi teafăr dacă nu eşti un om şi jumătate"! Sfatul primit l-a reţinut. Şi-a dat seama că a fi un om şi jumătate implică multă muncă, multă voinţă şi şi-a luat ca exemplu de urmat în viaţă caracterele comuniştilor din flotă pe care-i cunoştea el.

Într-o dimineaţă, cu vreo doi ani în urmă, Munteanu Ion, cu o valiză în mînă, intra în port la Constanţa. La intrare s-a întîlnit cu vechiul său prieten, comunistul Ion Sava, care-i fusese superior în flota pescărească.

— Încotro, tovarăşe Sava, — l-a întrebat.

— La vas ! — i-a răspuns acesta. M-am îmbarcat pe un cargou.

— Şi eu. Am fost propus pentru flota maritimă comerciată.

— Mă bucur, — i-a răspuns Sava, zîmbind într-un fel anumit.

Pentru el, numirea lui Munteanu pe un cargou nu era o noutate. Propunerea se pare că-i aparţinuse. Spera că n-a greşit formulînd-o. Tînărul marinar devenise un om în care se putea avea toată încrederea.

Am pornit împreună pe chei şi, la scara vasului, Munteanu a descoperit că Sava este îmbarcat pe acelaşi cargou, pe „Brăila". Cu o mică deosebire. Munteau era ofiţer III, iar Sava simplu marinar. Comentariile nu-şi mai aveau rostul. A înţeles că dacă a ajuns cadru de comandă: îşi datorează locul şi muncii lui cinstite, dar şi ajutorului pe care l-a primit la vreme din partea comuniştilor.

Alunecau pe Dunăre spre Sulina mai multe vase maritime. Le urmăream cu privirile, tăcuţi, căutînd să ghicim ce drumuri vor urma, la care cheiuri vor poposi peste zile şi zile de navigare, pe spinarea mărilor.

Într-un tîrziu maistrul şi-a mai amintit de doi tovarăşi de muncă pe şantierul din Paring. Povestea lor e cam tristă. Şi-a amintit de ea povestindu-mi despre un tînăr excavatorist pe care l-a calificat el la locul de muncă. Excavatoristul acesta s-a dovedit, după cum spunea maistrul, „o minune tehnică în toată puterea cuvîntului". Făptuise o inovaţie interesantă, surprinzătoare prin soluţia simplă propusă.

— Un băiat de viitor, cu idei îndrăzneţe. La fel cum era Rahov la Bumbeşti.

Rahov ? Da, şi acela avusese o minte ascuţită.

Aşa ne-am amintit de el şi de Fluture Constantin. Rahov — un lipovean tînăr din deltă şi Fluture — un argat fugit din ograda chiaburului pe şantierul din Paring.

Mihai Rahov şi Fluture Constantin renunţaseră la întoarcerea acasă cînd li s-a terminat stagiul şi au rămas pe şantier. Fură trecuţi într-o brigadă la Pietrele Albe. Aici îl cunoscură pe Moldovan Ion, ţăran sărac din Ardeal, cu care se împrieteniră. Li se spunea „Cei trei nedespărţiţi".

Peste cîteva zile, Mihai Rahov, Fluture Constantin, Moldovan Ion şi brigadierul Ion Popa lucrau la un zid de sprijin la Pietrele Albe. Deasupra, cocoţat pe o stîncă, duduia un concasor. Jiul lărmuia în vale, concasorul urla pe stîncă. Trepida stînca o dată cu concasorul. Pietrişul curgea — şuvoie subţiri — în albia rîului. Cei patru lucrau în tăcere în vale. Brigadierii loveau cu furie în bolovanii negri, duri, aruncaţi claie peste grămadă acum cîteva sute de mii de ani. Concasorul duduia, pietrişul curgea la vale... Stînca dădea glas... „Glasul stîncii"... S-ar fi cuvenit să fugă brigadierii. Muntele se clătina obosit sub muşcăturile pikhamerelor. Pîrîiaşul de pietriş era primul şi ultimul semnal. Nu l-a văzut şi nu l-a auzit nimeni.

Muntele se prăvăli pe-o parte cu concasor cu tot.

Şi n-au mai fost pe lumea asta Mihai Rahov, Fluture Constantin, Moldovan Ion şi Popa Ion. Nici un strigăt, nici un geamăt, nici un oftat...

Din toate părţile s-au strîns brigadierii lîngă stînca vrăjmaşă. În tăcerea din jur clocotea durerea ascunsă şi era mai grozavă, mai teribilă decît un hohot de plîns. Într-un tîrziu, comandantul şantierului s-a urcat pe un bolovan, ca să poată cuprinde toată mulţimea. Mii de ochi s-au întors către el.

— Jurăm, tovarăşi, că nu vom pleca de aici pînă cînd n-o să terminăm linia !

— Jurăm ! strigară miile de tineri.

Un artificier viri în sînul stîncii un pachet de dinamită, îi dădu foc şi stînca ţîşni în aer, vijîind. Căzu în apa Jiului numai ţăndări. Explozia aceasta a fost ca un ultim omagiu adus celor căzuţi.

În cimitirul din curtea bisericii Iscroni, cei patru brigadieri, veniţi din patru colţuri de ţară, dorm liniştiţi.

Alături, muntele de la Pietrele Albe a fost învins.

Asemenea oameni nu pot fi uitaţi.

Pe şantierele de construcţie exemplul acelor brigadieri care la Bumbeşti-Livezeni sau la Salva Vişeu, au construit cu entuziasm la chemarea Partidului, în condiţii mult mai grele, două căi ferate, este astăzi viu, plin de semnificaţii. Voi, cei care citiţi acum aceste rînduri, trebuie să mai ştiţi şi despre glasul locomotivei care cobora dinspre Livezeni spre Bumbeşti, glasul care în fiecare zi era un mijloc nemaiîntrebuinţat de control pentru a afla cît s-a mai lucrat, cît mai este pînă la sfîrşitul lucrărilor. Şi apoi momentul în care explozile dinamitei au tăcut şi tîrnăcopul a fost schimbat cu cheia de montat linia. În momentul acela, Paringul era învins. Apoi, emoţia cu care erau ascultate comunicările telefonice. Locomotiva cobora mereu înspre Bumbeşti, trăgînd trenul de control. În receptor se auzeau anunţate locurile pe unde trecea trenul.

— Murga Mare, bine !

— Tunel Noroaie, bine !

— Borzii Vineţi, bine !

— Lunca Mare, bine !

— Pietrele Albe, bine !

— Bumbeşti, bine !

Trenul întesat cu brigadieri trecea din gară în gară, fluierînd prelung. Ecourile lui erau urmărite pe tot traseul. În toată ţara aceste ecouri erau ascultate. În acea zi, la cele 607 gazete de perete, apăreau ultimile articole care anunţau celor 28.000 de brigadieri victoria : „Am izbîndit în cîteva luni să construim ce n-a construit burghezia în douăzeci de ani ! Predăm linia înainte de termenul fixat, pentru 7 noiembrie" !

Acesta e adevărul. În 7 luni s-a construit ce n-a putut construi burghezia în douăzeci de ani. Astăzi acele articole mai trebuiesc completate : în şapte luni s-a construit şi o şcoală uriaşă de educaţie a tineretului în spiritul ideilor socialismului. Această şcoală uriaşă, creată în focul luptei pentru o viaţă mai bună, dă şi astăzi promoţii noi de tineri, constructori de pe numeroasele şantiere ale ţării, luptători de frunte pentru desăvîrşirea construcţiei socialiste în ţara noastră.

SCRISORI DE LA UN MAŞINIST

(III)

Stimate tovarăşe redactor,

Aţi putea înţelege din primele mele scrisori că n-am văzut decît lipsurile din teatru, că sînt un om pus, în general, pe critică. Tovarăşii mei de muncă ştiu însă că sînt întotdeauna printre primii care apreciază succesele teatrului nostru, că mă bucur nu numai de realizările noastre, ci şi de realizările altor teatre, ale dramaturgilor, regizorilor, actorilor şi scenografilor.

Mă bucur că, în ciuda greutăţilor unui gen care cere foarte multe eforturi şi multă pricepere, dramaturgii noştri, unii chiar de la prima lor piesă (Sergiu Fărcăşan, Eugen Barbu, Ionel Hristea, Nicuţă Tănase, Andi Andries

ş. a.), s-au înfăţişat spectatorilor cu lucrări interesante, dovedind nu numai cunoaşterea problemelor de viaţă despre care au scris dar, de cele mai multe ori, meşteşugul construcţiei dramatice, al replicii de teatru (pe scenă nu poţi să spui orice şi oricum), al caracterizării personajelor. Ce mi-a plăcut, bunăoară, în piesa lui Fărcăşanu este personajul principal, Pavel Proca, un om activ, energic, adînc pătruns de răspunderea calităţii sale de comunist. Oamenii tineri entuziaşti din piesa lui Nicuţă Tănase sfîrşesc prin a ne cuceri simpatia. Aş dori ca în toate piesele personajul comunist să acţioneze — aşa cum acţionează în viaţă — ca un adevărat om înaintat al vremii noastre. Sînt şi alte piese care, desigur nu fără unele cusururi semnalate judicios de cronicile dramatice, oferă şi scene vii, convingătoare, propun profiluri de oameni reprezentativi pentru zilele noastre.

Să nu fie cu supărare, însă frumuseţea şi sensurile complexe ale proceselor de viaţă din epoca noastră cer dramaturgilor eforturi sporite în a le zugrăvi cu măiestria pe care le merită.

În viaţa de toate zilele noi vedem lupta pe care o duc comuniştii pentru generalizarea noii conştiinţe, pentru instaurarea modului nou de a trăi şi munci.

Unii tovarăşi critici de teatru s-au ridicat împotriva faptului că în anumite piese mai apar personaje mic-burgheze, cu preocupări individualiste, meschine. Eu zic că nu aici stă greşeala. La urma urmei, cum să combaţi, cum să lupţi contra spiritului mic burghez, contra rămăşiţelor individualiste, a egoismului, dacă nu prezinţi aceste defecte pe scenă, dacă nu le demaşti în faţa spectatorilor? Aşa că, după părerea mea, greşeala nu-i să arăţi că există astfel de rămăşiţe dăunătoare în conştiinţa unor oameni, care n-au rupt-o încă definitiv cu trecutul; greşeala e (aşa se întîmplă în unele piese) să-i laşi să se zbată singuri, să se răfuiască „pe dinăuntru" cu propria lor conştiinţă, ca la urmă să aduci un tovarăş înaintat care nu face decît să omologheze performanţele obţinute în lupta pentru victoria noului sau ridică o baghetă magică şi toate neajunsurile se spulberă în vînt.

Cred că este mai interesant (aşa cum s-a şi realizat în unele piese care au avut ecouri în conştiinţa spectatorilor) să aflăm cum luptă un colectiv comunist pentru triumful principiilor comuniste, cum luptă un personaj comunist pentru aceste principii. Şi cîte probleme sînt în viaţă care îi pot determina pe dramaturgi să-i prezinte *în plină acţiune* pe eroii reprezentativi ai vremii noastre! Dacă mă gîndesc bine, chiar şi în teatrul nostru există o serie întreagă de situaţii care ar putea fi tratate într-o piesă. Pentru că şi la noi se dă o luptă necontenită între nou şi vechi, iar comuniştii din teatru participă cu toată fiinţa lor la această luptă: îi văd cum caută, cum se frămîntă pentru întregul colectiv, sacrificîndu-şi multe din orele lor libere, ocupîndu-se cu dragoste de ceilalţi, ajutîndu-i să-şi însuşească principiile de viaţă comuniste.

Şi pentrucă am adus vorba despre teatre, nu pot să nu amintesc faptul că, în stagiunea care a trecut, au fost destule spectacole de succes care au adeverit că avem o mişcare teatrală demnă de toată lauda, în plină dezvoltare, însufleţită de căutări creatoare, de dorinţa de a răspunde la un nivel înalt cerinţelor publicului nou. Am urmărit mai ales dezvoltarea tinerilor, regizori şi actori, şi mi-am dat seama că ne putem bizui pe o generaţie tînără, activă şi talentată, din rîndul căreia s-au impus de pe acum cîteva personalităţi creatoare, cum îţi place lui V. să spună.

E foarte plăcut să afli că un regizor tînăr, care n-a reuşit pînă acum să dea decît spectacole obişnuite (cronicarii zic „mediocre"), a obţinut un adevărat succes montînd o piesă clasică românească, deşi la un alt teatru decît cel unde lucrează. Mă gîndeam, spunînd asta, la Sanda Manu, care a pus în scenă piesa lui Alecsandri „Chiriţa în provincie" la Teatrul Tineretului, realizînd un spectacol foarte viu şi antrenant. Mi-a plăcut, deasemeni, spectacolul lui Radu Penciulescu la Teatrul de Comedie cu pesa „Casa inimilor sfărîmate" de Bernard Shaw şi al lui D. Esrig, tot la Comedie, cu „Umbra". Mihai Dimiu, prea puţin activ în această stagiune, a creat totuşi un frumos spectacol cu piesa lui Karvas „Antigona şi ceilalţi". Lucian Giurchescu a trecut de la Brecht („Cercul de cretă caucazian") la Shakespeare („Comedia erorilor") şi de la un teatru (Naţional) la altul („Lucia Sturdza Bulandra") fără să-şi dezmintă talentul. Celălalt Lucian (Pintilie) s-a arătat foarte îndrăznet montînd „Cezar şi Cleopatra" dar nu întotdeauna şi curajos în îndrumarea interpreţilor. Aştept ca Horea Popescu, după un film nu prea reuşit, să se întoarcă la scenă unde ne-a obişnuit numai cu spectacole bune dacă nu chiar excepţionale. Spectacolul cu „Vizita bătrînei doamne", pe care Dinu Cernescu l-a pus la Teatrul din Braşov, nu e rău în sine, dar prea seamănă cu cel de la Naţional. Dacă mai aflaţi ceva de un regizor pe care îl preţuiesc foarte mult, pe nume Vlad Mugur, vă rog să-mi comunicaţi şi mie. I-am pierdut urma...

Actorii tineri au fost şi ei, de cele mai multe ori, la înălţime: George Constantin în „Steaua Polară" şi „Unchiul Vania" (nu însă şi în „Prima zi de libertate"), Gheorghe Dinică şi Eliza Ploeşteanu în „Umbra", Marin Moraru şi Magda Popovici în „Chiriţa în provincie", Paul Ioachim şi Ion Vilcu în „Antigona şi ceilalţi", Silvia Popovici în foarte multele (chiar prea multele) spectacole în care a fost distribuită, Gh. Popovici Poenaru în cele cîteva roluri mărunte care i se încredinţează, Petre Gheorghiu şi Gh. Ghiţulescu în „Cezar şi Cleopatra", (acesta din urmă şi în alte piese unde îl dublează pe Liviu Ciulei), Octavian Cotescu şi Nastasia Şova în „O singură viaţă" etc.

Dacă lista asta de actori nu seamănă cu o cronică dramatică (partea care se referă la spectacol) să nu-mi spuneţi mie.

I. ALMĂŞANU
maşinist

p. conf. Dumitru Solomon

Spectacole - Arte

PE PLATOUL DE FILMARE

Se spune că intenţiile creatorilor pot fi redate exact de un film doar dacă înainte de a ajunge pe platou imaginile sînt calculate milimetru cu milimetru. Tot aşa, planificarea — calculul producţiei cinematografice —, după cum şi ritmul chiar larg, dacă este în balans de pendulă, nu pot fi decît folositoare celei de „a şaptea arte". Cu condiţia ca fiecare balans să aducă cu sine ceva, să dea timpului şi spectatorilor filmele acelea reuşite atît de mult aşteptate.

Nu sîntem dintre aceia ce-şi fac iluzia că s-ar putea determina calitatea cinematografiei în general şi impresia ce o produce asupra spectatorului după numărul mai mare sau mai mic de filme care dau cifra producţiei (deşi, credem, că numai din mult se poate alege!) Se cuvine să aducem precizarea, deoarece Romînia, în 1963, face cunoştinţă cu duzina de lung-metraje, producţie de acum ritmică, calculată milimetru cu milimetru.

„Codin" — ecranizare după copilăria lui Adrian Zograffi (Panait Istrati), în coproducţie romîno-franceză, cu un scenariu premiat la Cannes, la cel de al XVI-lea Festival Internaţional al Filmului, este una din producţiile de succes. Ion Popescu Gopo se va prezenta cinefililor cu „Paşi spre lună" (film asupra căruia atît scenaristul cît şi regizorul au ţinut să păstreze un desăvîrşit secret). În rolurile principale: Radu Beligan, Florin Piersic, Dem Savu, Grigore Vasiliu Birlic, Emil Bota, George Demetru, Marcel Anghelescu etc. Aşteptăm cu nerăbdare filmul care — am aflat totuşi! — „aduce un omagiu acelora care în decursul veacurilor au asaltat cerul" (din relatările producătorilor de la Buftea).

După „Lumină de Iulie", film realizat de Gh Nagy (scenariul aparţine lui Fănuş Neagu şi Vintilă Ornaru), prezentat pe ecranele cinematografelor noastre îşi anunţă „întîlnirea" cu spectatorii, alte noi filme: „Anotimpurile dragostei" — scenariul şi regia: Savel Stiopul. Este vorba de „patru nuvele cinematografice" cu eroi deosebiţi ca vîrstă şi care au ca temă corelaţia dintre dragoste şi muncă.

Au fost terminate turnările şi se află în etapa de montaj filmul „Pisica de mare" de Petre Luscalov şi Vladimir Popescu (filmul narează eforturile eroice ale unor lucrători ai M.A.I.-ului). Printre protagonişti: Leopoldina Bălănuţă, Victor Rebengiuc, Toma Dimitriu, Iurie Darie, Nicolae Sireteanu, Colea Răutu.

În mare măsură sînt terminate filmările la „Străinul" seria I, cu scenariul lui Titus Popovici. St. Ciubotăraşu, Costache Antoniu, Fory Etterle, George Calboreanu deţin roluri principale.

În etapa de filmare se află şi „Dragoste lungă de o seară" realizat de Horia Popescu după scenariul lui Alecu Ivan Ghilia. Filmul îşi propune să zugrăvească relaţiile noi de muncă statornicite într-o gospodărie agricolă colectivă. Tot lui Alecu Ivan Ghilia îi aparţine şi scenariul filmului „Sărutul de dimineaţă" aflat în regia lui Ion Miheleş. În cadrul acestei afluenţe de prozatori concurează şi D. R. Popescu semnînd scenariul la „Un surîs în plină vară" care surprinde în obiectivul aparatului de filmat prefacerile din viaţa satului. „Comoara din Vadul Vechi" — scenariul V. Em. Galan, „Vîrsta primejdioasă" — scenariu şi regia aparţin lui Francisc Munteanu — „Neamul Şoimăreştilor" (adaptare cinematografică de Constantin Mitru şi Al. Struţeanu după romanul lui Mihail Sadoveanu;) „Pădurea spînzuraţilor" — o altă ecranizare, de astă dată după romanul lui Liviu Rebreanu, cu scenariul semnat de Titus Popovici, se adaugă duzinei de filme româneşti de lung metraj în producţia anului 1963. Acestea fac parte din acel balans, larg e drept, dar foarte sigur şi precis al unei penduli ce bate ritmic. Şi ne bucură. Filmele aduc pe ecran viaţa oamenilor muncii, iar autorii sînt preocupaţi să cuprindă sensurile inedite şi pline de farmec ale realităţii noastre în continuă transformare revoluţionară. Ne bucură acest aflux. În sfîrşit, sîntem dintre aceia care cred că numai un mare număr de filme poate alcătui o bază a calităţii. Fapt pentru care salutăm aceste douăsprezece filme de lung-metraj româneşti ale anului.

Rep.

„VESTITORII"
LITOGRAFIE
DE
VASILE
CELMARE

Probleme ale afirmării tinerilor instrumentişti

DE
PETRE
CODREANU

Chezăşia viitoarelor noastre succese muzicale o constituie, printre altele, şi justa selectare, îndrumare şi programare a unor noi cadre artistice. Tinerii continuă experienţa vîrstnicilor, aceştia, la rîndul lor, le călăuzesc paşii pe drumul muzicii — şi o fac cu dragoste, atenţie şi pricepere. Condiţiile materiale le sînt asigurate, iubitorii muzicii îi primesc cu căldură.

Sînt îndeajuns de numeroşi tinerii instrumentişti români care şi-au cucerit preţuirea unanimă a publicului şi cărora juriii internaţionale de mare competenţă le-au consacrat numele. Ştefan Ruha, Varujan Cozighian, Daniel Podlovski, Ladislau Kiss, Eleonora Geantă, Constantin Iliescu, Gabriel Amiraş, Nicolae Brînduş, Dan Grigore, Theodor Grigore, Theodor Paraschivescu, Paul Staicu, Aurelian Octav Popa sînt cîţiva dintre ei.

Bineînţeles, nu toţi tinerii instrumentişti realizează o linie profesională constant şi ferm ascendentă. Pe de altă parte, în „producţia" de interpreţi se ivesc goluri ce se resimt în viaţa muzicală. Fără îndoială există unele cauze care explică această stare de lucruri. Cele obiective se arată a fi, paradoxal, subiective: aptitudinile artistice ale elevilor şi studenţilor nu sînt — şi nu pot fi — numai excepţionale. Cauzele subiective propriu zise, asupra cărora vom stărui, sînt legate printre altele şi de defectuoasa îndrumare tehnico-estetică a unora dintre viitorii solişti. Am asistat la numeroase producţii şi audiţii în care, dintr-o programă echilibrat concepută, elevii prezentau doar piese „de efect". Acestea, prin problemele tehnice şi stilistice, îi depăşeau. Agilitatea, ca şi interiorizarea, sînt fără discuţie necesare; ele trebuie însă să se îmbine armonios. Numeroşi interpreţi îşi judecă colegii după gradul în care stăpînesc tehnica instrumentului şi prea puţin după forţa emoţională pe care cîntul lor o degajă, după propietatea stilului. Un alt efect al abordării premature a unui repertoriu superior posibilităţilor este plafonarea: tînărul crede că poate orice dar, în fond, realizează prea puţin, nu lucrează asupra imaginii, nu o adînceşte. Care alta este explicaţia faptului că unele talente promiţătoare în şcoala medie s-au pierdut pe drum? Accentuarea laturii de virtuozitate poate duce la ideea greşită că ea este scopul şi nu mijlocul prin care se realizează actul artistic.

O problemă asupra căreia toată lumea a căzut de acord este aplicarea tradiţiei violonisticii enesciene, rod al unei intuiţii geniale şi al unui studiu intens. Lupta pentru a „lansa elevi" şi disputele interminabile au însă cîteodată un caracter neprincipial. Nu „eu am mai mulţi studenţi laureaţi" trebuie să fie argumentul suprem într-o discuţie estetică. Mai important este care tineri violonişti fac să se înfioare o sală întreagă de frumuseţea muzicii şi nu de performanţa sportivă a unei vane agilităţi. Tehnica pusă în slujba *expresiei* — cine a dovedit acest adevăr mai convingător decît Enescu!

Tinerii trebuie să urmărească permanenta lărgire a repertoriului. Un loc de seamă trebuie să-l ocupe creaţia contemporană şi, îndeosebi, cea românească. Pe lîngă marile concerte şi piesele de recital consacrate, cîte comori se ascund în lucrările mai puţin cîntate! Datoria unui interpret care îşi slujeşte cu adevărat arta este de a le cerceta şi a le dezvălui publicului nostru însetat de frumos. Piesa românească din program are adesea caracter „de serviciu", includerea ei este formală. Perseverîndu-se în această direcţie, publicul va ajunge să creadă că singura lucrare demnă a noastră este Balada lui Ciprian Porumbescu. E o datorie patriotică a tinerilor de a fi în primele rînduri în lupta pentru valorificarea publică a străduinţilor creatoare ale compozitorilor noştri. Varietatea repertoriului şi însuşirea lui corespunzătoare constituie, de altfel, condiţia esenţială a afirmării unor participanţi la concursurile internaţionale.

La programarea tinerilor solişti trebuie să se aibă în vedere, printre altele, şi opinia criticii. Varujan Cozighian, George Nicolescu, Mircea Opreanu, Avy Abramovici au apariţii solistice aproape meteorice. Activitatea lor la Filarmonică îi obligă să nu satisfacă cerinţele unui public care îi apreciază? Acum cîţiva ani, Ilarion Ionescu-Galaţi a cîntat Concertul pentru vioară de Şostakovici la un înalt nivel, avînd în vedere puţina sa experienţă concertistică şi factura complexă a lucrării; l-am aşteptat cu real interes, pentru a-i constata evoluţia, dar prilejul nu s-a mai ivit. Radu Paraschivescu are însuşiri deosebite pentru muzica de cameră, dar manifestările în public sînt rare. Cornelia Bronzetti este o speranţă violonistică, fără însă o concludentă activitate publică. Unii tineri preferă concertele în provincie; e foarte bine şi e necesar. Dar s-ar putea naşte impresia, că ei evită astfel confruntarea cu publicul Capitalei. De multă vreme nu i-am mai auzit pe D. Podlovski, Cristea Zalu, C. Iliescu şi chiar pe C. Ionescu-Vovu.

Trebuie privită cu atenţie şi activitatea în formaţii de muzică de cameră. Exceptînd un cvintet de suflători (V. Roman, E. Guţi, E. Franz, V. Carpaţi, W. Bretz) şi sporadicul cvartet al Filarmonicii, formaţii alcătuite din tineri se manifestă cu totul întîmplător.

Ne mai despart un an pînă la cel de al III-lea Concurs internaţional George Enescu. Pregătirile viitorilor concurenţi trebuie să intre, încă de pe acum, în faza finală. Tinerii violonişti şi pianişti români trebuie să arate lumii întregi că sînt vrednici continuatori ai artei interpretative pe care a întruchipat-o, cu atîta strălucire, George Enescu.

Cele 16

Filă de carnet

Nu a putut exista mai bună inspiraţie decît alegerea acestui sezon, ca timp, şi a litoralului, ca loc, pentru desfăşurarea concursului de muzică uşoară. Peisajul astival al Mamaiei va fi întregit la sfîrşitul acestei luni de festivalul orchestrelor, interpreţilor şi compozitorilor de muzică uşoară. Ni se anunţă de pe acum — selecţionate din 443 — şaisprezece melodii care ne vor cuceri. E un record! Şaisprezece cîntece pe care să le poţi fredona, şaisprezece refrene care să-ţi rămînă pentru multă vreme în minte, şaisprezece piese care să ofere interpreţilor noştri un cîmp de note fructuos pentru desfăşurarea vocii este un lucru care ne face să aşteptăm cu plăcere festivalul. Pentru că, e evident, dacă aceste cîntece sînt bune, dacă melodia lor e... uşoară şi dacă versurile reuşesc să depăşească platitudinea cu care uneori am fost obişnuiţi, acest festival va avea numai pornirea din Mamaia, pentru că el se va desfăşura larg, în toată ţara, pe buzele amatorilor de muzică uşoară.

Depinde de cele 16.

Pentru că interpreţi avem. Interpreţi buni, interpreţi cu voci originale. Iar orchestrele Radioteleviziunii, „Electrecordului", „Teatrului C. Tănase" — care şi-au anunţat participarea — au cîştigat de multă vreme aprecierea publicului nostru.

Genul cel mai larg răspîndit, genul cel mai popular şi cel mai solicitat al muzicii nu va mai fi lăsat astfel numai în grija selecţiei naturale pe care-o face timpul şi gustul general cu melodiile lui. Prin fişele de anchetă pe care le vor completa spectatorii, compozitorii vor putea avea o apreciere asupra cîntecelor compuse, încă de la lansarea lor, iar interpreţii şi orchestrele, asupra modului cum le-au executat. Astfel, juriul concursului de pe malul mării va fi ajutat de un număr impresionant de păreri. Părerile oamenilor care iubesc muzica uşoară, care au nevoie de roadele ei bune, melodioase, încîntătoare.

Premiile sînt anunţate în număr de 5. Dar noi urăm celor 16, să fie toate la fel de bune, şi atunci vor fi încununate toate cu premiul pe care obişnuieşte să-l acorde marele public acestui gen atît de iubit: vor fi fredonate cît mai multă vreme, de cît mai mulţi oameni.

C. I.

DISCUȚII

Despre unele nuvele ale tinerilor și o problemă de filiație literară

Dintre tinerii noștri prozatori, cîțiva, foarte înzestrați (am numi îndeosebi pe D. R. Popescu, Nicolae Velea și Fănuș Neagu), ne-au obișnuit nu numai cu creații închegate artistic-este ci și cu preocupări novatoare ieșite din scrutarea cu retină proaspătă a noilor realități. Despre toate acestea a vorbit critica și a vorbit bine. E adevărat însă că se manifestă în unele discuții și tendința mai puțin fericită de a respinge, uneori cu intoleranță, puținele rezerve pe care scriitori sau critici le-au formulat — de la înălțimea realizărilor obținute de proza contemporană — în legătură cu cîteva experiențe ale tinerilor scriitori amintiți.

„Eu îi cred pe scriitorii buni — scrie Ov. S. Crohmălniceanu, drept răspuns la temerile exprimate — în stare să-și depășească întotdeauna descoperirile, atunci cînd limitarea la ele îi împinge la manierism. Așa se și disting autorii cu adevărat originali de simplii meșteșugari abili". Frumoase, generoase cuvinte, nu însă și perfect adevărate! Căci, pe de o parte, literatura cunoaște destule cazuri de scriitori autentici care au alunecat pe panta de manierismului (ars brevis, vita longa!), cîțiva dintre ei împinși pe acest făgaș chiar de lipsa de exigență a criticii. Pe de altă parte, așa-zisele descoperiri la care îndeamnă criticul cu atîta elocvență, nu sînt, nu pot fi în cele mai multe cazuri decît efectele — uneori dinainte scontate — ale unei „specializări", „stilizări", „localizări" etc., așadar modulații înlăuntrul unei dominante mai cuprinzătoare, fie în latura invenției, fie în aceea a tehnicii, a tonului etc., și în consecință, prin însăși natura lor intimă expuse pericolului manierei. Mai credem apoi că ideea aceasta de descoperire, cu care vedem că operează de o vreme încoace în valorificările sale, criticul, trebuie restituită urgent domeniului de unde a fost împrumutată: istoriei literare. În critica curentă, atari dimensiuni, potrivite să caracterizeze o epocă sau o perioadă mai lungă din dezvoltarea literaturii, riscă să fie... ajustate, deci minimalizate, iar scriitorul tînăr mai cu seamă poate ajunge la amăgitoarea convingere de a-și considera unele „originalități" drept tot atîtea descoperiri care merită să fie reluate, continuate, perfecționate. De unde — fata — maniera... Prin aceasta nu vrem cîtuși de puțin să descurajăm pe tinerii prozatori abătîndu-i de la fireasca și nobila îndeletnicire a căutării, indisolubil legată de calitatea de creator, vrem doar să-i avertizăm asupra faptului că adevărata căutare și îndrăzneală n-au nimic comun cu rezolvările decorative, cu această nouă față a idilismului care este interesul covîrșitor pentru pitorescul moral. Și cu aceasta am intrat — dacă nu ne înșelăm — în chiar miezul problemei privitoare la „descoperirile" atribuite tinerilor prozatori amintiți. Pentru cineva dispus să ne categorisească printre căutătorii hapsîni de noduri în papură ținem să precizăm că lectura unora dintre povestirile și nuvelele acestor prozatori ne-a prilejuit — în ciuda unor reacții de contrarietate — cele mai vii satisfacții din ultima vreme, într-atît talentul lor este puternic și cuceritor, și că — de ce n-am spune-o? — aparițiile care se lasă îndeajuns așteptată, a cîte unei schițe de Velea o întîmpinăm de fiecare dată cu real interes. Nu-i mai puțin adevărat că înălțarea pînă la un unghi de perspectivă mai cuprinzător îngăduie privirii să înregistreze alături de izbînzi, și unele zone neglijate — curios lucru, învecinate — ale scrisului acestor talentați prozatori. Credem astfel a dealuși într-o serie de povestiri și nuvele scrise de ei, avînd ca subiect în deosebi viața satului actual, tendința destul de facilă de a jongla, de a se juca — transformîndu-le în pretexte de fabulație jubilantă — cu unele din propriile lor însușiri care-i arată admirabili cunoscători ai trainului și psihologiei țărănești. Ca orice îndeletnicire urmărită perseverent, jocul duce la potrivealâ și sistematizare și întrucît termenii sînt de neîmpăcat, arbitrarul și neconformitatea cu adevărul vieții își fac ivită prezența. La D. R. Popescu, jocul acesta se numește **Nabucodonosor**, istoria unui „trăznit" de operetă căruia un sat întreg — tot ca la operetă — îi caută în coarne. Motiv pentru Ov. S. Crohmălniceanu de a teoretiza în acest chip: „O anumită toleranță față de excentricitate este semnul ridicării vieții sociale la o treaptă superioară de civilizație. Satul stăpînit de tradiție nu tolerează nici o abatere de la făgașele existenței comune". Teorie care, alături de aceea, mai veche, a lui S. Damian, cu privire la „protejarea hucuriei", demonstrează mai degrabă toleranța criticilor față de unele interpretări vădit idilice, edulcorate și gratuite privind sistemul de relații noi ce se stabilesc în satul contemporan.

În legătură cu aceasta ar fi poate de amintit că inși configurați aparte întîlnim din belșug și în povestirile lui Sadoveanu și Agîrbiceanu, dar, de cele mai multe ori, prezentarea ciudățeniei lor are un rost bine precizat: acela de a înfățișa varietatea formelor de schimonosire prin care înapoierea, împilarea și mizeria sau, dimpotrivă, desertăciunea ori setea de putere „înavuțeau" peisajul rural din trecut. Dimpotrivă, în cîteva nuvele ale tînărului scriitor, excentricitatea a devenit axul unor complicate acțiuni epice și o preocupare oarecum în sine, căreia-i închină nemeritate eforturi de imaginație. Sentimentul organicității și al economiei imaginii, deosebit de ascuțit în cititor, este deseori și în grade felurite vexat la lectura unor nuvele ca **Pădurea** (singura totuși în care eroul, un îndărătnic cu personalitate, e mai aproape de nivelul comportării firești), **Moroiul** (cu al său Bistea, ostașul-păcălici, stilizat oltenește ca un ou de paști) și **Ploaia albă**, în care paginile excelente de atmosferă nu reușesc să înlăture senzația de nefiresc și tematizat, iar complicatul conflict Zorina-Căminu — satul nu poate fi acceptat decît tot ca un vis absurd al secetei, într-atît e de totală renunțarea la identitatea psihologică și de comportament a personajelor.

Apucătura stranie e caracteristică și multor eroi din schițele lui Nicolae Velea: în așa măsură, că unele dintre ele devin veritabile colecții de teribilități. E adevărat, scriitorul pare a urmări de fiecare dată o idee, o semnificație, dar tot atît de adevărat e că registrul său inventiv selectează cu precădere hizareria, comportările ieșite din comun, instabilitatea de caracter, cazurile de dislocare a conștiinței. Nu vom pregeta să recunoaștem autorului capacitatea aproape halucinantă de observație: percepția lui aduce în cîmpul atenției un impresionant cortegiu de fapte nude, vorbind despre o lume în genere puțin studiată, în plin proces de plămădire. Scriitorul va trebui să depășească totuși această fază experimentală și senzațională (cuvîntul din urmă e utilizat în sensul lui originar, vrînd să indice faptul că unele schițe sînt veritabile izolări de senzații obținute experimental: **Sunetele, După soare** și să-și reintegreze „descoperirile" în ansamblul problemelor de conștiință și al relațiilor ce se stabilesc înlăuntrul satului nou, socialist, din care le-a desprins. Altfel, scrisul său e amenințat să se fixeze la un anume pitoresc al extravaganței.

Mai „cuminte" — în sensul că eroilor săi nu le trece deocamdată prin gînd să se facă „coloană luminoasă" aprinzîndu-și becuri subsuoară ca personajul lui Velea din schița **Noaptea** și nici să se întrețină pe îndelete cu cocoșul Gogu și cu ciinele Osman Pașa, ca eroul nuvelei **Nabucodonosor**, țăranul romîn Paraschivescu, — col de-al treilea prozator despre care vrem să vorbim. Fănuș Neagu, nu e străin nici el de tendința stilizării excesive în direcția pitorescului moral. „Descoperirea" lui e folclorizarea, întemeiată și în cazul său pe virtuți remarcabile de narator, în primul rînd pe capacitatea unei foarte vii reprezentări, la care participă toate simțurile, a vieții țărănești. Urmarea pomenitei tendințe e că oameni în toată firea, unii cu rosturi bine precizate în lupta de transformare a rînduielilor satului, sînt aduși pe neașteptate să oficieze diverse ritualuri cerute de datini, etnografia primează nu o dată asupra conflictului și în orice caz îi fixează jaloanele (**Drăgaica, Ningea în Bărăgan**), iar culoarea locală este cam prea din belșug presărată cu referințe arhaice. Avem chiar impresia că viziunea liric-folclorizantă imprimată de autor unor povestiri este principala cauză a transformării unor personaje care debutaseră promițător (Ene Lelea din schița **Păpușa**) în vagi siluete poetizate (**Strigătul, În văpaia lumii**).

Se pune întrebarea: ce direcție de preocupări înțeleg să continue tustrei prozatorii amintiți și care este așa-zicînd — în momentul desprinderii lor de pe orbită — nivelul pînă la care s-a înălțat proza noastră în cuprinderea și înfățișarea vieții țărănești? Critica nu ostenește să răspundă la această întrebare indicîndu-l pe Marin Preda ca pe acela a cărui experiență literară a fertilizat la maximum un întreg cîmp de investigație scriitoricească. Ceea ce nu s-a arătat însă destul de deslușit e faptul că „morometismul", formulă complexă, aparent nedecompozabilă, se constituie din două planuri asupra cărora s-a exercitat la fel de eficace acțiunea înnoitoare a scriitorului. Cînd Paul Georgescu găsește că „morometismul constă în a descoperi mobilul etic al existenței sub o crustă dură, a-l degaja dintr-un comportament aparent încîlcit", el nu greșește, evident, dar se limitează la o singură față a problemei. După cum nu greșește nici Ov. S. Crohmălniceanu cînd pune în relație — pentru a stabili distanța străbătută — **descoperirea** lui Marin Preda cu aceea a înaintașului său Liviu Rebreanu, căruia-i recunoaște că a avut „ca nimeni altul reprezentarea formelor de viață rezumative, comune". Numai că și de astă dată se scot în evidență precumpănitor tot caracteristicile primei trăsături: „Nu numai că țăranul poate avea probleme de conștiință, dar el reprezintă un univers moral întreg cu toate elementele sale". Pentru a ne apropia de ceea ce — după părerea noastră — constituie **dubla descoperire** a lui Marin Preda, fraza reprodusă mai sus ar trebui să fie formulată astfel: **nu numai că** țăranul poate avea probleme de conștiință (Slavici, Agîrbiceanu au dovedit-o demult), **nu numai că** el reprezintă un univers moral întreg cu toate elementele sale, univers pe care scriitorul realist-socialist Marin Preda l-a înfățișat în mod exemplar, dar el [țăranul, fiecare țăran în parte] este și un ins net particularizat căruia — pentru a-l putea surprinde în ceea ce are distinctiv — trebuie să-i studiezi mai mult decît „caracterul", și anume, cu un cuvînt caragialian, „naturelul": habitudinile, preferințele, apucăturile, inerțiile, gusturile și aversiunile, felul propriu de a resimți senzațiile și a reacționa la ele, capriciile sau — cum ar spune criticii noștri — „sucelile". Mai scurt: să-i acorzi privilegiul de a fi și a se simți — privit din unghiul „confortabilității" — el însuși (firește, în cadrul condiției sale), privilegiu la care el nu este cu nimic mai puțin îndreptățit decît. să zicem, bietul Ioanide... Bineînțeles, acest al doilea plan al **descoperirii** lui Marin Preda apare în creația sa inseparabil legat de interesul său pentru universul moral, ca pămîntul de rădăcina vie.

Ei înșiși cunoscători **dinlăuntru** ai vieții satului, trăind — tocmai la vîrsta sedimentării imaginilor — perioada de mari prefaceri care a împins satul romînesc cu o sută de ani înainte, înlesnindu-i astfel și diversificarea despre care am vorbit, — tinerii prozatori amintiți și nu numai ei s-au dovedit extrem de sensibili față de experiența înaintașului lor, care de altfel le-a călăuzit primii pași. Un firesc spirit de emulație, ca și ambiția nu mai puțin legitimă de diferențiere îi animă și rezultatele n-au întîrziat să se ivească. Creația lor de pînă acum conține premizele unei dezvoltări dintre cele mai spectaculoase (a se reciti: **În treacăt, Cîcă „Brandemburg", Păpușa**). Totodată, însă, poate fi observată în scrisul lor și acea „specializare" nedorită despre care am amintit la începutul acestor rînduri, conștiință a disjungerii prea categorice între planurile — care la Marin Preda, de la **Desfășurarea** și **Morometii** încoace, formează un tot armonios — ale conștiinței, afectelor și comportamentului, pe de o parte, precum și între ceea ce e fapt de analiză și fapt de invenție, pe de altă parte.

Jocul prea mult prelungit de-a „suciții" la D. R. Popescu, despicarea firului în patru la eroii lui **Velea**, de parcă exercițiul introspecției le e congenital, sînt exagerări evidente care amenință să ne îndepărteze de cîștigul cel mare pe care l-a obținut proza noastră: perspectiva etică sprijinită pe fapte de observație elocvente. Rezultatele acestui soi de contemplare-joc a vieții satului se pot urmări în chiar structura unor personagii. Vorbind despre „Morometii", cineva stabilea o apropiere hazardată între Moromete și Oblomov. Se pare că tinerii noștri s-au grăbit să preia sugestia, altfel nu ne putem explica frecvența tipurilor de epicurei în toată legea, cum apar prezentați într-o serie de povestiri urmașii lui Ion al Glanetașului.

E aici un început de manieră care amenință să se cristalizeze și împotriva căreia cel mai bun remediu este de bună seamă reconfruntarea curajoasă, neliteraturizată cu aspectele în neîncetată modificare pe care viața tumultuoasă a satului nostru socialist le oferă cercetătorului-artist.

Observațiile formulate aici sînt izvorîte din prețuirea pe care o acordăm acestor tineri scriitori al căror talent, tocmai pentru că e deosebit de viguros nu trebuie tratat cu menajamente și scutit de exigența pe care nivelul actual al literaturii noastre o impune.

Cornel Regman

Pe șantierul hidrocentralei de pe Argeș — Fotografia: I. CUCU

Scrisoare, de la cititori

PENTRU UN ROMAN AL GENERAȚIEI NOASTRE

După ce am făcut cunoștință cu o seamă de lucrări literare interesante, inspirate din problematica vieții contemporane, nutrim în continuare o dorință — să descoperim cît mai repede, în vitrinele librăriilor, romanul — sau romanele — generației tinere pe dimensiunile celor „douăzeci de ani" ai Republicii.

Nu numai schițe, povestiri sau nuvele — genuri de literatură în care eroul tînăr s-a afirmat, a dat „tipuri" — ci și larga respirație a romanului, cartea care să dezbată viața, luptele, munca, aspirațiile tinerilor muncitori, țărani, intelectuali.

Dorința aceasta o împărtășesc, după cîte știu, mulți prieteni ai noștri, mulți colegi: o împărtășesc, desigur, mulți tineri, eroii virtuali ai romanului încă nescris...

E o pretenție — credem — a vieții înseși. Tineretul nostru are de acum (nu e o figură de stil!) „istoria" sa; el poate privi în urmă cu mîndria legitimă a celui ce recunoaște, în zidul înălțat, cărămizile puse de mîna sa. Să ne gîndim, de pildă, la șantierele construcției socialiste, aceste veritabile școli de formare a omului nou. Mii și mii de tineri, trecînd prin experiența Bumbeștilor, a Hunedoarei, a Galaților, îndrumați și formați cu grijă de comuniști, s-au transformat în constructori calificați ai socialismului, însușin-du-și trăsăturile unei etici superioare a muncii. Acești „ani de ucenicie" ai viitorilor făuritori ai socialismului — această etapă din istoria tineretului nostru condusă cu atîta grijă și dibăcie de partid, — nu și-au găsit încă romancierul. Mergînd mai departe, vom descoperi, pe spirala anilor, nenumărate realizări, ramuri întregi ale noii industrii (ca de pildă industria chimică), ridicate și cu participarea efectivă a tineretului, a mii și mii de tineri entuziaști, care le și deservesc în prezent, făcînd dovadă, alături de elanul și pasiunea constructivă, de o înaltă calificare, pe măsura tehnicii avansate cu care este înzestrată industria noastră. Cîte izvoare de literatură, capabile să suscite interesul cel mai adînc al romancierului!

Probleme de viață bogate, deosebit de interesante, prezintă în acest sens și realitatea nouă a satelor. Literatura a surprins într-o măsură însemnată chipul tînărului colectivist, ca reprezentant al nouului, omului-nou, ca o dată acelor membri din familie, exponenții unei mentalități înapoiate (ne gîndim, de exemplu, la dramaturgie). Faptul reprezintă, fără îndoială, o realitate, care însă nu trebuie absolutizată. Ne place să credem că viitorul roman al generației noastre ne va da mult mai mult.

Am dori să-i găsim, în viitorul roman și pe tinerii intelectuali... Deocamdată, ei apar înfățișați, în operele literare, mai ales în legătură cu anumite probleme de etică, mult dezbătute în literatura noastră în ultima vreme. Desigur, înarea în discuție a aspectelor rezultate din procesul de constituire a noii conștiințe socialiste, a omului de tip nou, este de prima actualitate și foarte necesară în cazul tinerilor. Organizația noastră de tineret are în acest domeniu realizări importante, capabile să sugereze interesante subiecte pentru proză. Și cu toate acestea, în mod eronat, mai persistă părerea că viața tînărului intelectual în formare — a studentului — e lineară, inapt㠄 de a furniza conflicte esențiale. Pot crede asta numai cei ce nu cunosc munca asiduă a U.T.M.-ului — ca ajutor direct al partidului — pentru educarea tineretului în spiritul moralei comuniste, pentru formarea noii conștiințe etc.

Vorbind în general, un roman, prin însuși specificul său de gen literar tratează, (de obicei) o perioadă mai amplă din punctul de vedere al cuprinderii temporale. Generația celor de nouăsprezece — douăzeci de ani are vîrsta marilor prefaceri și a epocii noi instaurate în țara noastră după 23 August. O asemenea măsură de timp ar putea oferi literaturii un bogat material de viață, eponeea formației și dezvoltării viitorilor muncitori, colectiviști, intelectuali, romanul tineretului de astăzi. Alături de portretele schițate în unele lucrări literare deja apărute, avem, nevoie de un erou pozitiv în care fiecare tînăr să se regăsească, pe care să-l admire, dîndu-i viață în activitatea de zi cu zi. Compatibilitatea sa în viață, confruntarea cu realitatea nu numai imediată, ci și în perspectivă îi vor asigura acestui erou viabilitatea atît de necesară, utilitatea trebuitoare susținerii unei realizări literare convingătoare și eficiente. Asemenea personaje sîntem siguri că vor îmbogăți literatura noastră, răspunzînd așteptărilor noastre, ale cititorilor tineri.

GEORGE ANANIA
și
AL. TUDORICA

studenți la Facultatea de Filologie din București

EXPOZIȚII PERSONALE DE POEZIE

Publicarea unor grupaje de poezii din același autor, cu scopul de a da posibilitate cititorilor să-i urmărească mai îndeaproape evoluția în intervalul dintre două volume nu este o practică recentă. Inițiativa ei aparține „Vieții românești", rubrica „Poeții noștri", numărîndu-se printre ideile bune abandonate pe drum și preluate cu mai mult succes de alte reviste. În ultima vreme, practica amintită a reușit să joace un rol care depășește simpla funcțiune informativă; prezența unor poeți ca Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Miron Radu Paraschivescu, Mihu Dragomir, Letay Lajos, Ion Brad, Dan Deșliu, Virgil Teodorescu ș.a. înfățișați publicului cititor cu excelente selecții în „Gazeta literară" a avut darul să rememoreze mai exact contururile tabloului poeziei noastre actuale și să ne întărească în certitudinea că poezia autentică, parfumul tare al inspirației adevărate pot viețui în cea mai deplină înțelegere cu o formă artistică a cărei limpezime este rodul unei slefuiri măiestre.

„Gazeta literară" a reușit să facă, am putea spune, din pagina sa de poezie un gen de critică intuitivă, servindu-ne, în locul dezbaterilor, (poate ca un fel de autocritică sui generis) lecția elocventă a exemplelor.

Asemenea manifestări pentru poeții în curs de maturizare și mai ales pentru tinerii poeți ocaziile unor ample confruntări cu publicul, premergătoare apariției volumelor. Ele contribuie la stimularea simțului autocritic și invită pe poeți la un efort de autodefinire pe o anumită treaptă a evoluției lor poetice. Fiindcă, dacă într-un volum, unii poeți mai sînt ispitiți să umple golurile cu ceea ce descoperă prin sertar la o ultimă revizie, întocmirea unei pagini din versurile propriî într-o publicație implică în mod necesar o selecție riguroasă, fără de care sensul ei se pierde, transformîndu-se într-o simplă ante-publicare fragmentară a viitorului op. Adevăratul poet trăiește emoția debutului cu fiecare vers publicat, el așteaptă înfrigurat reacția publicului și, citeodată, chiar a... criticii. Publicarea unei poezii izolate, și cu atît mai mult a unui ciclu mai mare, nu-i poate fi deci indiferentă, cu condiția ca o anumită atmosferă de acceptare facilă, în cere îngust de admirație mutuală, să nu-i fi tocit antenele cu care își caută în epocă și în sufletul publicului cititor locul spre care este chemat.

Salutăm, deci, grija cu care, urmînd exemplul veteranilor poeziei noastre — a căror liră își găsește în epocă un izvor nesecat de inspirație — unii dintre poeții tineri știu să se prezinte în fața cititorilor. Cele cinci poezii pe care Al. Andrițoiu le-a publicat nu de mult în „Luceafărul" (nr. 10/1963) se numără fără îndoială printre cele mai izbutite creații ale poetului și ar fi întrunit adeziunea noastră chiar dacă le întîlneam izolate. Alăturate însă, ele își sporesc forța de sugestie și ne aduc în față o imagine nouă a autorului, un semn al unui salt calitativ ce pare a se pregăti în laboratorul său poetic: „Optimist mereu, gospodar al clipei / Eu prin sine-mi ure și mă simt asemeni / C-un destin zvicnit care bat aripei / Ride de cremeni" („Euritmie").

Am vrea să relevăm de asemenea, între grupajele mai reușite din ultima vreme, pe acela semnat de Cezar Baltag în „Gazeta literară" nr. 32. Fără îndoială, cititorul constată că nu toate poeziile sînt egale ca valoare artistică, descoperă că poetul repetă aceeași metaforă, tocind-o, și că uneori capacitatea lui de a exprima epoca nu depășește promisiunile volumului de debut. De pildă aceste versuri:

„Își încordase arcul de diamant Carpații,
și semiciclul zilei, iubindu-mă, porni
turnîndu-mă în aur, innobilînd structura
metalelor în revărsat de zi".

(„Dimineața")

Cele mai reușite creații fac parte dintr-o altă sferă de inspirație (*Romanță fără sfîrșit*, *Din balconul iubitei*). Acest ciclu de poezii exprimă totuși o profundă aspirație spre o poezie de substanță. Am cita, spre exemplificare, două strofe din „Romanță fără sfîrșit":

„Iubirea, arbore ciudat
cu flori albastre, carnivore
în trupul meu o navigat
asemeni timpului în ore
zile și luni neîncetat.
(...) Tu ești un astru plutitor
spre care tot alerg și nu viu
căci mersul mi-e amăgitor.
Mie-mi fu dat destin de fluviu
și brațe de înotător".

Dacă această pagină de poezie nu ne dă întru totul măsura talentului poetic al lui Cezar Baltag, ea ne întărește în convingerea că poezia sa va găsi în cele din urmă acordul major al epocii.

Mai puțin fericită a fost pagina lui Nichita Stănescu, așteptată de mulți, dar rămasă, în general, sub așteptări. Sînt acolo trei-patru poezii dacă nu excepționale, în orice caz la nivelul cu care ne-a obișnuit poetul în cele mai bune creații ale sale. Ne întrebăm, totuși, de ce ține Nichita Stănescu să-și strice o poezie de subtilitate și de veridicitate psihologică (*Pentru că inot și zbor în sus*), cu imagini unanim și constant respinse și de critici și de cititori („Mie-timpla-mpodobită de speranțe / ca pieile roșii de pene") și de ce a ținut să afirme, printr-o majoritate ostentativă, latura cea mai puțin ancorată în viață a talentului său? De ce a risipit în alte reviste poezii care, prezentate aici, ar fi conturat altfel imaginea sa poetică?

Cele două pagini semnate de Ion Alexandru în „Tribuna" anunță, un profil liric interesant. Totuși, privite în ansamblul apariților similare, ele, rămîn oarecum într-un stadiu „de lucru". I-am sugera poetului și o elaborare mai atentă, pe măsura posibilităților de care dă dovadă.

Un proaspăt nume nou al „Luceafărului" Ion Pop, cu un pronunțat timbru meditativ, aduce și el un univers bogat, deschis către problemele majore ale timpului.

N-am vrea să încheiem, fără a formula o dorință: există, de sigur, și alți poeți care ar merita să intre în atenția redacțiilor revistelor noastre, cînd alcătuiesc asemenea pagini de poezie. Mă gîndesc de pildă la Ion Horea. La Ion Gheorghe. Sau la Ilie Constantin care, adunat mai din vreme pe o filă cu cele mai frumoase creații ale sale din ultima vreme, ar fi fost stimulat în eforturile spre o poezie mai densă pe linia debutului său).

În orice caz, impresia generală pe care au reușit s-o creeze aceste „expoziții de poezie" este aceea că, poezia noastră se află în plină efervescență creatoare. De la maestrul Tudor Arghezi pînă la cel mai proaspăt nume care s-a impus atenției, asistăm la un efort concentric de a capta în versuri imensa poezie a acestei epoci pe care o trăim.

Dan Zamfirescu

VACANȚĂ ÎN ROMÎNIA

Lucrurile sînt, desigur, notorii. Dintr-o pată enigmatică pe harta Europei, dintr-o „pitorească" rezervație a farmecului rustic naufragiat lîngă Carpați, dintr-un ciudat teritoriu unde „tout est pris à la légère", România a devenit, în anii socialismului, țara unui veritabil interes internațional.

O ilustrează, printre altele, și turismul. Dacă drumurile economice n-au ocolit România modernă, drumul turistic n-a avut-o niciînd drept răspîntie, și insistenta invitație : „Visitez la Roumanie !" — suna odinioară cu ironie de prăfuită ilustrată poștală.

...Țin pe genunchi, în acceleratul care zboară spre Constanța, un teanc de asemenea vechi ilustrate — cu tot parfumul lor vetust, de romanță la gramofon — în care „tehnica fotografică" a sfîrșitului de secol se îmbină în chip bizar cu ineditul imaginilor, străine desigur pentru ochiul de azi.

„Spre provinciile dunărene, Valahia și Moldova, oricare ar fi drumul pe care îl urmați, veți întîlni doar cîte o mînăstire, cel mai adesea mizeră, cîndva loc de refugiu pentru călătorii amenințați de primejdii". (Lucien Romier, „Le carrefour des empires morts". 1931).

Vecinii mei de compartiment sînt un grup de turiști suedezi. Îi amuză, se pare, această ocupație plicticoasă de pensionar, și îmi întind cu amabilitate un alt pliant de imagini, o suită fotografică „București-litoral, 1963". Nu, nu intenționez de loc să facem schimb de fotografii ! Un alarmant instinct de pudoare mă face să ascund vechile ilustrate, deși ele aparțin unei alte țări, unei alte civilizații, unei Atlantide scufundate definitiv.

Primesc pliantul, mulțumesc, dar îl închid. Ies la fereastră. Peste puțin, vor vorbi ochilor peisajele adevărate, imposibil de epuizat chiar și pe pînze panoramice pictate în toate culorile uimirii. Uimirea va fi a turiștilor, și nu îmi pot opri, de pe acum, un surîs prietenesc și ospitalier de satisfacție.

Pînă atunci, mă întorc cu amintirea, pe același itinerar de fotografii, în Carpați.

★

Aprilie 1963... Sîntem pe terasa unuia din noile hoteluri alpine, într-o dimineață care se deschide în evantai peste toată valea. Mario De Micheli, poet, romancier și critic italian, ascunzînd sub placiditatea unui zîmbet șters curiozități de reporter, poartă asupra lui un vechi pliant turistic „Sinaia 1938".

Discuția se leagă pornind de la el.

Oaspetele, cu instinctul unui vechi călător, luase încă de acasă, cu amănunțime, parametrii locului, epuizînd toate sursele personale de documentare. Era, acum, fericit deconcertat — dacă se poate spune așa —, silit la o confruntare bogată în sensuri :

— Venind din Occident, mi se pare că cel mai izbitor lucru pe care îl propune România este o idee cu totul nouă despre transformare și ritm. Am adus cu mine o altă imagine a Bucureștilor, a Carpaților, a României... A acestei Românii pe care, cu oricîtă simpatie aș fi înconjurat-o, nu reușeam totuși s-o așez la scara dumneavoastră. Descopăr surse nebănuite de admirație și uimire, nu numai față de nivelul construcției românești, dar mai ales față de ceea ce înseamnă omul de aici, cultura lui, energia și entuziasmul cu care asaltează viața. E o haie de optimism, reconfortanta mai ales pentru cel care vine dintr-o zonă geografică unde viața stă sub semnul incertitudinii, unde orizontul zilei imediate este încețoșat pentru mari mase de oameni. Din acest punct de vedere, mi se pare că o vacanță în România înseamnă, pentru cineva venit de dincolo, mai mult decît o vacanță, un fel de tonic moral.

Declarația aceasta mi se asociază în minte cu alta, provenită de la Graham Greene, sosit în aceleași locuri în urmă cu un an :

„Ceea ce mi-a plăcut mai mult în România — spune el, poematic — este lumina. Lumina amurgului, peste cîmpurile de porumb care se culcă în fața mea ca o mare cu reflexe de aur ; lumina noilor clădiri de la Mamaia, care exprimă cu adevărat bucuria de viață ; lumina pe care o descopăr pe fețele oamenilor"...

Mă întorc, deci, spre lumina litoralului, înconjurat de exuberanța miilor de turiști, mai ales tineri, veniți în ospeție la poarta de aur a mării.

★

Un detaliu pitoresc de cronică turistică, pe care mi-l descoperă întîmplarea, încă din primul ceas al dimineții cu intensități tropicale. Domnul Raymond Berthet, armator cu sediul domiciliar în Elveția, a venit la Mamaia în prima zi a lui iulie. Soția sa l-a urmat — singură — după cîteva zile.

De ce ?

...Au vrut să prevină — mi se spune — un posibil accident de transport, căruia să-i poată cădea victimă perechea ; despărțiți, se asigură măcar unul de moștenirea celuilalt... O, dar nu ! Nu s-a produs nici un accident dezagreabil de-a lungul drumului, iar cei doi zîmbesc fericiți pe însorita plajă de lîngă lacul Siut-Ghiol.

Cu toată tihna ceasului de plajă, nu putem să ne refuzăm un scurt interviu. Îl încercăm în maniera oaspeților :

— Ce sperați să izbutiți în cursul acestei vacanțe ?

— Să descarc cel puțin 5 kilograme — spune domnul.

— 5 și 500 — precizează doamna.

— Asta în ceea ce mă privește — completează domnul.

— Iar în ceea ce mă privește — adaugă doamna — **să petrecem serile într-un mod cît se poate de agreabil.**

— Mersi...

Dar soții Berthet ne rețin. Vor și ei să ne chestioneze reporterițește, la rîndu-le :

— Ce părere aveți despre România ?

— Ce părere să am ? — încerc răspunsul, foarte încurcat. Aș dori să aflu mai întîi părerea dumneavoastră.

Domnul Berthet devine serios :

— Ce să spun ? E o țară foarte serioasă, domnule ! Am traversat de sus spațiul românesc, dar am putut, credeți-mă, să observ destule. Impresiile s-au întărit la București : fabrici care se dezvoltă, cartiere noi... Mamaia ne-a întrecut așteptările. Am socotit chiar eu : construcțiile noi se întind pe o distanță de 5 kilometri. Spuneți-mi, domnule, e adevărat că tot ce se vede s-a ridicat doar în ultimii 4 ani ?

— E adevărat.

Domnul Berthet cercetează chestiunea cu neîncrederea omului solid, de afaceri :

— De necrezut... Am fost pe multe plaje celebre. Revăzîndu-le după ani, le găseam neschimbate. Ce fel de ritm de construcție impuneți dv. ?

Doamna Berthet cercetează, prin binoclu, valurile de sticlă care împodobesc acoperișul unui hotel.

★

...15.000 de turiști străini la Mamaia, alte mii în Bucegi, iar alții, părăsind rutele clasice, preferă rute mai noi, valorificate pentru turism abia în ultimii ani : Nordul Moldovei, Valea Oltului, Făgăraș... Dar toate — vechi și noi — sînt astăzi rute de înfăptuiri.

Vacanță în România...

De ce în România ?

Să lăsăm să curgă filmul impresiilor.

— Ce v-a atras în România, doamnă Joyce Dunsheath ?

Doamna Joyce Dunsheath, profesoară, membră a „Ladies' Alpine Club"-ului Angliei, este o pasionată și vestită alpinistă. A străbătut și Alpii, escaladînd Matterhorn-ul (4478 metri), și piscurile Iranului (Demawend — 5670 metri) — iar în 1957 a fost șefa unei expediții în Himalaya, abordînd regiunea Bora Shigri, la peste 6000 de metri altitudine. Dar himayaliștii se simt bine și la 2500 de metri, cu condiția ca peisajul să compenseze prin frumusețe și inedit. Străbătînd Făgărașul, Piatra Craiului și Bucegii, doamna Dunsheath a găsit și frumusețe, și inedit :

— Cabane moderne și spațioase ca aici sînt rare chiar și în Alpi... Ce-ar fi dacă ne-am lua o zi de popas ?

...Să lăsăm să curgă filmul impresiilor...

— Ce v-a atras în România, domnule Karel Janckheere ?

— Ce m-a atras în România ?

Domnul Karel Janckheere, poet, scriitor și publicist belgian, își alege cuvintele, avînd față de ele aceleași joc exigent al ochelarilor, ca și în fața priveliștilor pe care le-a cercetat :

— Ce m-a atras în România ? Doream de multă vreme să vizitez o țară balcanică. Și, bineînțeles, am optat pentru România, țară de limbă latină. Concluziile la care am ajuns sînt... poetice. România are tot ce-i trebuie : marea, fereastră deschisă spre lume, un subsol bogat în zăcăminte și o industrie care transformă bogățiile țării în mii de bunuri destinate poporului ; acestui popor care a știut nu numai să-și elibereze țara, dar, mai mult, să construiască tot ce se poate vedea în România de azi".

Să lăsăm să curgă filmul opiniilor, exprimate prin viu grai, în declarații de presă, în cărțile de impresii ale vacanțelor...

— Cărora motive datorăm vizita dumneavoastră, domnule Alwar Sundell ? După cîte știm, ați vizitat România și în 1960...

Domnul Alwar Sundell, membru al Parlamentului finlandez :

— Am dorit foarte mult să mai vin o dată în România, pentru ca și soția mea să aibă posibilitatea de a cunoaște farmecul, bogăția și frumusețea acestei țări, progresele rapide înregistrate în toate domeniile.

Doamna Sundell :

— Timpul petrecut în România mi-a părut un continuu răsărit de soare, într-o atmosferă calmă de pace și de încredere în viitor.

— Dar dumneavoastră, domnule Vhite ? Veniți pentru a treia oară la noi !...

Domnul C. G. White, directorul companiei „American Express", declară în numele a 300 de turiști americani și canadieni :

— Ce ne-a adus în România ? Nu e greu de ghicit : croaziera „Olympia", organizată de „American Express". Pentru mine a fost o adevărată plăcere să vizitez pentru a treia oară România. Cît despre ceilalți pasageri cu care am venit, Bucureștiul, de pildă, le pare unul dintre locurile cele mai interesante ale croazierei noastre în jurul lumii.

— Opinia dv., domnule Osvaldo Bayer ?

— România este o țară a soarelui și a vinului hun, la fel ca a noastră — declară Osvaldo Bayer, secretar general al Sindicatului ziariștilor din Buenos Aires. **Există însă o diferență : diferența pe care o creează cele două sisteme sociale... Aici, în România, am văzut cum poate trăi un popor liber și fericit. Am găsit șoselele pline de excursioniști care mergeau la munte sau la mare ; am văzut restaurantele pline de oameni, cărora le place să danseze și să se bucure de viață. Dar mai mult decît toate acestea, am găsit un popor dornic de știință și progres, cu o mare dragoste pentru patria sa și înțelegere pentru popoarele care mai suferă sub jugul imperialismului și colonialismului... Am vizitat București, Ploești, Constanța și litoralul Mării Negre. Vizitatorul străin rămîne uimit și se întreabă : cum a făcut acest popor pentru a construi atîta, în mai puțin de 20 de ani ?...**

Răspunsul îl dă un alt ziarist, Antonim Parga, din Brazilia :

— Am înțeles că marele, principalul efort al guvernului român n-a constat numai în crearea de uzine, de cetăți industriale noi, în construcția de locuințe sau de drumuri, în asistența socială, în protecția mamei, a copilului sau a tineretului ; marea sa victorie a constat în a-i cuceri încrederea de nezdruncinat a poporului, în a-l face să participe activ la atingerea marilor obiective naționale.

★

Din nou litoralul, Mamaia... 1963, iulie 19, ora amurgului.

...Sînt, desigur, printre viligiaturiști, și oameni pentru care fascinația mării, melopeea talazurilor, voalul de aburi al brizei, înseamnă de mult un univers obișnuit, în afara oricărei frăgezimi de spectacol. Pentru cine a voiajat în mările Chinei, a făcut escală în Marea Roșie, a întîrziat cîteva sezoane în apele Caraibilor și s-a stabilit, apoi, undeva, aproape de murmurul Mediteranei, spectacolul marin de orișiunde — deci și panorama Mării Negre — nu mai are nici un inedit. Este cazul domnului Bernard Bercault, colonel doctor în armata franceză, ofițer al Legiunii de Onoare, poposit în această vară la Mamaia.

Ce l-a adus pe domnul Bernard Bercault, de pe malul Mediteranei pînă aici ?

Un afiș dintre multele afișe ale O.N.T. „Carpați", risipite pe panourile de la Nissa, i-a deșteptat o amintire mai veche :

— Mamaia ?

— Da, chiar Mamaia — ne mărturisește domnia-sa, pe terasa hotelului „Albatros". **Mamaia mi-a amintit România pe care am cunoscut-o acum 30 de ani. Am fost cuprins de dorința de a străbate din nou aceste locuri. Dar surpriza reîntîlnirii cu ele a fost, aș zice, totală. N-am mai găsit la fel decît... marea.**

S-a ridicat, afabil și grăbit, în obraji cu rumeneala sfîrșitului de vacanță, îmbiat de tregherul care-i purta valizele. Ne-a rămas, în cartea de impresii a hotelului „Albatros", toată uimirea, tot entuziasmul, toată admirația acestui oaspete :

„Am revăzut pămîntul românesc și Mamaia după 30 de ani.

Am fost foarte impresionat de frumusețea care domnește aici. Gustul arhitectural e desăvîrșit. Mi-a venit greu să cred că sînt în fața unei realități. Mi-a venit greu să cred că toate cîte se văd au fost înălțate doar în ultimii ani. Imposibil să realizezi, într-un timp atît de scurt, o asemenea frumusețe !

Dacă întreaga Românie de azi lucrează în ritmul acesta, atunci România va fi — cu adevărat — un exemplu despre felul în care se poate clădi o țară nouă și frumoasă. Îi doresc, din tot sufletul, noroc !"

Vacanța în România s-a terminat...

★

S-a terminat ?

„Vom reveni neapărat la anul" — scriu în cartea de impresii a hotelului „Pelican" tinerii suedezi pe care i-am întîlnit în trenul de Constanța : Sofia Esicesson, Marie Lasson, Hans Wall, Josefa Wall, Ingrid Johnson, Atel Anderson... **„Vă mulțumim pentru cele 14 zile minunate pe care le-am petrecut la Mamaia".**

„Satisfăcut, mai mult decît satisfăcut ! Complimentele mele O.N.T.-ului „Carpați"... Nu voi ezita niciodată să fac o caldă propagandă României, pentru frumoasa primire pe care ne-o face... Progresul pe care l-ați realizat este imens... Voi reveni". (Michel-Tasetjean, Vichy, Franța).

„Voi recomanda cu căldură prietenilor mei o vacanță aici. Și voi veni și eu, din nou, la anul". (L. Arditt, Londra).

Vom reveni...

Nisipul va scînteia, ca și acum, sub soarele cu intensități africane, valurile se vor rostogoli rotund spre infinit.

Dar priveliștile ?

„Dacă întreaga Românie de azi lucrează în ritmul acesta, atunci România va fi — cu adevărat — un exemplu despre felul în care se poate clădi o țară nouă și frumoasă"...

Ilie Purcaru

Laudă tinereții

Din volumul Umbral de Rumania („În pragul Romîniei"), în curs de apariție.

Ne-am apropiat de fabrica de confecții „București" cu oarecare teamă. Optzeci la sută din muncitori sînt femei. Și cît înseamnă aceasta numeric ? Întrebăm noi. Vreo treisprezece mii de femei, dintre care aproape trei sferturi tinere. O fabrică a tinereții, deci, cu toate însușirile acestui minunat cuvînt.

Din etajele pe care le străbatem, pornește moda către magazine. În aceste ateliere se fabrică mii și mii de obiecte de îmbrăcăminte, cărora muncitorii se silesc să le dea varietate, interes, trăinicie. De la un atelier la altul, trecem de-a curmezișul unei păduri de priviri feminine. Ne oprim în fața unei femei care coase nasturi. Ești mulțumită ? Pare că nu ne înțelege. Îți place munca pe care o faci, condițiile de viață ? Atunci ne privește și ne răspunde deschis, cu firească simplitate. E din Oltenia. Al optulea copil la părinți. Scotea oile la păscut. Dormeau toți într-o odaie. I-a fost drag un flăcău pe care i l-au omorît în război... N-a mai vrut să se mărite. Inima are drumurile ei... Și nu este încă bătrînă. Locuește cu o prietenă. Și-au cumpărat și un radio mare. Studiază croiala. Și ne enumeră, îngrămădindu-le, motivele mulțumirii ei : „...Am pentru mine o odaie, bucătărie cu gaze. Iau masa de prînz la cantină, merg la cinematograf... Știți, așa-i la oraș. Cînt și-n corul fabricii. E altă viață decît cea dinainte, nu-i așa ?"

Desigur că da ! O lăsăm pe femeia cu nasturii ei și ne apropiem de o fată. Taie modele, după desenele pe care le are în față. O întrebăm, căutînd puțin cuvîntul : ai un pretendent ? Fără să se piardă cu firea, cu un surîs cinematografic, ne răspunde : „Pretendent ? Nu. Am pretendenți". Fata știe că place și nu o ascunde. Părinții ei au fost tot țărani, dar ea e orășancă ; mai mult, e muncitoare. Fabrica este, într-un fel foarte propriu, proprietatea ei, casa și orizontul ei. Ca multe tinere pe care le-am întîlnit în România, vorbește cu o fervoare contagioasă. Ne spune că studiază desenul ca să devină creatoare de modele. O interesează moda, dar este de asemenea curioasă să știe tot ce se petrece în lume. I-ar plăcea să călătorească. Preferă fusta scurtă pentru femei și costumul sport la bărbați. Lauda pe care o aducem eleganței înăscute a românceloar o mișcă și o umple de mulțumire ; ne asigură totuși că eleganța este o deprindere care se poate dobîndi și că toate femeile pot să învețe să fie elegante cu simplitate și să știe să aleagă. Am rămas surprinși. Această fată dintr-o fabrică din București a schițat un întreg program în cîteva cuvinte. Crezi că femeile au un rol deosebit de jucat într-o lume nouă ? Ne răspunde : „dar, să ne putem crește fiii într-o lume a păcii".

De multe ori ne-a mirat siguranța cu care vorbesc tinerii în România. Par, și desigur și sînt în felul lor, stăpînii țării. Au învățat multe lucruri și le-au învățat bine, deși știu că unele treburi nu merg la perfecțiune, ca de pildă această mașină la care coase ceastălaltă femeie. Pare foarte supărată de întrerupere. Vine un mecanic. Profităm de pauză ca să-i vorbim. Nu crede că povestea vieții ei poate interesa în mod deosebit. E căsătorită, are un copil, bărbatul ei pleacă deseori în deplasare. Cutreieră nordul țării. O întrebăm : „și nu ești geloasă ?" Coboară privirea. Știe că fără oameni ca bărbatul ei ar fi foarte greu să se organizeze serios o țară. Ne răspunde : „uneori mă simt foarte singură și doresc să se întoarcă". Da, nu mai există acele Cătăline, Marii, Silvii, care înfloreau o singură dată : în ziua nunții. Femeile de azi au trăit o nouă experiență, o eliberare, au dobîndit o conștiință care înainte dormita înlăuntrul lor. Ceea ce nu le împiedică să fie cercetate uneori de gingășia așteptării. „Uneori mă simt singură și doresc să se întoarcă", ne-a spus cu suavitate femeia cu ochi adînci, înainte de a se așeza din nou la mașină.

Continuăm să străbatem etajele. Alte scări, alte ascensoare, alte ateliere și săli de expoziție. Văzînd și vorbind, ajungem la bucătării. Bucătarul pare un șef de laborator. Mînuiește enorme oale electrice, și mirosurile și aburii ne trezesc plăcute amintiri. Completează echipa cîteva femei și cîțiva băieți. Ne întind meniul. Citim : supă de roșii, dovlecei umpluți și desert. Acesta e cel mai ieftin. Mai este și altul : supă cu fidea, friptură cu cartofi și desert. Ne invită să gustăm din toate. Mîncărurile sînt într-adevăr pregătite cu pricepere. Șeful, unul din cei mai prețuiți bucătari din București, apreciază elogiile noastre. Facem însă observația că femeile nu participă la această erudită alchimie sau ocupă numai locul al doilea. Ca să ne răspundă, șeful se apleacă spre noi și ne șoptește confidențial : „Întotdeauna este așa, doamnă. Creația în materie de bucătărie și croitorie e o treabă bărbătească". Nu am vrut să-l trădăm, răspunzîndu-i cu glas tare. Cele treisprezece mii de muncitoare ale fabricii București i-ar fi scos ochii... sau, poate, nu.

Ieșim din fabrică o dată cu unul din schimburile de zi. Ne înconjoară femei grăbite. Aleargă să prindă autobuzele. Le auzim strigîndu-se, salutîndu-se, rîzînd. Nu putem să nu ne gîndim la femeile pentru care nu se termină niciodată munca și grija. Sosesc acasă, și spiridușii cuibăriți prin colțuri și care își rîd de toate progresele tehnice, le arată farfurii murdare, rufe de spălat, mîncare de pregătit... Le așteaptă ceea ce se cheamă „treburi casnice", împreună cu copiii și cu soțul a cărui cămeșă se cere călcată pentru decența zilei următoare. Țările noastre occidentale nu au realizat încă, înlăuntrul căminului, diviziunea muncii... Ba da : bărbatul citește ziarul, iar femeia îl ascultă, spălînd între timp farfuriile...

Privim cu atenție tinerele muncitoare de la Fabrica de confecții „București". Pașii lor sînt fermi și răsună ca aceia ai bărbaților, care-s siguri de a-și cîștiga viața. Pe cîțiva din aceștia bărbați îi vedem că așteaptă ca la ieșirea de la un liceu. Se prind de brațul soției sau logodnicei și se duc spre casă, deși noi ne gîndim că vin și se duc spre lupta pentru a înfăptui, împreună, o țară prosperă și demnă.

Maria Teresa León și Rafael Alberti

Traducere de **PAUL ALEXANDRU GEORGESCU**

Cartea românească în U.R.S.S.

Socotim că nu exagerăm, afirmînd că tot ce are mai bun literatura română clasică și contemporană a fost tradus în literatura multinațională a Uniunii Sovietice, ori se află în atenția editurilor sovietice. V. Alecsandri, M. Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Mihail Sadoveanu, Gh. Topîrceanu, Emil Gîrleanu, Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, G. Călinescu, Cezar Petrescu, Mihail Sebastian, V. Eftimiu, Victor Ion Popa, Eugen Barbu, Marin Preda, Maria Banuș, Titus Popovici, Francisc Munteanu, Horia Lovinescu, Al. Mirodan și alții, publicați total sau în parte, arată volumul masiv de traduceri din literatura română. Zeci de edituri sovietice se interesează la forurile de specialitate românești de literatura română și includ în fiecare an noi volume ale scriitorilor noștri în planurile lor editoriale. Editura pentru literatura beletristică, Editura de stat pentru literatură, Editura „Tînăra gardă" și altele tipăresc anual cărți românești în sute de mii de exemplare. (Bunăoară, o antologie de povestiri și nuvele ale noastre a fost editată în 150.000 de exemplare). În tiraje importante au apărut și „Setea" de Titus Popovici, „Întunecare" de Cezar Petrescu, „Șoseaua Nordului" de Eugen Barbu, „Bărăgan" volumul I și II de V. Em. Galan, „Duelul" de Lucian Demetrius, „Terra di Siena" de Francisc Munteanu, un volum de proză de Aurel Mihale, „Sfîrșitul Doftanei" de Mihai Novicov. Literatura pentru copii s-a bucurat de o deosebită atenție, prin apariția a numeroase volume, printre care semnalăm lucrări de Gica Iuteș, Nicuță Tănase, Octav Pancu Iași.

Peste 20 de titluri de cărți românești au ieșit de sub tipar în Uniunea Sovietică, numai în primul semestru al anului 1963. Printre acestea trebuie să menționăm „Locul unde nu s-a întîmplat nimic" de Mihail Sadoveanu și „Enigma Otiliei" de G. Călinescu (editată și în limba letonă).

Am putea spune că fenomenul literar contemporan românesc este urmărit „la zi" de opinia publică sovietică. Multe din operele noastre literare care apar în reviste sînt reluate imediat, în unele reviste sovietice, urmînd apoi să apară în volum separat. Așa s-a întîmplat cu poeziile lui Mihai Beniuc și cu volumul, despre care am amintit, al lui Francisc Munteanu, „Terra di Siena", care a fost publicat în numărul 10 și 11 din 1962 în „Inostrannaia Literatura", cu titlul „Pictorul".

Și creația dramatică românească înregistrează succese în Uniunea Sovietică. În prezent se găsesc în repertoriul teatrelor sovietice piese ca „Febre" de Horia Lovinescu, în premieră la Teatrul Pușkin din Moscova, „Tache, Ianche și Kadîr" de Victor Ion Popa în R.S.S. Moldovenească, „Steaua fără nume" de Mihail Sebastian în R.S.S. Letonă și Gruzină, „Celebrul 702" de Al. Mirodan în Moscova, Asia Centrală, R.S.S. Gruzină și R.S.S. Moldovenească și, în sfîrșit, „Nota zero la purtare" de N. Stoenescu și O. Sava la Moscova, Baku, R.S.S. Moldovenească.

Succesul cărții românești în U.R.S.S. este o urmare a frăției istorice a celor două țări, în care valorile culturale s-au întrepătruns și s-au influențat una pe alta în mod firesc.

S. Ilin

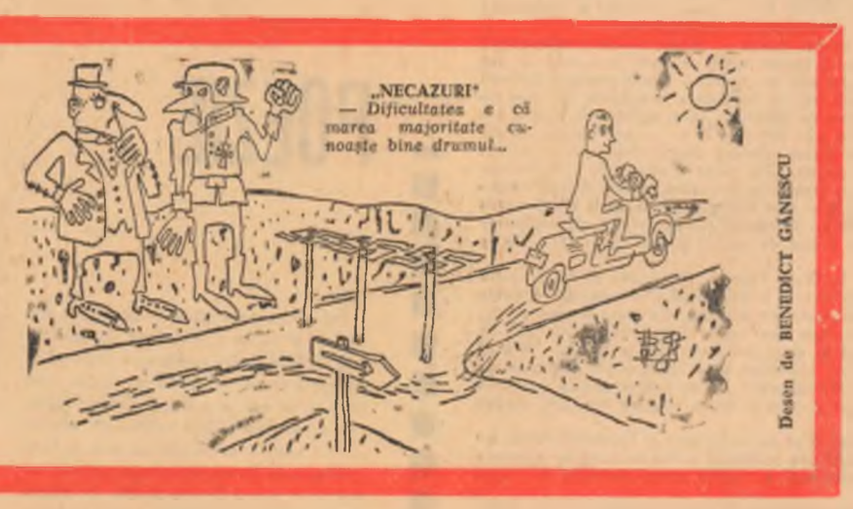

COMITETUL DE REDACȚIE

Eugen BARBU (redactor șef), I. D. BĂLAN (redactor șef-adjunct), Marin BUCUR, Gica IUTEȘ, Al. OPREA (redactor șef-adjunct), Dumitru SOLOMON, Nicolae STOIAN, Petru VINTILĂ, Romulus ZAHARIA (secretar general de redacție).

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.34 ; 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.92 ; Abonamente : 3 lei = 3 luni ; 12 lei = 6 luni ; 36 lei = un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic „Casa Scînteii".

40.220